

2021

CRPS | Centrum Rozwiązywania
Problemów Społecznych

CRPS
EDUKACJA

CRPS
SZKOLENIA

CRPS
BAiC

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Gmina Lubliniec

WSTĘP	4
DANE DEMOGRAFICZNE	5
LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	7
GRUPA BADANA	7
CEL BADANIA	9
PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW	10
SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE	11
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA	21
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE	24
ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE	28
HAZARD	32
ANALIZA PORÓWNAWCZA WYNIKÓW BADAŃ PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY LUBLINIEC W 2017 ROKU ORAZ 2021 ROKU.....	34
BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH	36
GRUPA BADANA	36
CEL BADANIA	36
SPRZEDAŻ ALKOHOLU OSOBOM NIELETNIM I NIETRZEŻWYM	37
OPINIE NA TEMAT SIĘGANIA PO PAPIEROSY I NARKOTYKI PRZEZ MIESZKAŃCÓW GMINY	42
ANALIZA PORÓWNAWCZA WYNIKÓW BADAŃ PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH GMINY LUBLINIEC W 2017 ROKU ORAZ 2021 ROKU.....	43
PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU MŁODZIEŻY SZKOLNEJ	44
METODOLOGIA.....	44
CEL BADANIA	44
CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ.....	45
SYTUACJA RODZINNA.....	46
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL	48
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY	59
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE	62
POSTAWY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH	67
CZAS WOLNY	69
PRZEMOC W SZKOLE	72
PRZEMOC W DOMU	78
HAZARD	80
UZALEŻNIENIE OD INTERNETU I CYBERPRZEMOC	82

ANALIZA PORÓWNAWCZA WYNIKÓW BADAŃ PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD UCZNIÓW SZKÓŁ GMINY LUBLINIEC W 2017 ROKU DO BADAŃ Z 2021 ROKU	87
PODSUMOWANIE	88
ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ.....	93
<i>Czynniki ryzyka</i>	93
<i>Czynniki chroniące</i>	94

WSTĘP

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w drugiej połowie 2021 roku. Obejmuje on podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym, a także postawami społecznymi wobec powyższych zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w Gminie Lubliniec wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

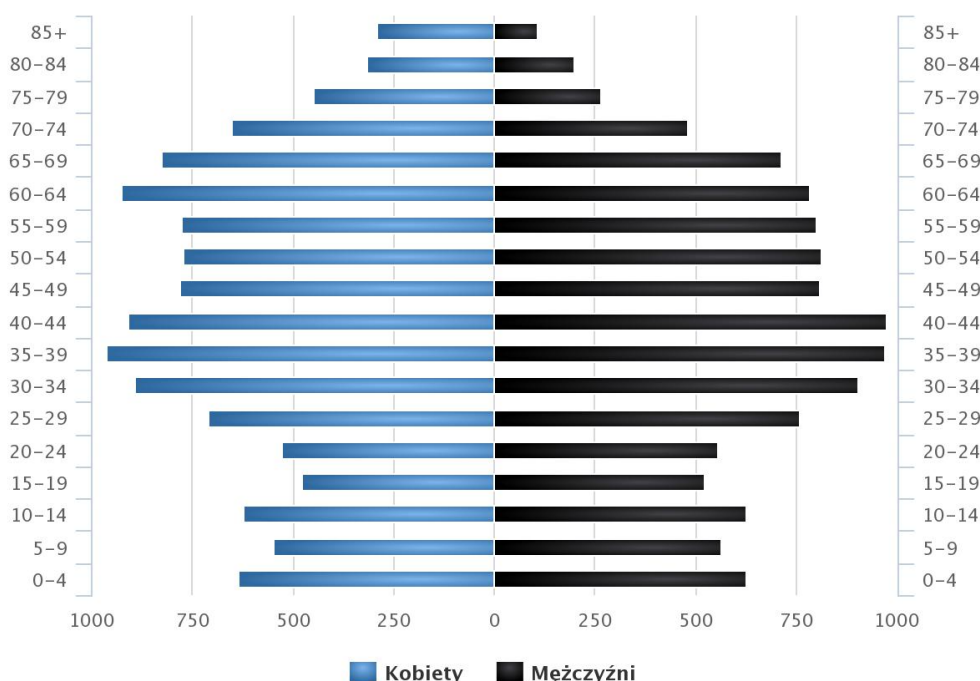
- a) dorośli mieszkańcy gminy;
- b) młodzież szkolna;
- c) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

DANE DEMOGRAFICZNE¹

Lubliniec jest małym miastem z liczbą mieszkańców wynoszącą 23 551, z czego 51,3% stanowią kobiety, a 48,7% mężczyźni. W latach 2002-2020 liczba mieszkańców zmalała o 3,7%. Średni wiek mieszkańców wynosi 41,8 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa śląskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców Lublińca, 2020

(Źródło: GUS)

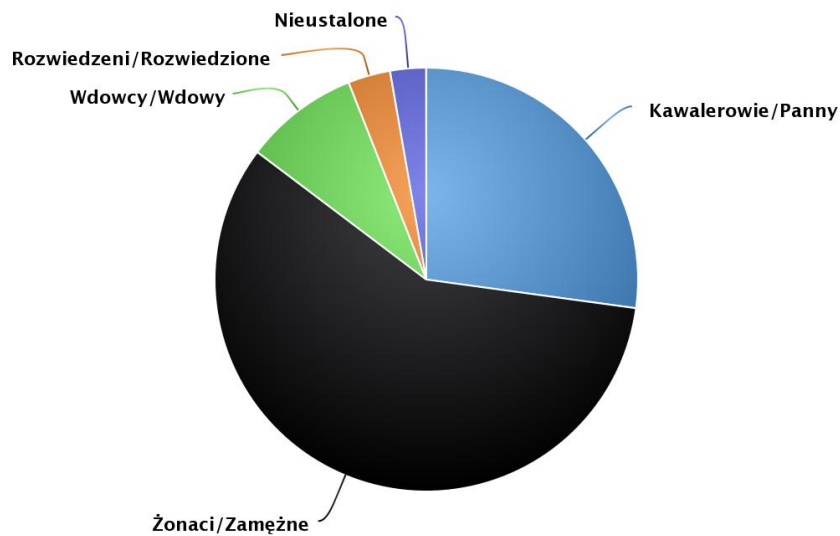
www.polskawliczbach.pl

Mieszkańcy Lublińca zawarli w 2019 roku 108 małżeństw, co odpowiada 4,5 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to nieznacznie mniej od wartości dla województwa śląskiego oraz mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,9 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to nieznacznie więcej od wartości dla województwa śląskiego oraz znacznie więcej od wartości dla kraju. 27,2% mieszkańców Lublińca jest stanu wolnego, 58,1% żyje w małżeństwie, 3,2% mieszkańców jest po rozwodzie, a 8,7% to wdowy/wdowcy.

¹ za: www.polskawliczbach.pl

Stan cywilny (Ludność w wieku 15+ lat) – Lubliniec

(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)

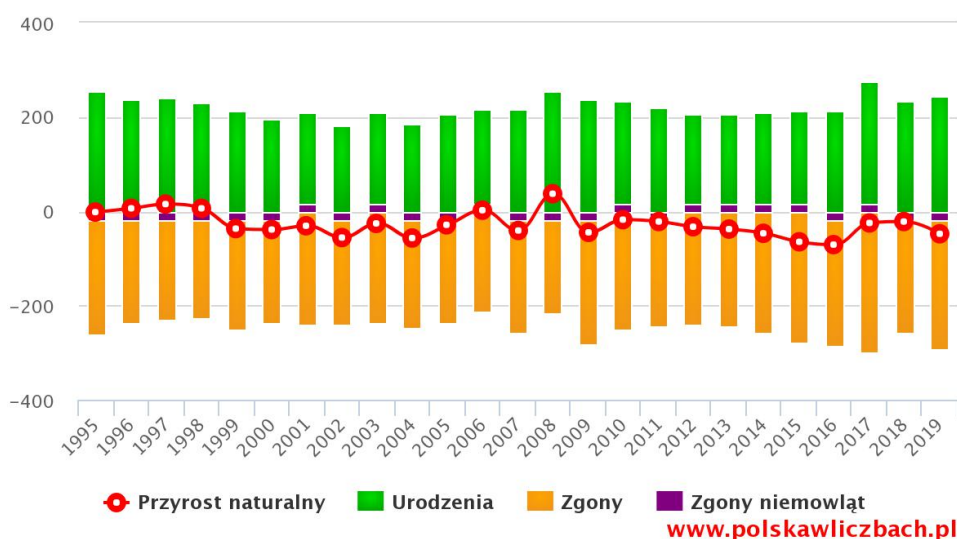

www.polskawliczbach.pl

Lubliniec ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -48. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -2,02 na 1000 mieszkańców Lublińca. W 2019 roku urodziło się 243 dzieci, w tym 54,7% dziewczynek i 45,3% chłopców. Średnia waga noworodków to 3 380 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,66 i jest nieznacznie większy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Przyrost naturalny w latach 1995–2019 w Lublińcu

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

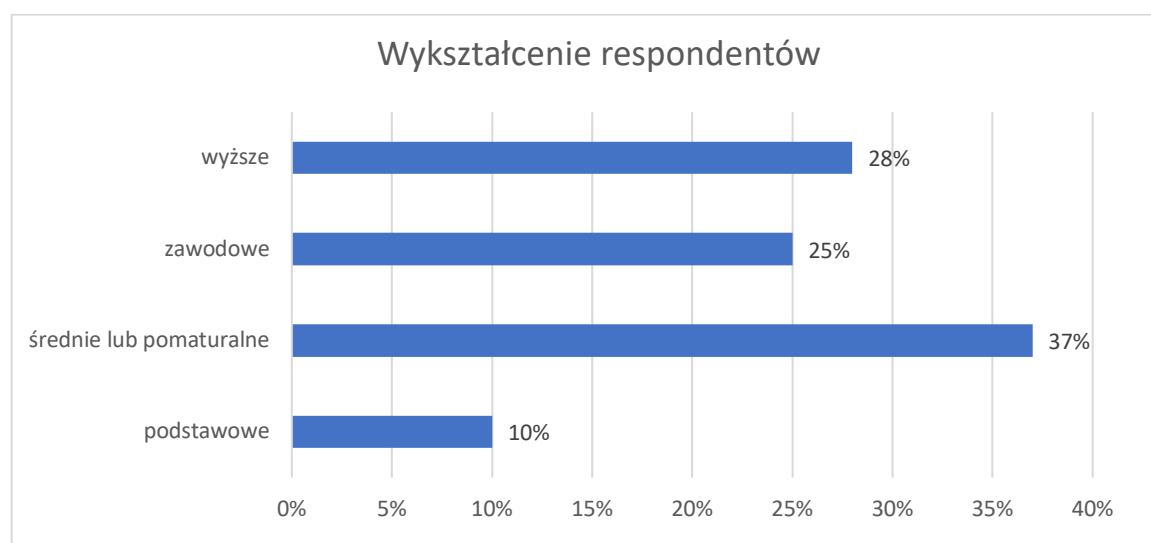
GRUPA BADANA

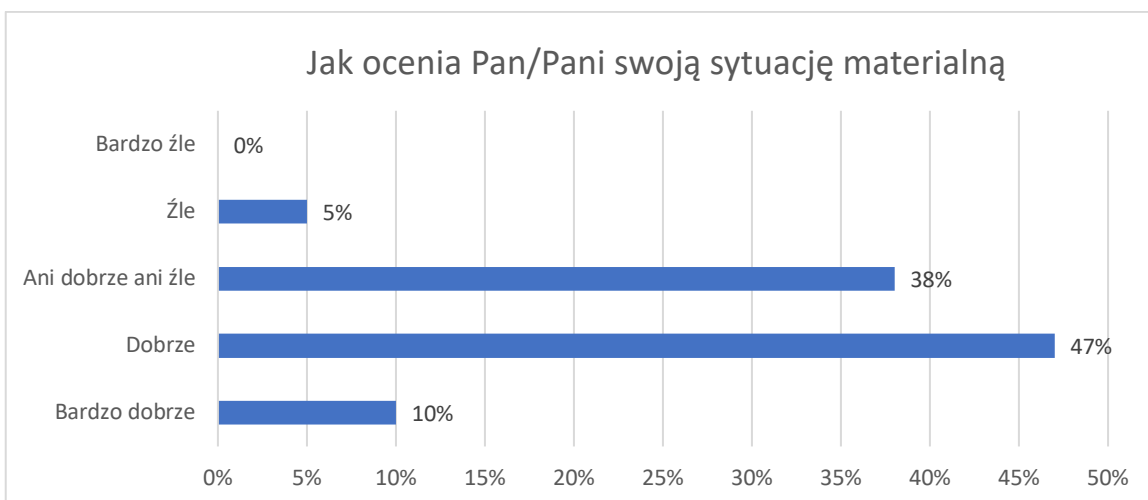
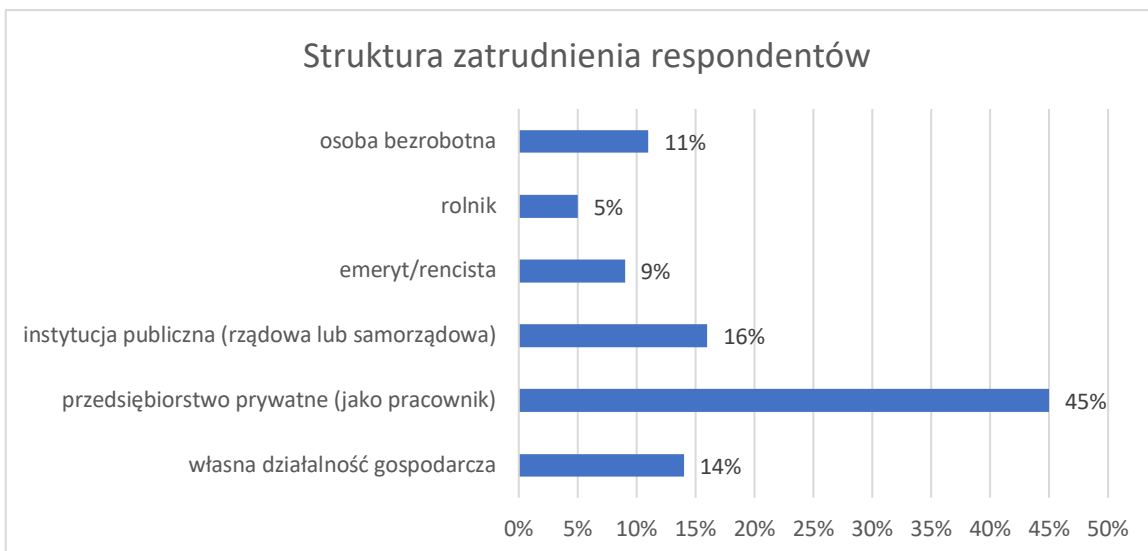
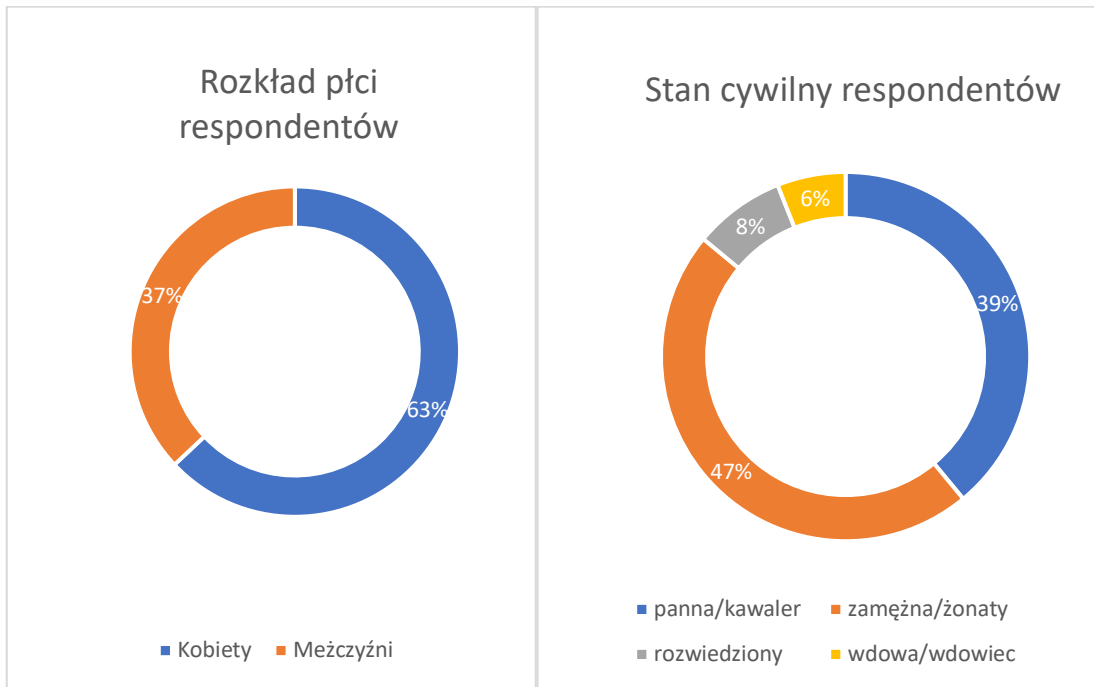
Badania miały charakter ulicznej ankiety w formie papier-ołówek i obejmowały mieszkańców Gminy Lubliniec, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci byli informowali o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięło udział 145 osób, w tym 54 mężczyzn oraz 91 kobiet. Średnia wieku respondentów wyniosła 38,3 lat. 47% badanych to osoby zamężne/żonate a 39% osoby stanu wolnego. 8% deklaruje, że jest po rozwodzie a 6% to wdowy lub wdowcy.

37% z badanych mieszkańców deklaruje wykształcenie średnie lub pomaturalne a 28% wyższe. Niemal połowa respondentów pracuje w sektorze prywatnym (45%), prowadzenie własnej działalności deklaruje 14%, a 9% jest na emeryturze lub rencie.

Swoją sytuację materialną mieszkańcy Gminy Lubliniec oceniają jako: 47% dobrze, 10% bardzo dobrze, 38% wskazuje na ani dobrze, ani źle, natomiast 5% odpowiedziało, że ich sytuacja materialna jest zła.

CEL BADANIA

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym
- problemy bezrobocia i lokalnego rynku pracy;
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze;
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia;
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych.

PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW

W pierwszej części badania poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności odmiennych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców Gminy Lubliniec.

Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców				
Problem	Bardzo istotny	Raczej istotny	Raczej nieistotny	Zdecydowanie nieistotny
Przemoc w szkole	11%	21%	43%	25%
Palenie papierosów przez osoby niepełnoletnie	17%	22%	35%	26%
Spożywanie alkoholu przez osoby niepełnoletnie	21%	20%	37%	22%
Przestępczość	21%	12%	37%	30%
Uzależnienie od komputera i Internetu	21%	20%	39%	20%
Niepełnosprawność	18%	22%	41%	19%
Bezrobocie	12%	26%	43%	19%
Uzależnienie od alkoholu	24%	21%	38%	17%
Przemoc domowa	21%	15%	39%	25%
Uzależnienie od narkotyków	21%	11%	39%	29%
Ubóstwo	14%	18%	45%	23%

Za najistotniejsze problemy w środowisku lokalnym ankietowani mieszkańcy uznali: **uzależnienie od alkoholu (45%), spożywanie alkoholu przez osoby niepełnoletnie (41%) oraz uzależnienie od komputera i Internetu (41%).**

SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholu. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie².

Kolejne badania CBOSu, z 2010 roku, wydają się potwierdzać wskazane wcześniej tendencje Polaków w piciu alkoholu. Mianowicie: *Od alkoholu nie stroni ponad trzy czwarte dorosłych Polaków (76%), przy czym dwie trzecie (65%) twierdzi, że pije czasami, a co dziewiąty (11%) – że często. Ponad jedna piąta badanych (22%) deklaruje abstynencję. W ciągu ostatnich trzynastu lat zwiększyła się (o 6 punktów procentowych) grupa abstynentów, zmalał zaś (o 4 punkty) odsetek tych, którzy rzadko piją alkohol³.*

W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców Lublińca na temat alkoholu. W pierwszym pytaniu poprosiliśmy ankietowanych o wskazanie jakie jest ich podejście do spożywania alkoholu. **41% uważa, że wszystko jest dla ludzi oraz 39% wskazuje, że powinno się zawsze zachować umiar. 12% jest przeciwna spożywania alkoholu.**

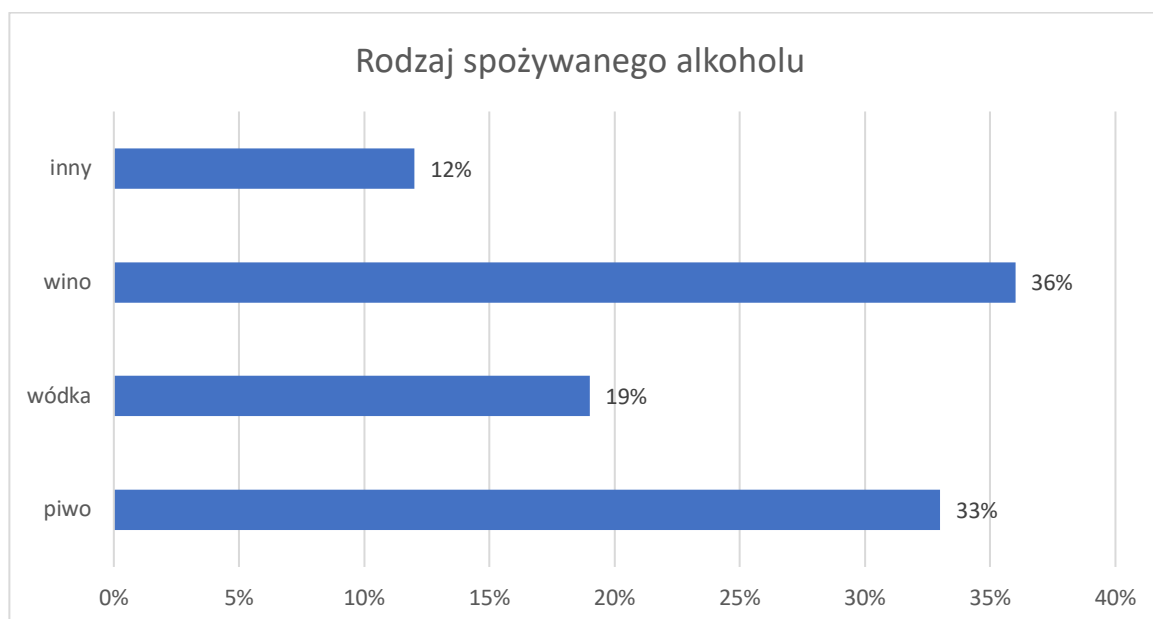
² Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych*, Warszawa, marzec 2007.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/K_039_07.PDF

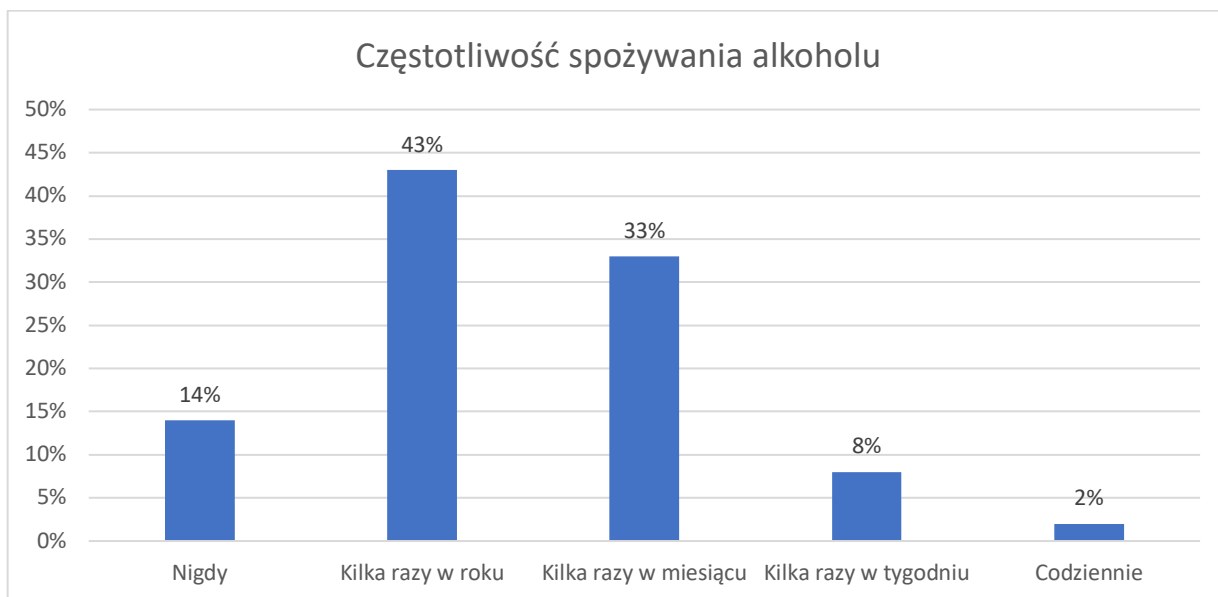
³ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec alkoholu*, Warszawa, sierpień 2010. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_116_10.PDF

W następnej kolejności zapytaliśmy mieszkańców Gminy Lubliniec o rodzaj **najczęściej spożywanego przez nich alkoholu**. Najczęściej pojawiającą się odpowiedzią jest wino (36%) potem piwo (33%) oraz wódka (19%).

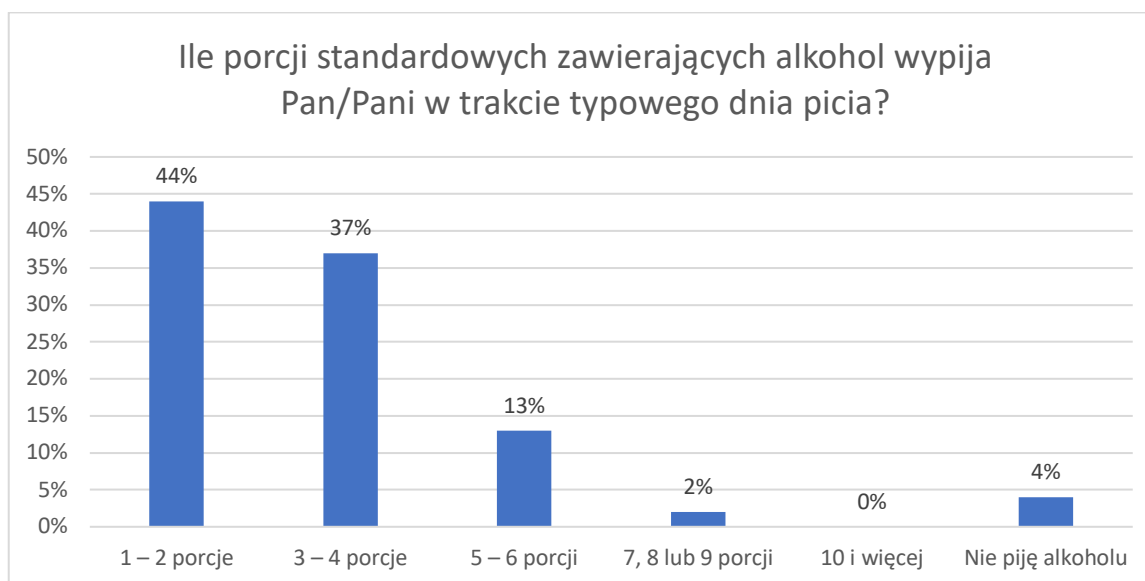

Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. 14% respondentów to osoby deklarujące **abstynencję**. Największa liczba badanych przyznała, że pije alkohol: kilka razy w roku (43%) oraz kilka razy w miesiącu (33%). **2% badanych wskazało, że spożywa alkohol codziennie a 8% kilka razy w tygodniu.**

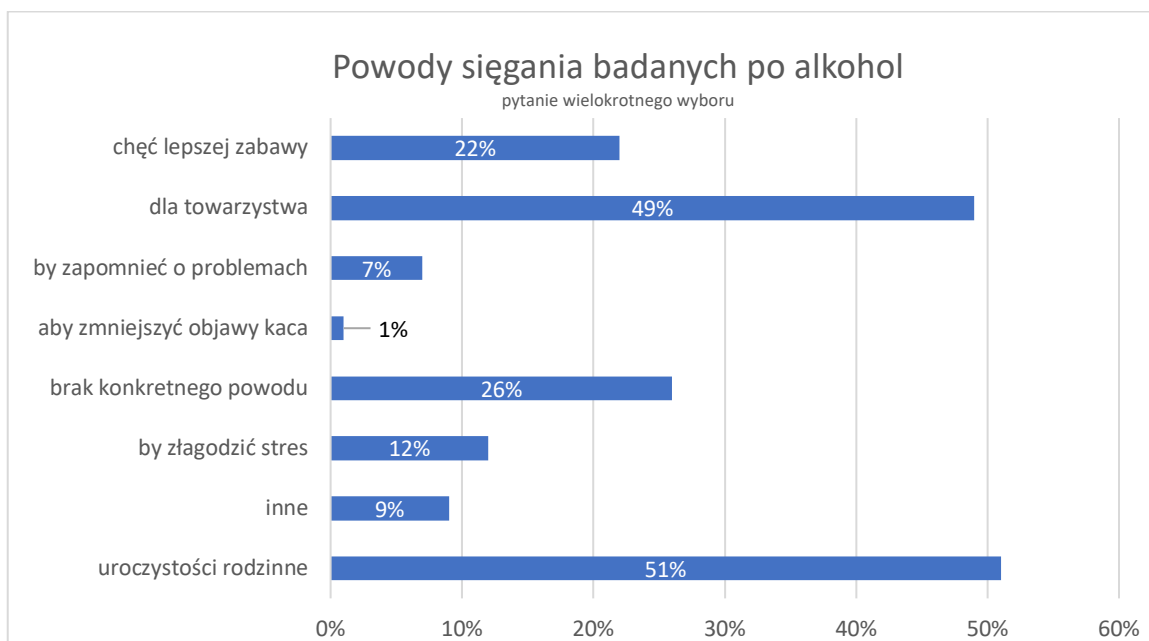

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego **ilości**. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

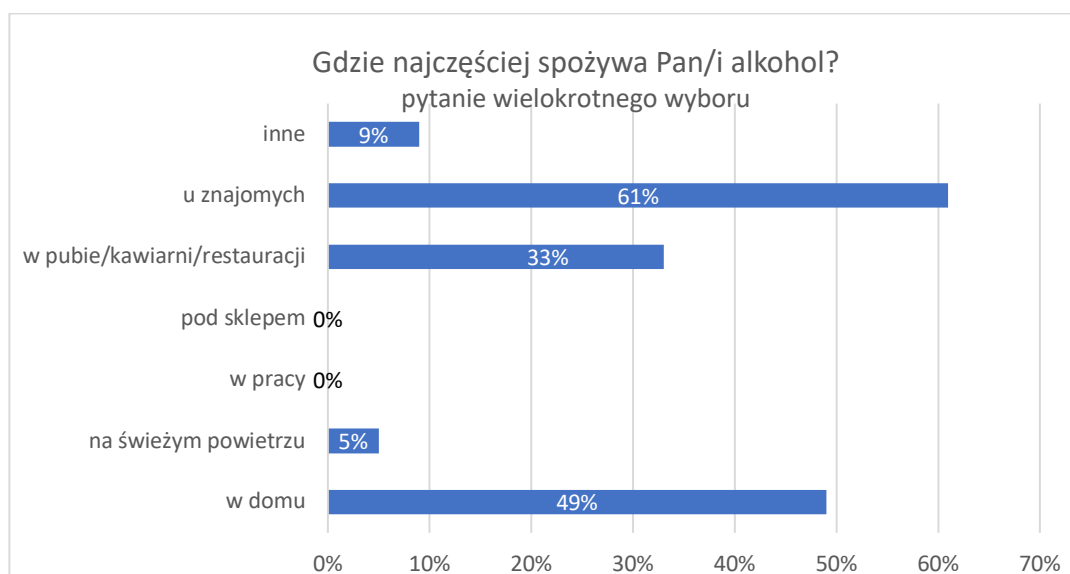
Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo: 1 – 2 porcji alkoholu (44%), 3 – 4 porcji (37%), 5 – 6 porcji (13%). W tym pytaniu 4% mieszkańców zadeklarowało abstynencję. **W związku z powyższym, należy uznać, że mieszkańcy Gminy Lubliniec odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o niskim poziomie ryzyka.**

Nie tylko ilości oraz częstotliwość spożywanego alkoholu, ale także powody **sięgania** przez dorosłych są istotne dla oceny ich postaw. Do najczęściej wskazywanych okazji i motywów sięgania po alkohol mieszkańcy wskazują kolejno: **uroczystości rodzinne - 51%, dla towarzystwa - 49%**. Te okazje wydają się dość powszechne dla spożywania alkoholu. **Niepokojący wydaje się wskaźnik sugerujący, że dla 12% badanych alkohol jest źródłem radzenia sobie z przeżywanymi emocjami⁴.**

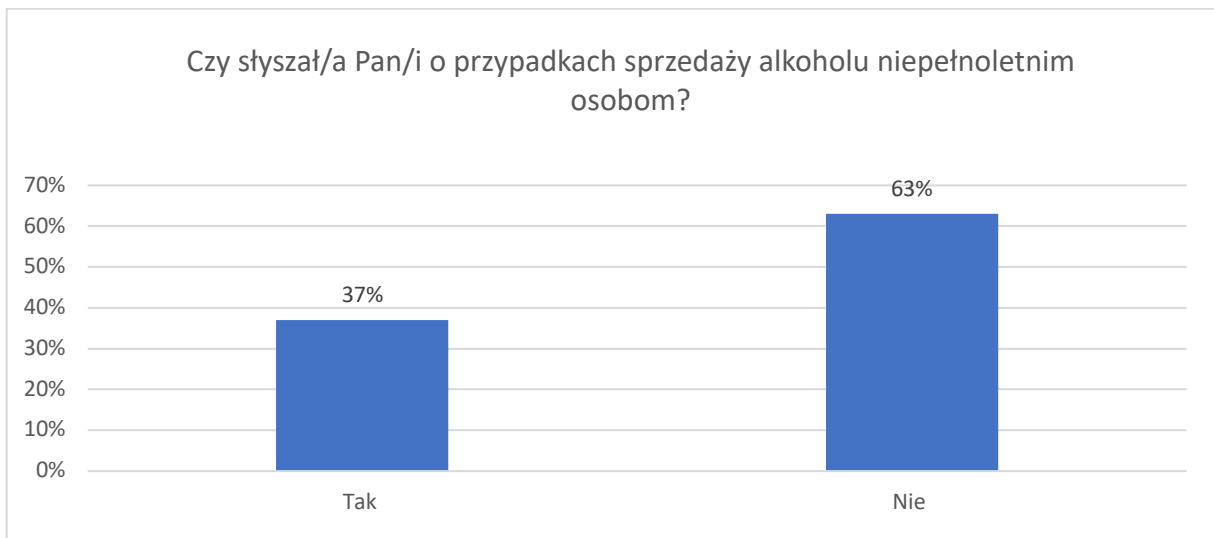
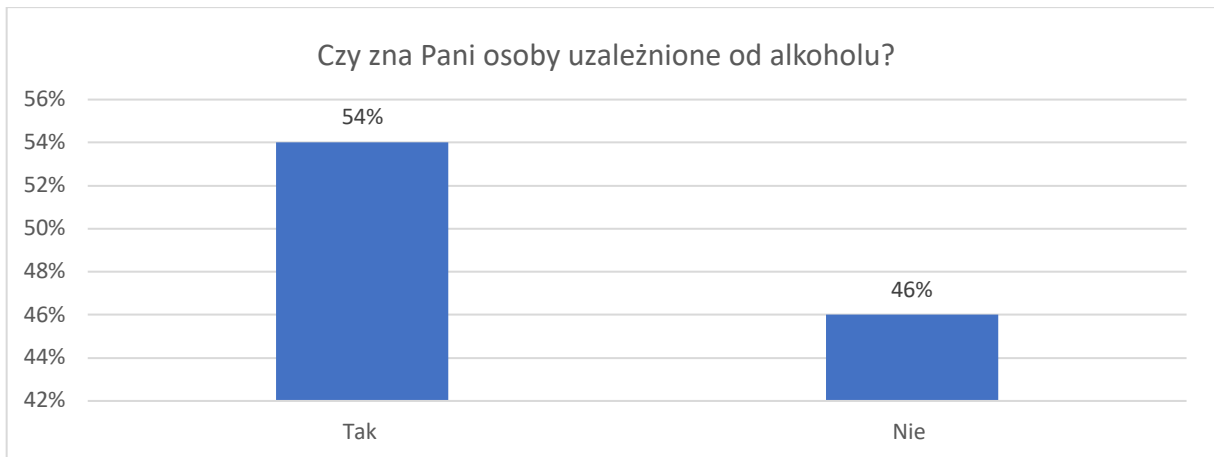

W kwestii miejsca spożywania alkoholu najczęściej wskazań uzyskała odpowiedź „u znajomych” (61%), następnie w domu (49%) oraz w miejscach typu restauracja (33%).

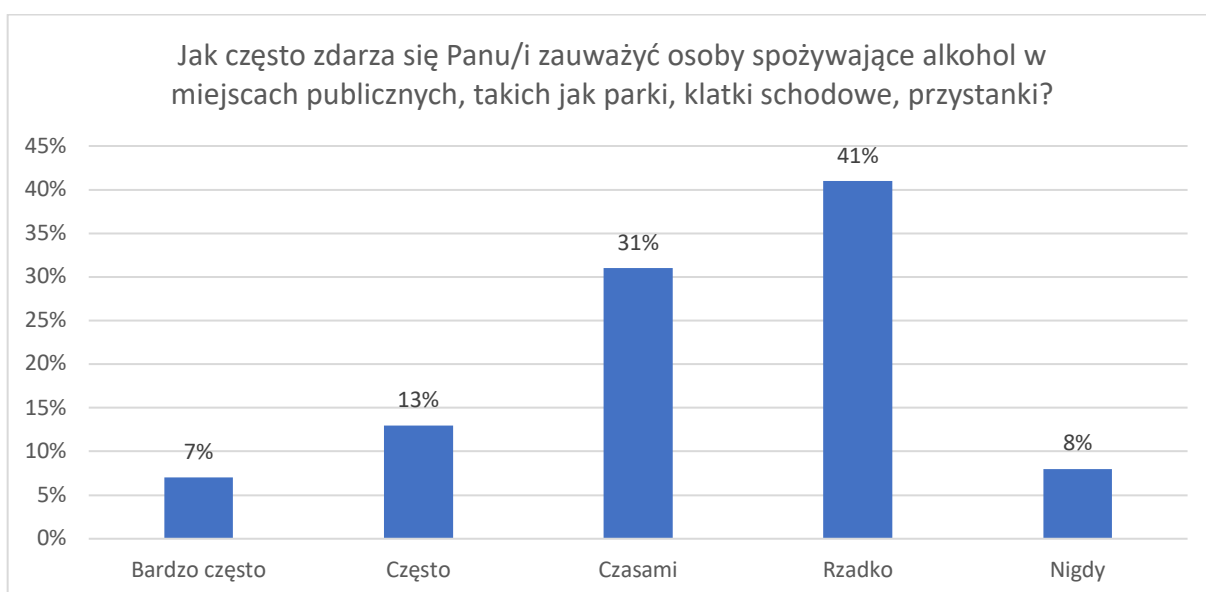
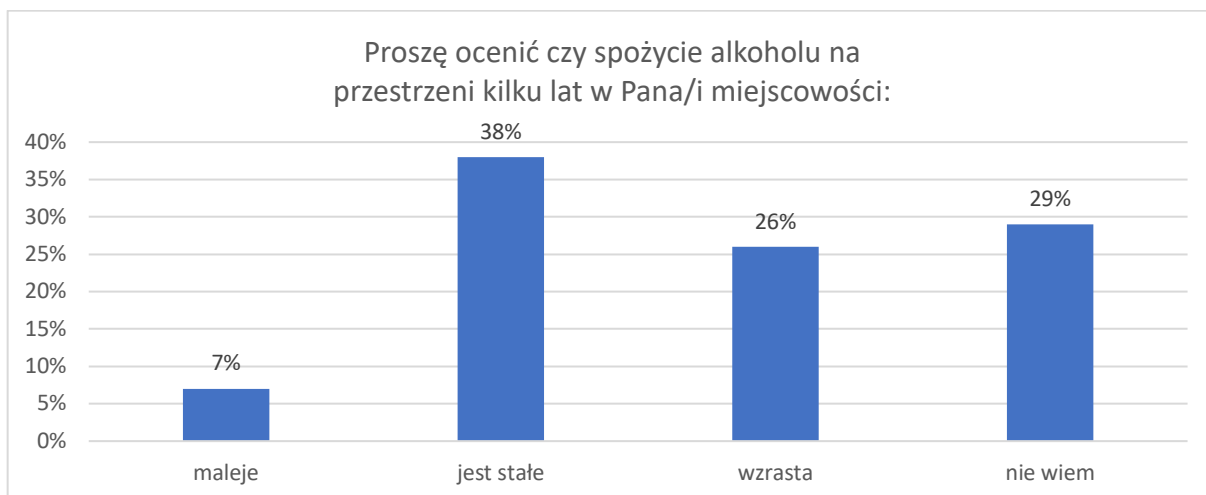
⁴ Odpowiedź: by złagodzić stres

Kolejne pytania nawiązują pośrednio do **poziomu poczucia bezpieczeństwa badanych mieszkańców i ich oceny dynamiki problemów alkoholowych w lokalnej społeczności**. 54% z nich przyznaje, że zna osoby borykające się z problemem uzależnienia od alkoholu. Zdaniem 37% dochodzi do przypadków sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim na terenie Gminy Lubliniec.

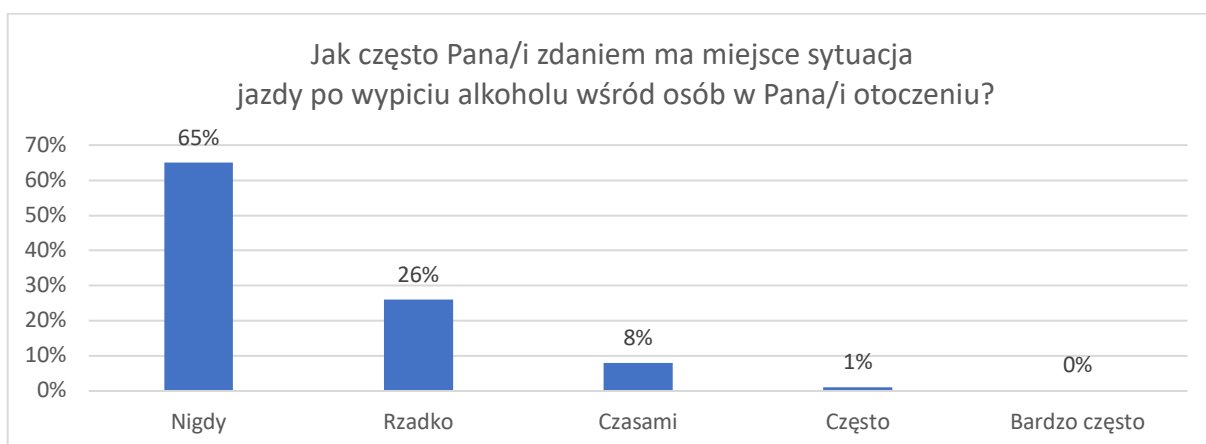

W opinii badanych mieszkańców na przestrzeni ostatnich kilku lat spożycie alkoholu utrzymuje się na stałym poziomie (38%) a zdaniem 26% wzrasta. Zdaniem 20% badanych w tej grupie, widok osób pijących alkohol w miejscach publicznych jest częsty i bardzo częsty⁵ natomiast 41% uważa, że takie sytuacje zdarzają się rzadko.

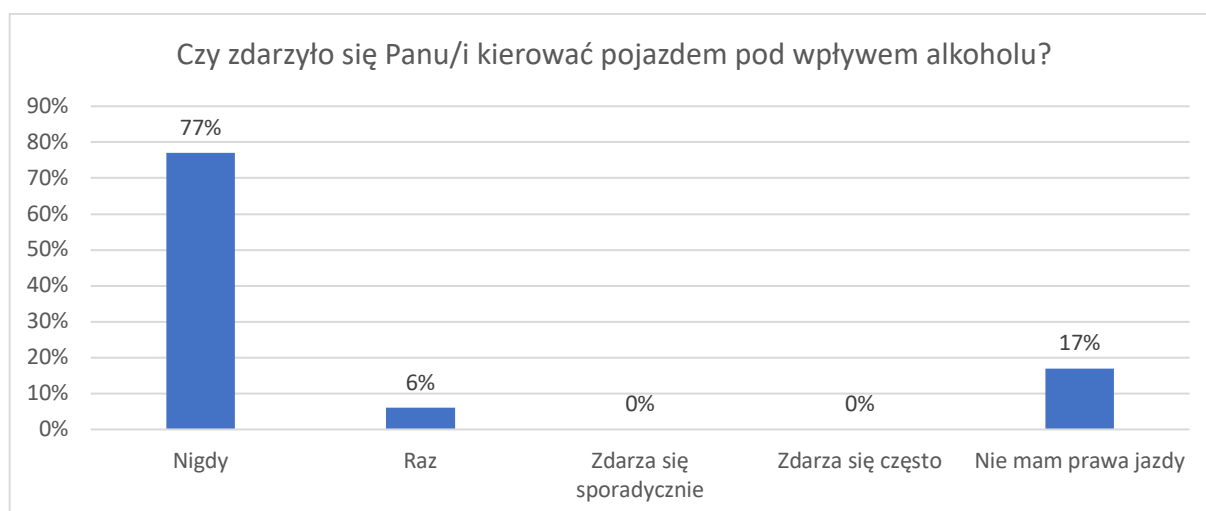
⁵ Suma odpowiedzi: częsty i bardzo częsty

Istotną kwestią jest poznanie zdania mieszkańców na temat **prowadzenia pojazdów po użyciu alkoholu** wśród osób z ich otoczenia. Łącznie 35% badanych wskazało, że sytuacja prowadzenia pojazdu po alkoholu w ich otoczeniu ma miejsce.

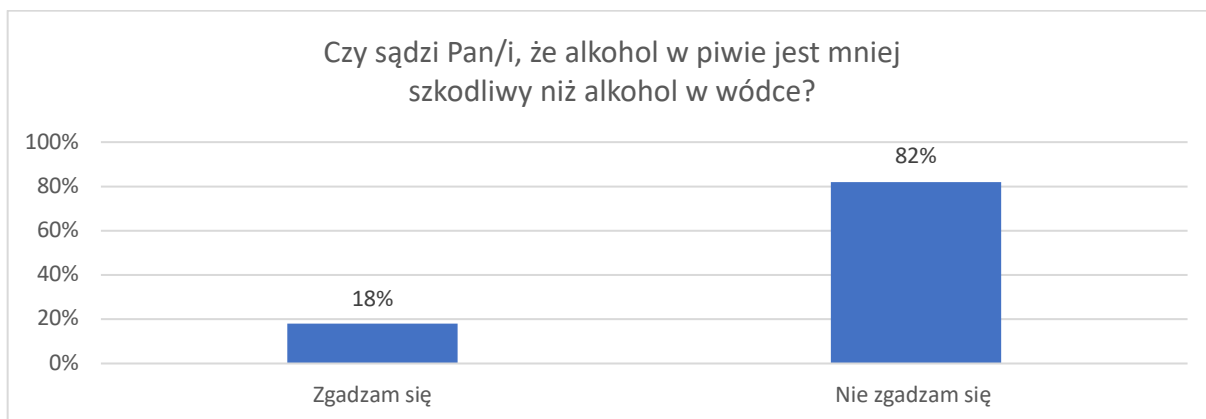

6% badanej grupy mieszkańców Lublińca przyznaje się, że zdarzyło się im raz prowadzić pojazd pod wpływem alkoholu, 17% nie ma prawa jazdy. **Niepokojące są wskazania łącznie 11% respondentów, którzy zadeklarowali, że rzadko lub czasami zdarza się im wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu.**

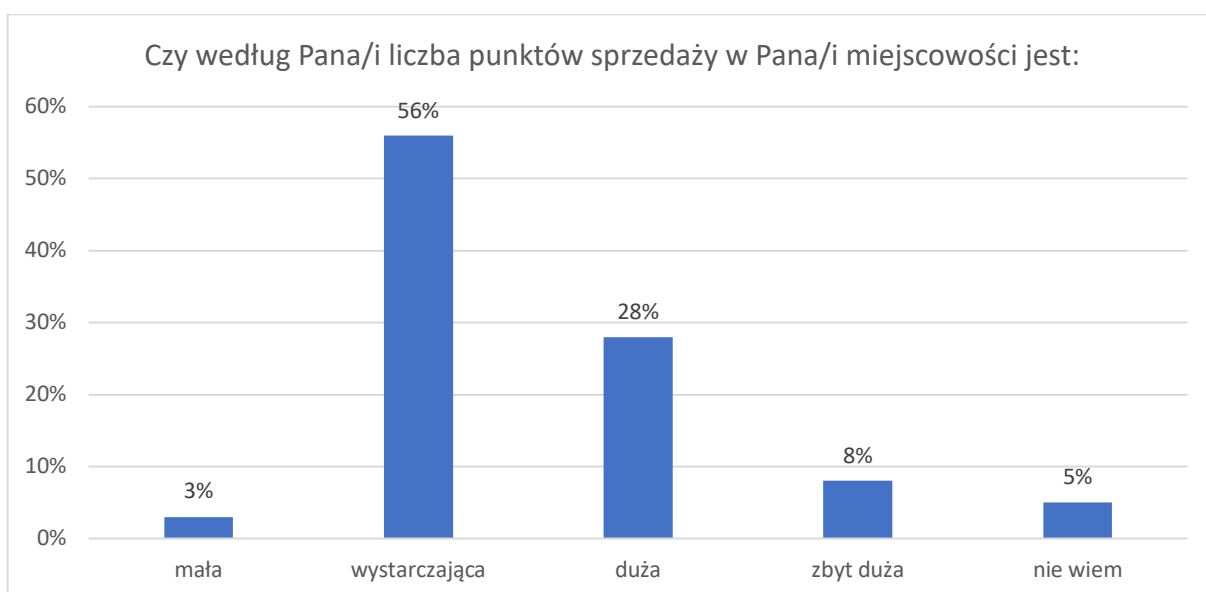

Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

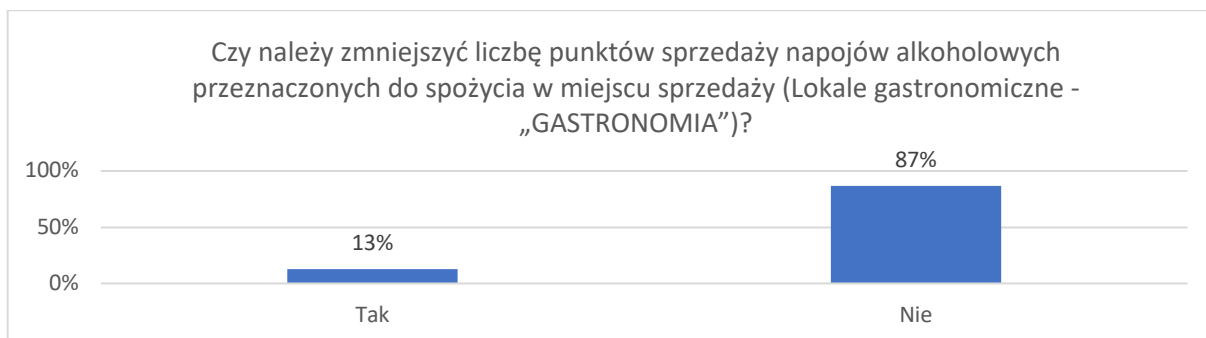
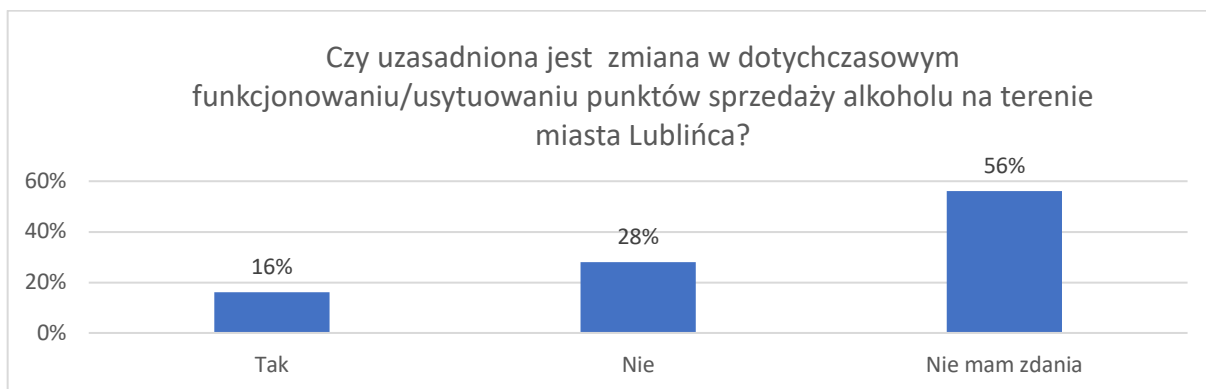
Pierwsze z pytań w tej części dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Łącznie 82% nie zgodziło się z tym stwierdzeniem.

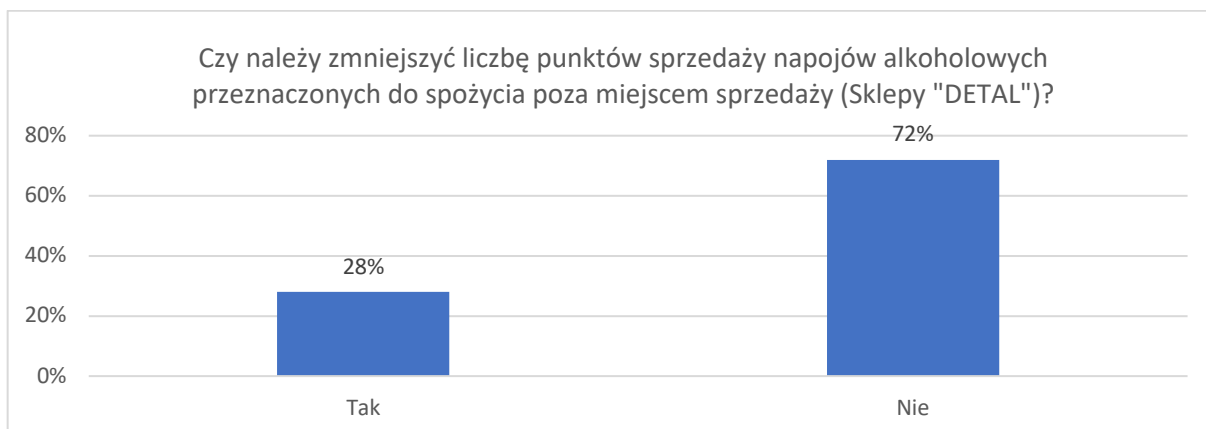
Następne pytanie odnosi się do opinii badanych na temat liczby punktów sprzedaży alkoholu w Gminie Lubliniec. Mieszkańcy w 56% swoich odpowiedzi wskazywali, że liczba takich miejsc jest wystarczająca. Dla 36% takich miejsc jest dużo lub za dużo a 3% wskazuje na zbyt małą ilość punktów sprzedaży alkoholu na terenie gminy.

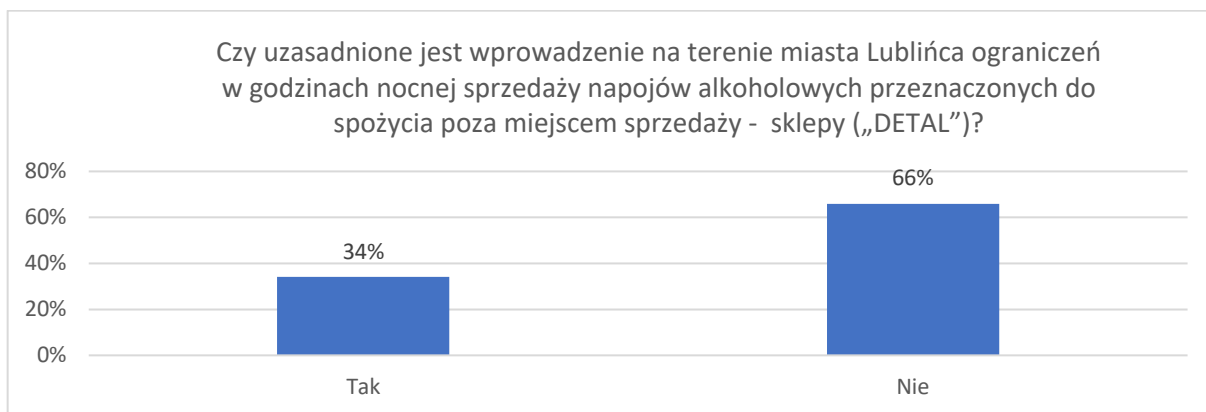
Kilka ostatnich pytań w tej części ankiety dla Mieszkańców Gminy Lubliniec dotyczyło ich subiektywnego zdania na temat funkcjonowania punktów sprzedaży alkoholu na terenie gminy. **16% badanych jest zdania, że uzasadniona jest zmiana w dotychczasowym usytuowaniu punktów sprzedaży alkoholu. 13% opowiedziało się za zmniejszeniem liczby punktów typu „gastronomia” przeznaczonych do spożycia alkoholu w miejscu zakupu.**

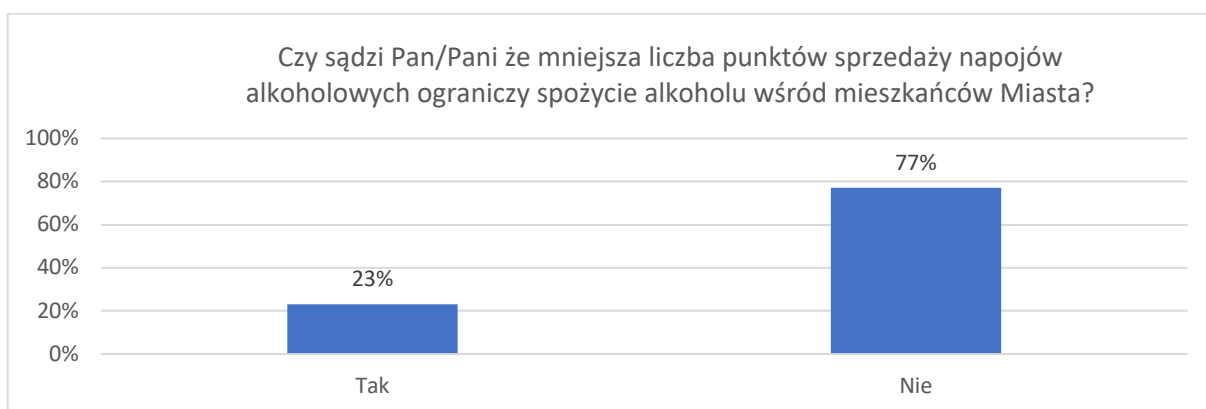
W opinii 28% ankietowanych mieszkańców zachodzi potrzeba zmniejszenia liczby punktów ze sprzedażą alkoholi przeznaczonego do spożycia poza miejscem zakupu (sklepy „detal”)

Poproszono również mieszkańców Gminy Lubliniec o wyrażenie swojego zdania na temat wprowadzenia ograniczenia w godzinach nocnej sprzedaży alkoholu w sklepach. **34% z badanych opowiedziało się za wprowadzeniem takich ograniczeń.**

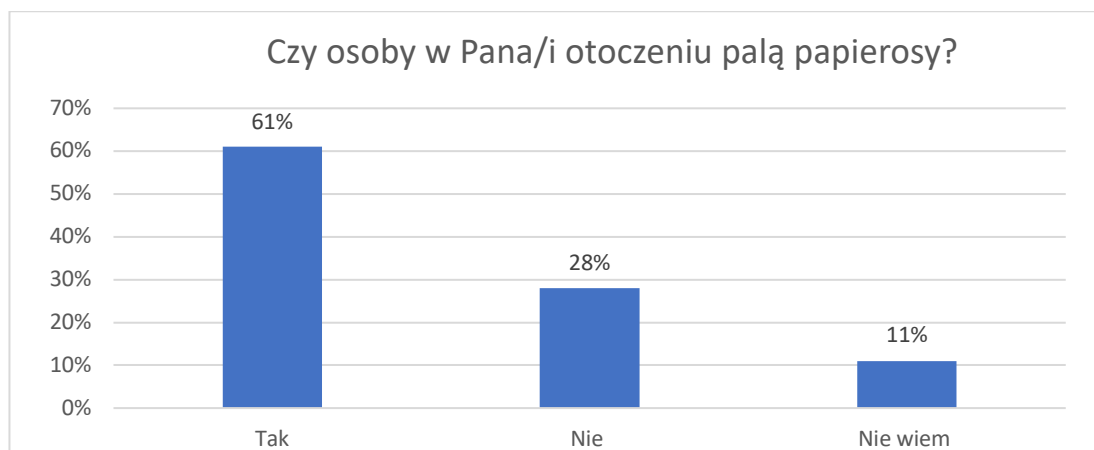

77% badanych mieszkańców Lublińca uważa, że zmniejszenie liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych nie spowoduje ograniczenie spożycia alkoholu wśród mieszkańców Gminy Lubliniec.

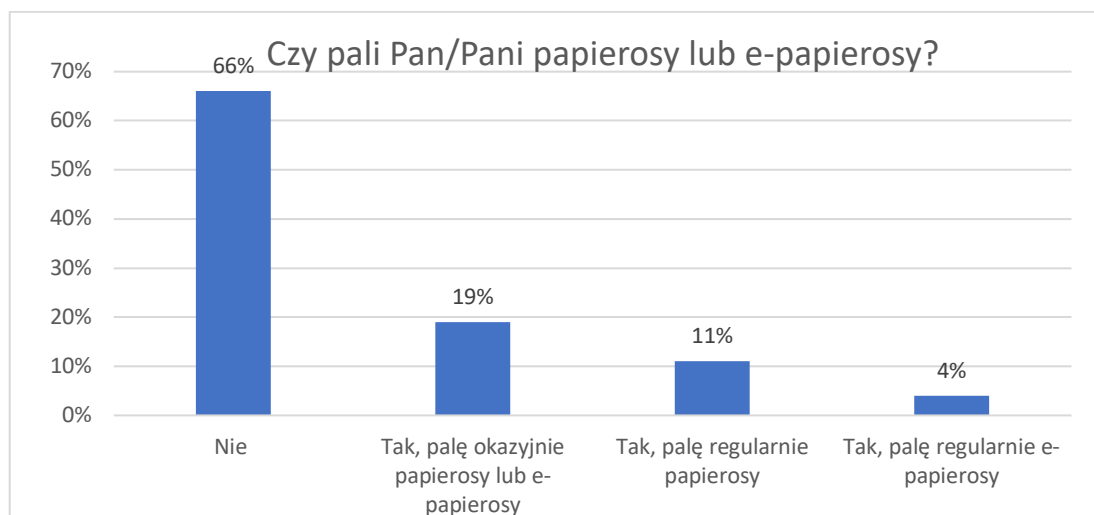

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA

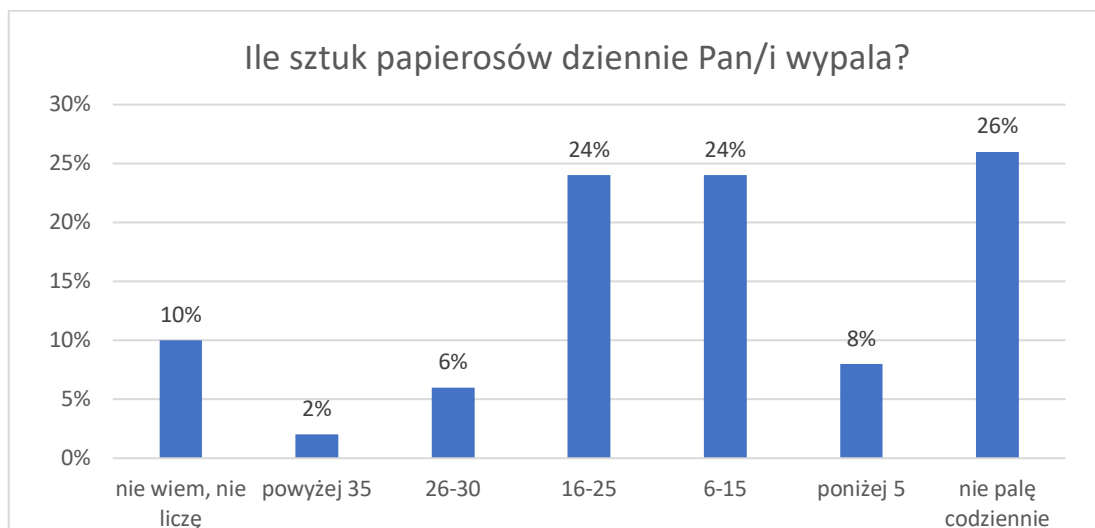
Pierwszą z poruszanych kwestii w tej części ankiety było poznanie, jaka grupa dorosłych mieszkańców Gminy Lubliniec deklaruje uzależnienie od nikotyny. Przede wszystkim 61% zadeklarowało, że w swoim otoczeniu ma osoby palące papierosy.

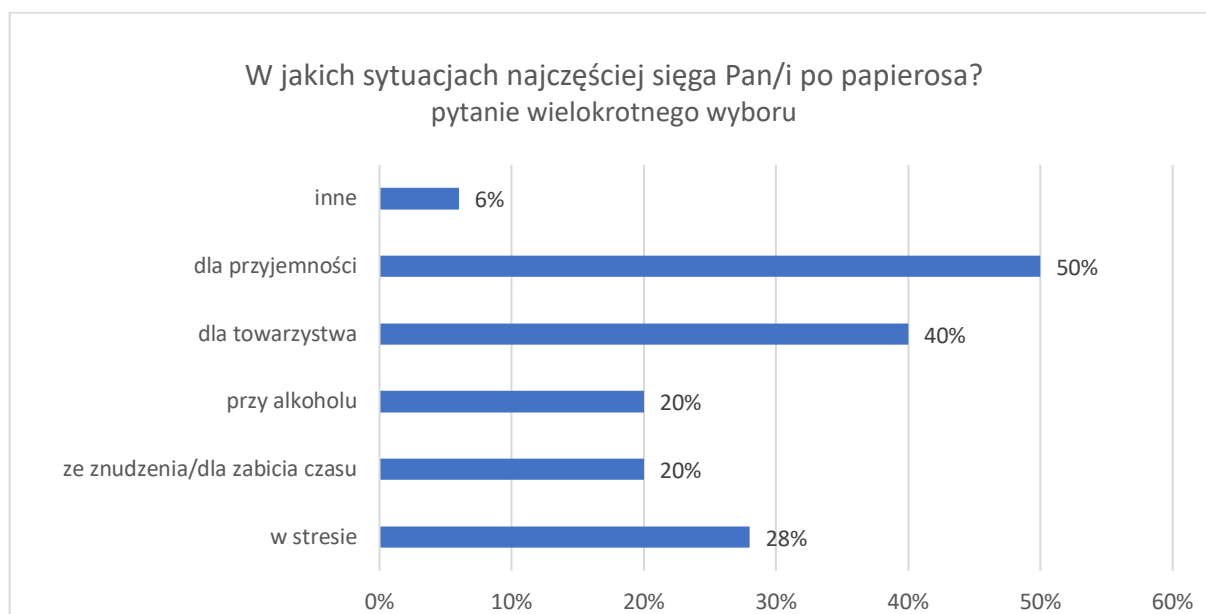
65% badanych odpowiedziało, że aktualnie nie pali papierosów. Okazyjnie robi to 19% mieszkańców Gminy Lubliniec. 11% wskazało, że regularnie pali papierosy, a 4% e-papierosy.

Spora część (24%) mieszkańców Gminy Lubliniec wypala dziennie od 16 do 25 papierosów dziennie. Taka sama liczba wskazuje na ilość od 6 do 15 papierosów dziennie. Standardowa paczka papierosów to 20 sztuk. Należałoby przyjąć, że niemal połowa mieszkańców wypala dziennie właśnie jedną paczkę papierosów.

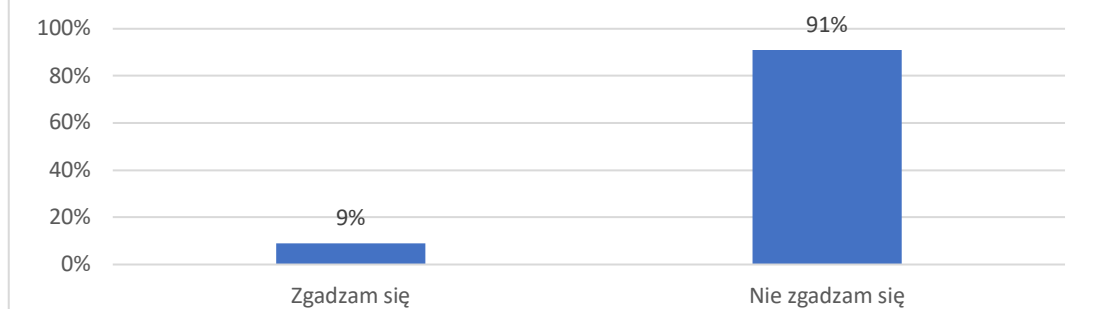

Istotne również wydają się być powody sięgania po papierosa przez badanych. 50% mieszkańców Lublińca pali dla przyjemności, 40% dla towarzystwa, 28% w sytuacjach stresowych.

Budujące wydają się być przekonania dorosłych mieszkańców Gminy Lubliniec w temacie palenia papierów przez młodzież. Ze stwierdzeniem „*palenie papierosów powinno być dozwolone od 15 roku życia, bo i tak większość młodzieży pali*” spotkało się z negacją 91% badanych.

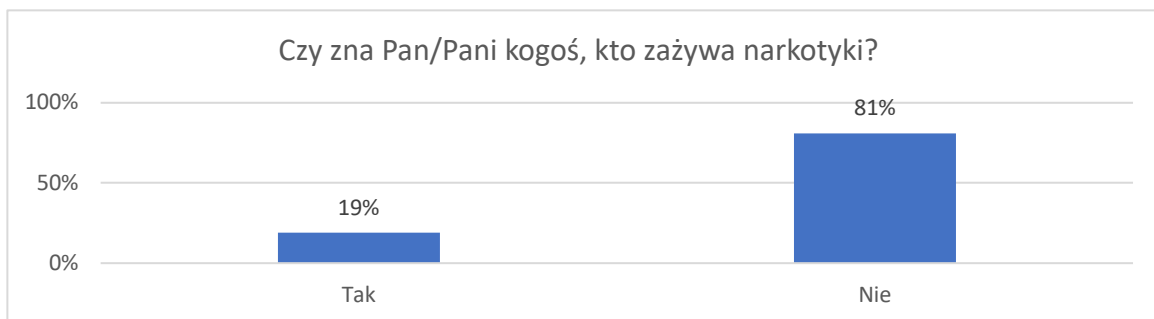
Palenie papierosów powinno być dozwolone od 15 roku życia,
bo i tak większość młodzieży pali.

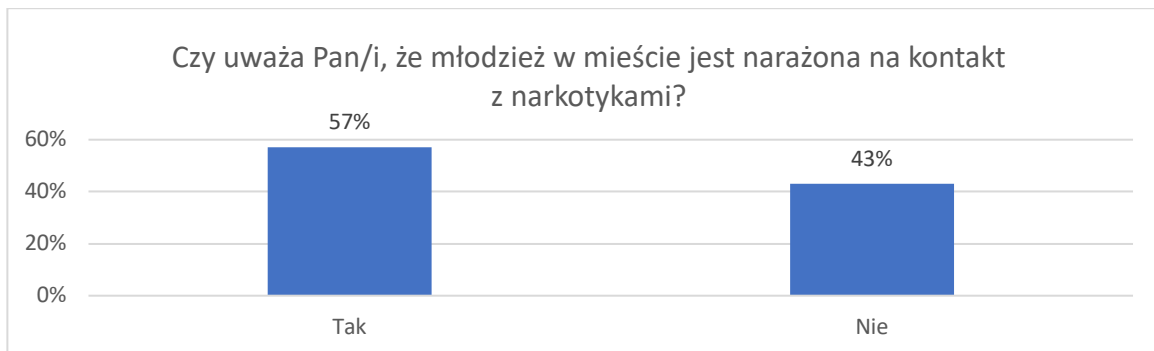
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Kolejne pytania badające postawy mieszkańców Gminy Lubliniec wobec substancji psychoaktywnych rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywującego do wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczyło ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku respondentów.

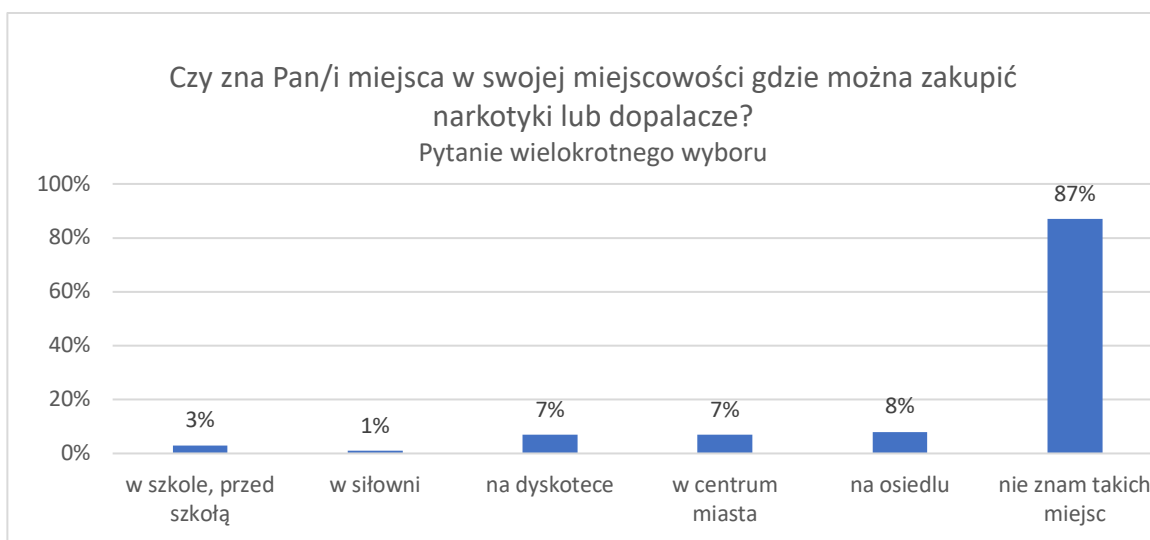
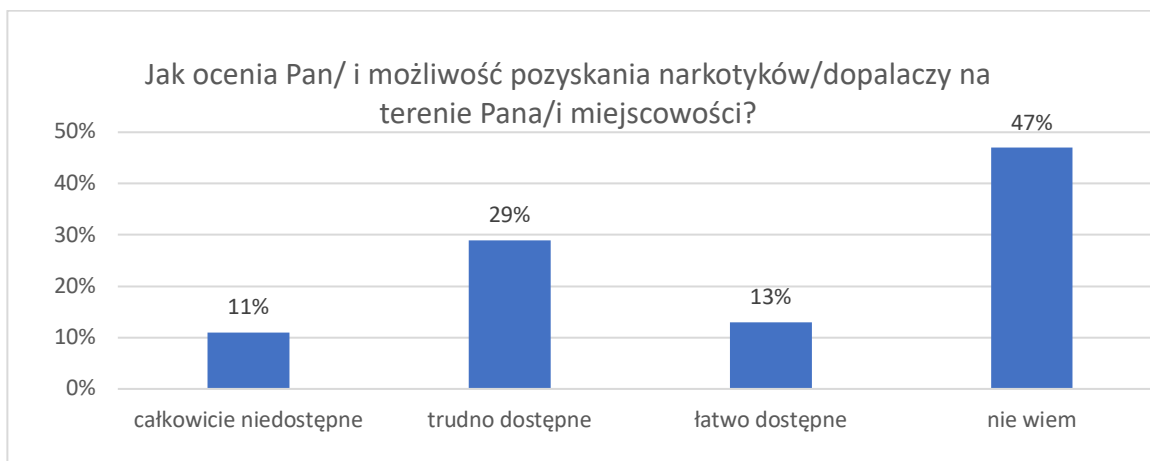
Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki. **19% respondentów zna przynajmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne tj. narkotyki, a 81% odpowiedzi wskazuje, że badani w swoim środowisku nie mają osób przyjmujących substancje odurzające.**

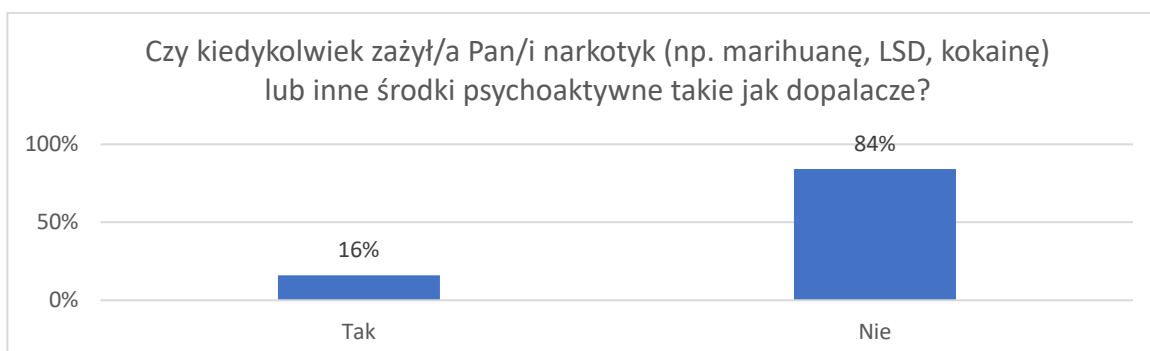
57% badanych mieszkańców Lublińca jest zdania, że młodzież w mieście jest narażona na kontakt z narkotykami.

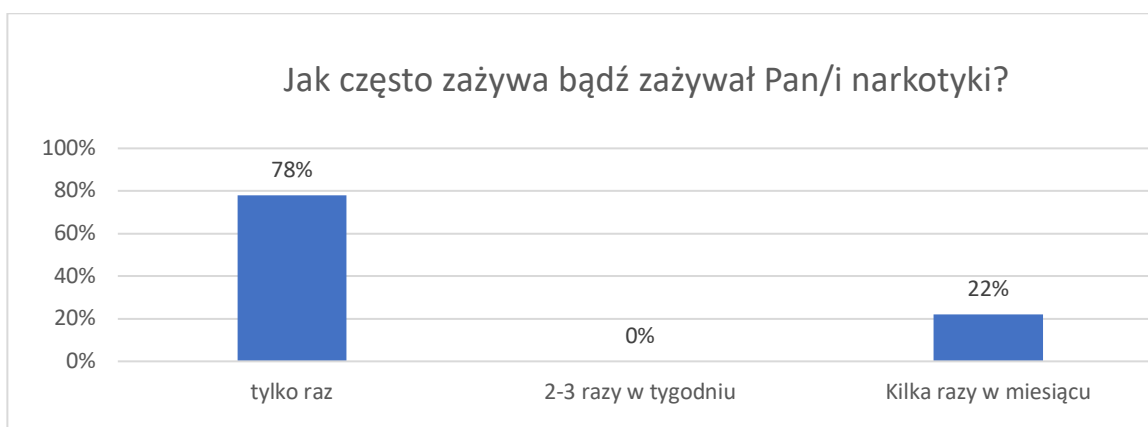
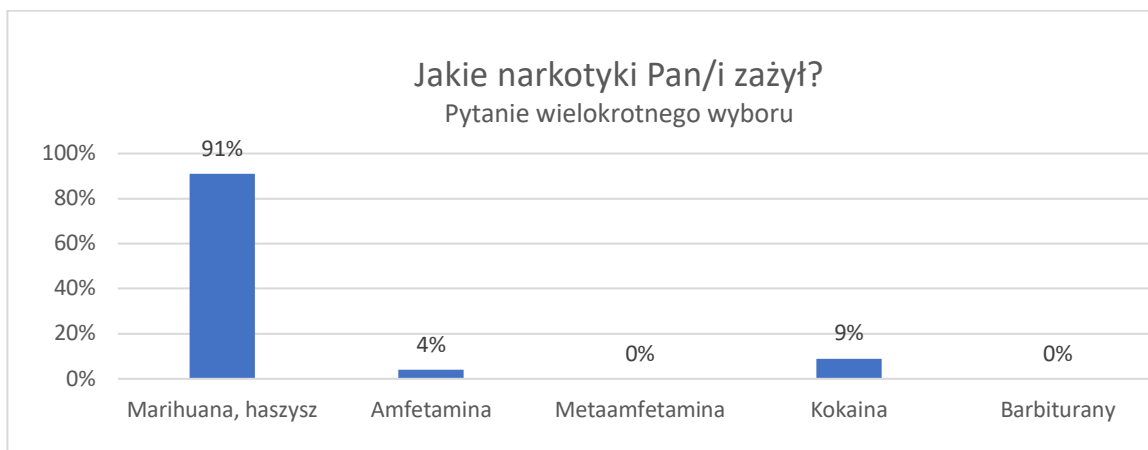

Łącznie 40% mieszkańców deklaruje, że w Lublińcu narkotyki są całkowicie niedostępne lub trudno dostępne. Natomiast 47% deklaruje brak wiedzy w tym temacie. 87% respondentów nie zna miejsc, gdzie można zakupić narkotyki w Lublińcu.

16% badanych dorosłych mieszkańców Gminy Lubliniec przyznaje, że zażywało narkotyki. Wśród najczęściej stosowanych przez respondentów substancji znalazły się: marihuana i haszysz (91%), kokaina (95%) oraz amfetamina (4%). Większość (78%) z osób mających kontakt z narkotykami deklaruje jednorazowe ich przyjmowanie.

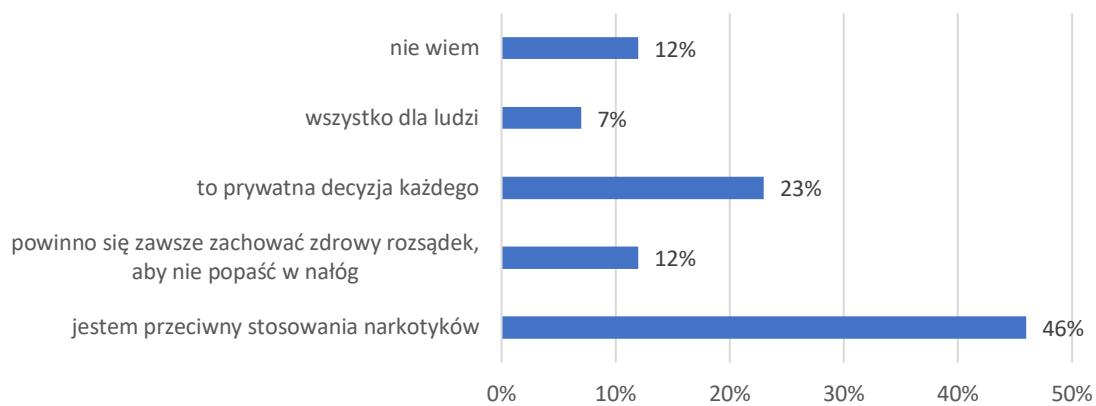

Ze względu na coraz większą dostępność substancji psychoaktywnych, w tym narkotyków i dopalaczy, zapytano także badanych o ich **opinie na temat zalegalizowania tak zwanych miękkich narkotyków np. marihuana**. 78% nie popiera takiego pomysłu.

46% ankietyowanych mieszkańców Lublińca jest przeciwnikiem stosowania narkotyków. Z kolei 23% uważa, że to prywatna decyzja każdego człowieka.

Jakie jest Pana/i podejście do używania narkotyków?

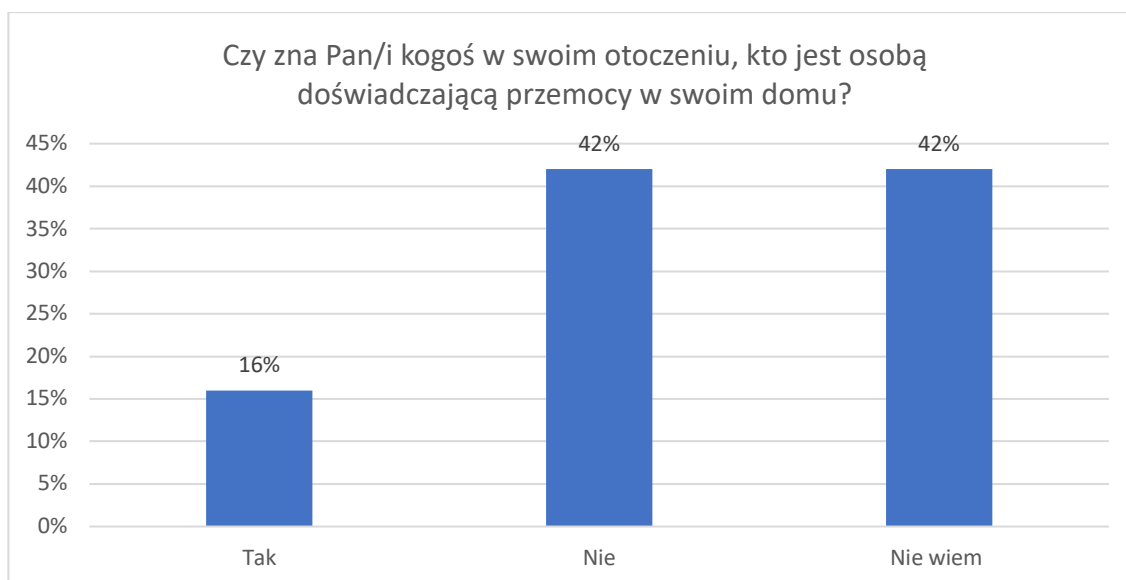

ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE

Polacy deklarują, że najczęściej doświadczali agresji w domu (9%) bądź na ulicy poza najbliższą okolicą (9%). Podobna liczba osób (8%) padła ofiarą przemocy nieopodal miejsca zamieszkania. Co dwudziesty ankietowany (5%) został zaatakowany w restauracji, kawiarni lub na dyskotecce, czterech na stu (4%) spotkało się z przemocą w pracy lub szkole, a trzech na stu (3%) w środkach komunikacji⁶.

Powyższe wyniki są zbliżone do danych, kiedy CBOS realizował podobne badania. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki cytowane wyżej. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

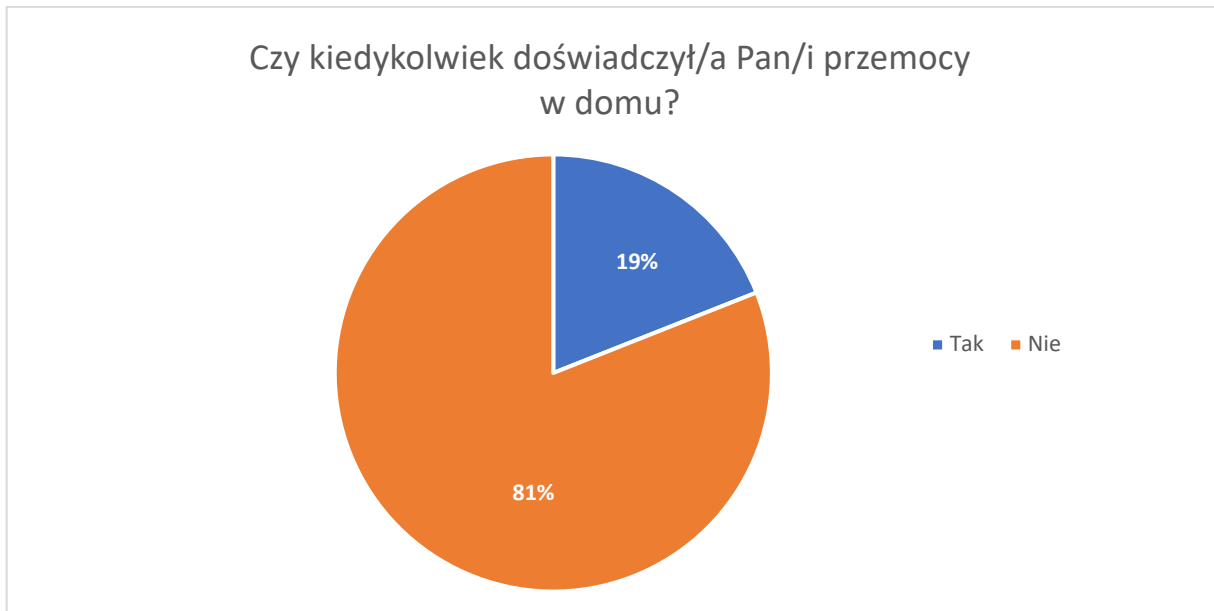
16% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie a 42% nie wie, aby do takich sytuacji dochodziło.

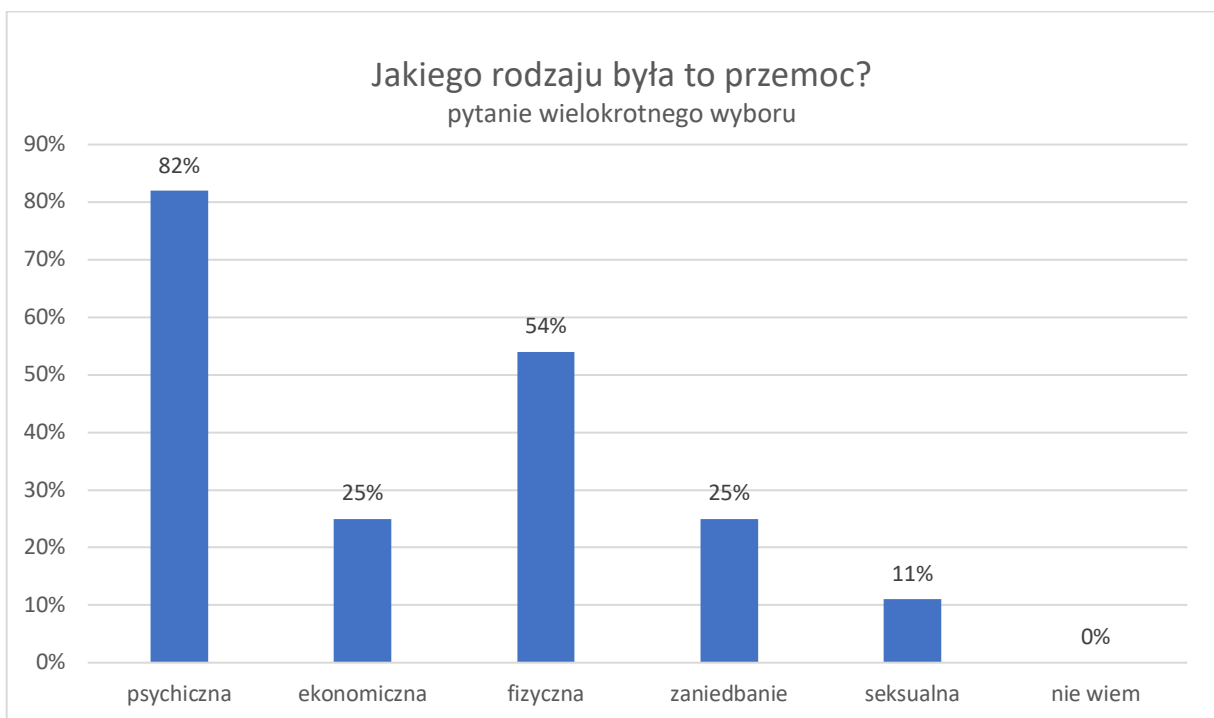
⁶ CBOS, Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, czerwiec 2012.

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych na terenie Gminy Lubliniec koncentruje się na potrzebach i problemach mieszkańców. Wobec czego, w kwestionariuszu badani mieli możliwość udzielenia informacji zwrotnej na temat doświadczanej przemocy w rodzinie.

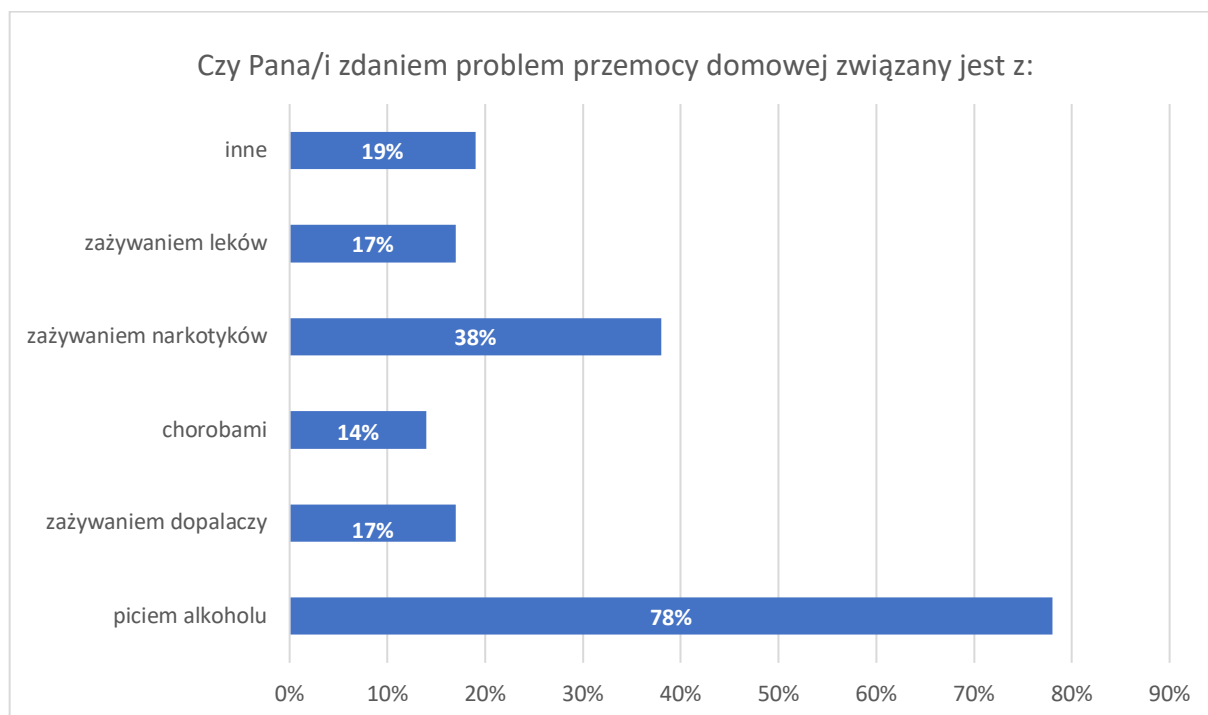
Wśród badanej grupy osób 19% doświadczyło przemocy domowej.

W dalszej kolejności kwestionariusza badani zostali zapytani o **rodzaj doświadczonej przemocy**. Wśród odpowiedzi najczęściej pojawiała się przemoc psychiczna – 82% oraz fizyczna 54%.

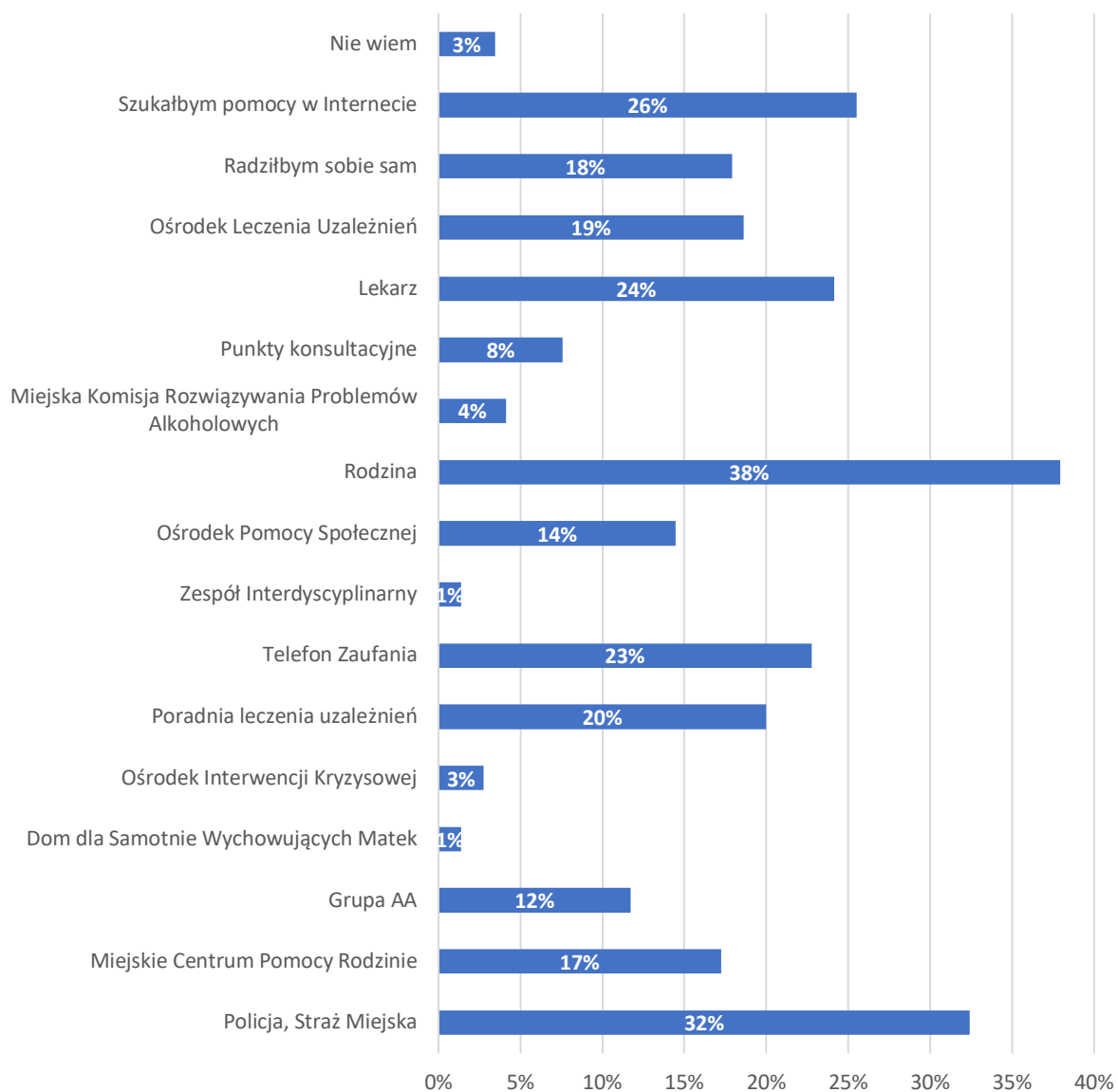

Zdaniem mieszkańców Gminy Lubliniec przyczyn przemocy domowej poszukiwać kolejno w: spożywaniu alkoholu (78%), zażywaniu narkotyków (38%), zażywaniu leków (17%), zażywaniu dopalaczy (17%) oraz chorobach (14%).

Ostatnie pytanie w tej części ankiety, dotyczyło miejsc do których po pomoc mogliby się zwrócić mieszkańcy Gminy Lubliniec w przypadku problemu przemocy lub uzależnienia. Najwięcej wskazań otrzymały odpowiedzi: rodzina (38%), policja, straż miejska (32%).

Do kogo zwróciłby się Pan/i o pomoc w razie problemu przemocy lub uzależnień w rodzinie?

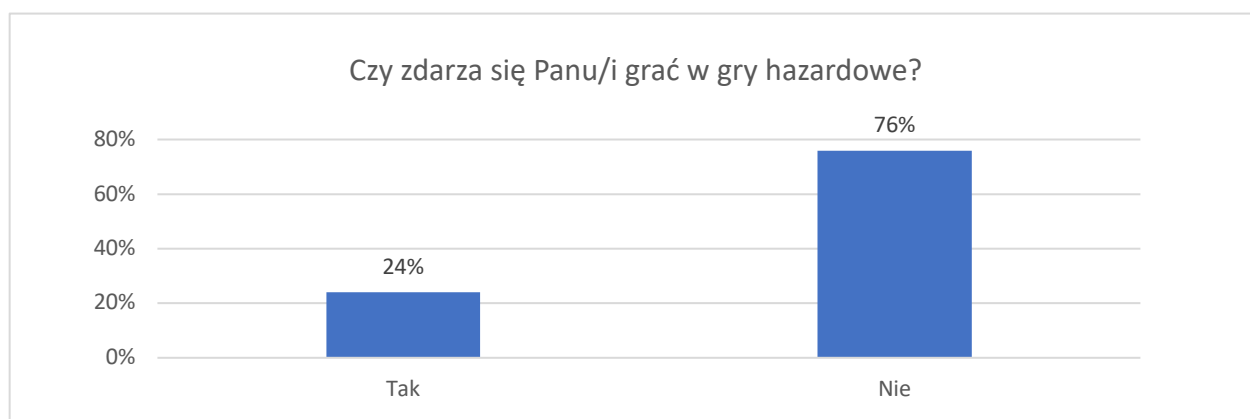

HAZARD

W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie, co trzeci Polak w wieku 15+ grał w jakieś gry na pieniądze (34,2%). Polacy najczęściej grają w gry liczbowe Totalizatora Sportowego (26,8%), a w dalszej kolejności w zdraпки (13,3%), loterie/konkursy SMS-owe (7,4%) oraz na automatach do gier z tzw. niskimi wygranymi (4,5%). Wśród Polaków w wieku 15 lat i więcej 7,1% osób gra w jakąś grę na pieniądze co najmniej dwa razy w tygodniu. (...) symptomy zagrożenia uzależnieniem od hazardu występują u 5,3% ogółu Polaków w wieku 15+, a 0,7% osób w tej grupie wiekowej zdradza pewne symptomy problemu z hazardem. Wśród grających w gry na pieniądze realny problem z hazardem może mieć 2,2% graczy⁷.

O hazardzie mówi się, że jest to ukryty nałóg, ponieważ nie widać od razu wyraźnych symptomów uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współwystępuje z innymi problemami, jak nadużywanie alkoholu czy narkotyków. Pierwsze kroki w świecie hazardu, to zwykle korzystanie z gier internetowych, automatów czy zakładów bukmacherskich. Zapytaliśmy mieszkańców Gminy Lubliniec o ich doświadczenia z tego typu formami rozrywki.

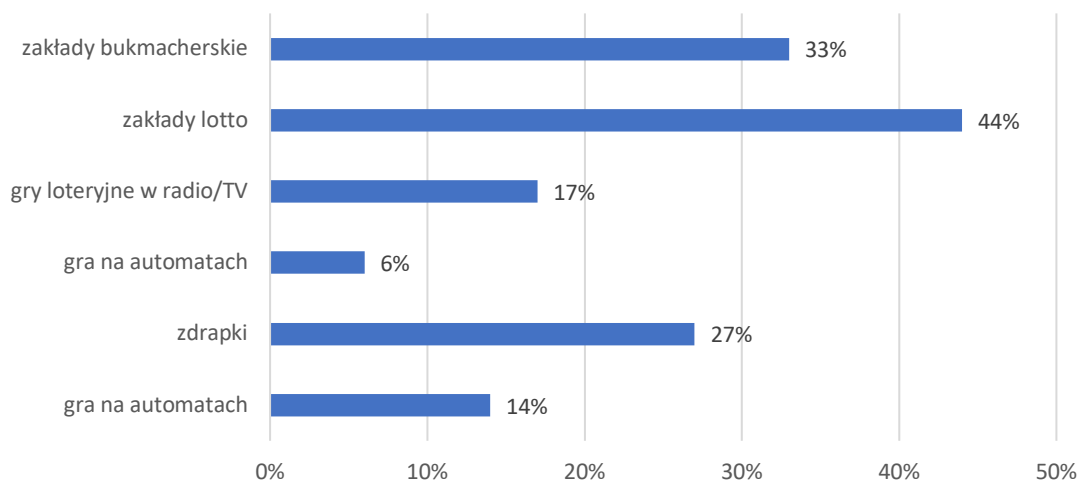
24% respondentów deklaruje, że zdarza się im grać w gry hazardowe. Najwięcej wskazań dotyczy: zakładów lotto (44%), zakładów bukmacherskich (33%) oraz zdrapek (27%).

⁷ Centrum Badania Opinii Społecznych, *Komunikat z badań: Pracoholicy, siecioholicy, hazardziści... Uzależnienia od zachowań*, Warszawa, czerwiec 2015.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_076_15.PDF (dostęp: 29.06.2017).

Jakiego rodzaju gry hazardowe Pan/i uprawia?

Poniżej wyszczególniono różnice pomiędzy wynikami w poszczególnych badanych obszarach dla mieszkańców Gminy Lubliniec. Badania zostały przeprowadzone w 2017 oraz 2021 roku.

- **Najistotniejszy problem społeczny środowiska lokalnego:**

Aktualnie mieszkańcy za najistotniejszy problem społeczny uznali: **uzależnienie od alkoholu (45%), spożywanie alkoholu przez osoby niepełnoletnie (41%) oraz uzależnienie od komputera i Internetu (41%)**. W diagnozie lokalnych zagrożeń społecznych w 2017 roku mieszkańcy Gminy Lubliniec za najistotniejszy problem społeczny uznali: **problem alkoholizmu wśród nieletnich (64%) palenie papierosów przez dzieci i młodzież (56%)**.

- **Spożywanie alkoholu:**

- a) w porównaniu z wynikami badań ankietowych z 2017 roku mieszkańcy Gminy Lubliniec aktualnie spożywają alkohol **rzadziej** jednak mniejsza liczba respondentów (o 28%) deklaruje abstynencję,
- b) aktualnie mieszkańcy Gminy Lubliniec odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu niskim poziomie ryzyka. W diagnozie lokalnych zagrożeń społecznych Gminy Lubliniec w 2019 roku postawy wobec picia alkoholu również uznano za prezentujące niski poziom ryzyka,
- c) błędne przekonanie jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce) jest **aktualnie mniej rozpowszechnione** wśród mieszkańców Gminy Lubliniec. W 2017 roku zgadzało się z nim 25% badanych, aktualnie jest to 18%,

- **Narkotyki i dopalacze:**

W odniesieniu do badań ankietowych przeprowadzonych w 2017 roku wśród mieszkańców Gminy Lubliniec pojawiały się wówczas deklaracje, że 24% zna co najmniej jedną przyjmujących narkotyki lub dopalacze.

Aktualnie 19% (**o 5% mniej**) badanych mieszkańców Gminy Lubliniec deklaruje, że zna co najmniej jedną osobę przyjmującą substancje psychoaktywne takie jak narkotyki i dopalacze.

- **Przemoc w rodzinie:**

W porównaniu do wyników badań z 2017 roku obniżył się odsetek osób deklarujących znajomość osób doświadczających przemocy w rodzinie – wówczas 22% wskazało, że ma w swoim otoczeniu osoby doświadczające przemocy ze strony członka rodziny. Aktualnie deklaracje respondentów wskazują, że 16% ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczałyby przemocy w rodzinie.

- **Uzależnienie od hazardu:**

24% respondentów deklaruje, że zdarza się im grać w gry hazardowe. W odniesieniu do badań z 2017 roku zauważono, że aktualnie mieszkańcy o 5% częściej deklarowali, że grają w gry hazardowe.

BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

GRUPA BADANA

Badanie zostało przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie Gminy Lubliniec. Grupa badana stanowiła 24 kobiety oraz 6 mężczyzn. 28 respondentów to pracownicy punktów, a 2 osoby to właściciele punktów sprzedaży. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 37,3 lat.

CEL BADANIA

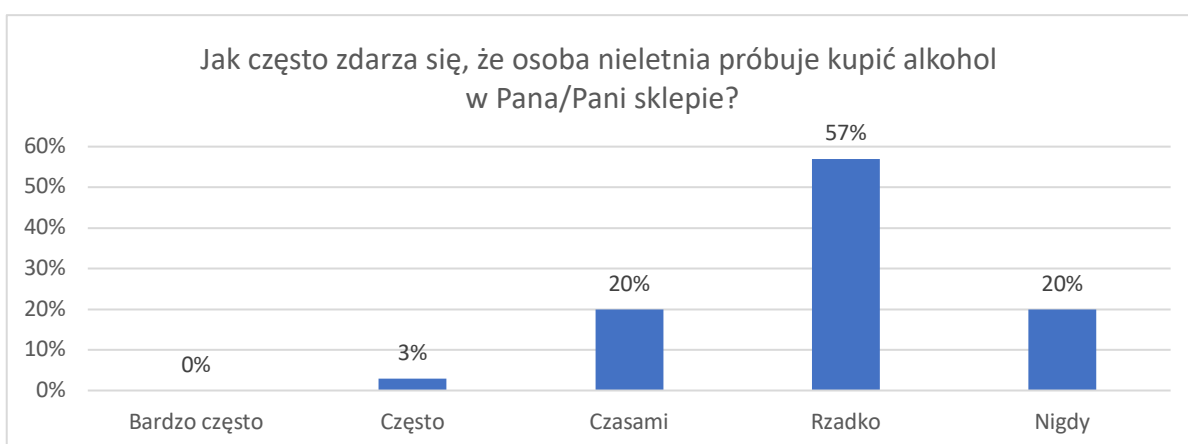
Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemne sytuacje zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

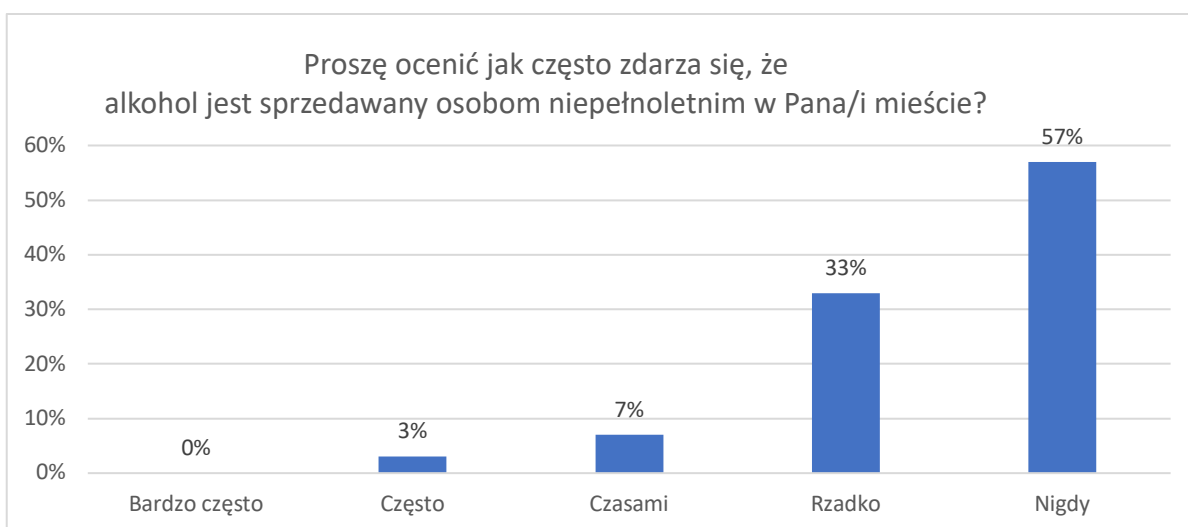
SPRZEDAŻ ALKOHOLU OSOBOM NIELETNIM I NIETRZEŻWYM

Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określenie poziomu częstotliwości sytuacji w których dochodzi do prób zakupu przez osoby nieletnie oraz sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim.

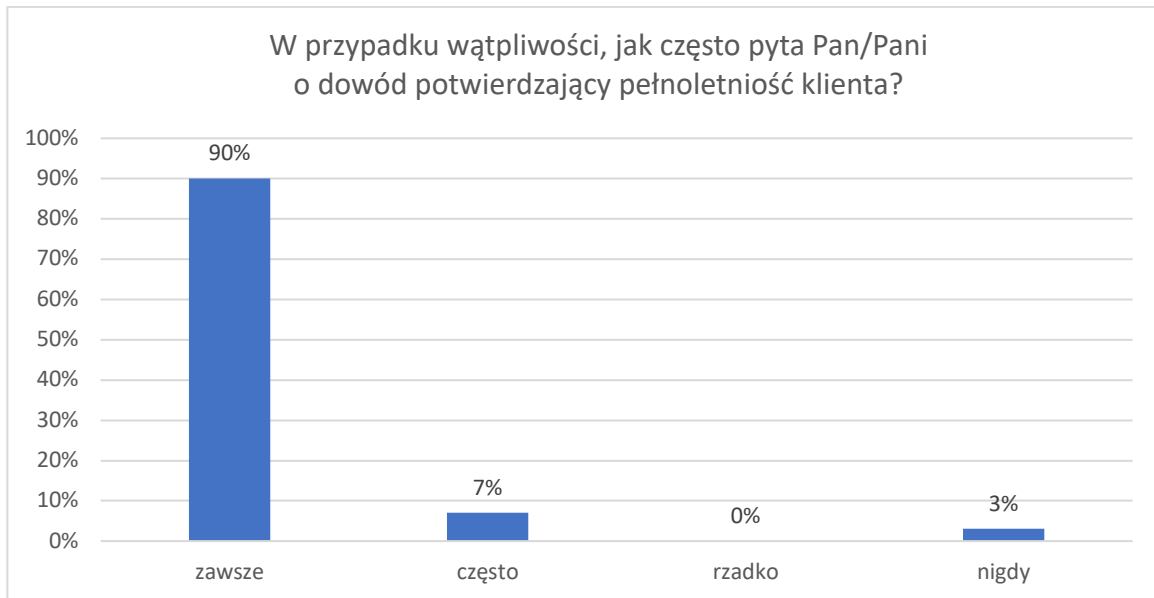
Sprzedawcy napojów alkoholowych w Gminy Lubliniec deklarują, że przypadki **próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się rzadko (57%) oraz czasami (20%)**. Zdaniem 20% badanych do takich sytuacji nigdy nie dochodzi.

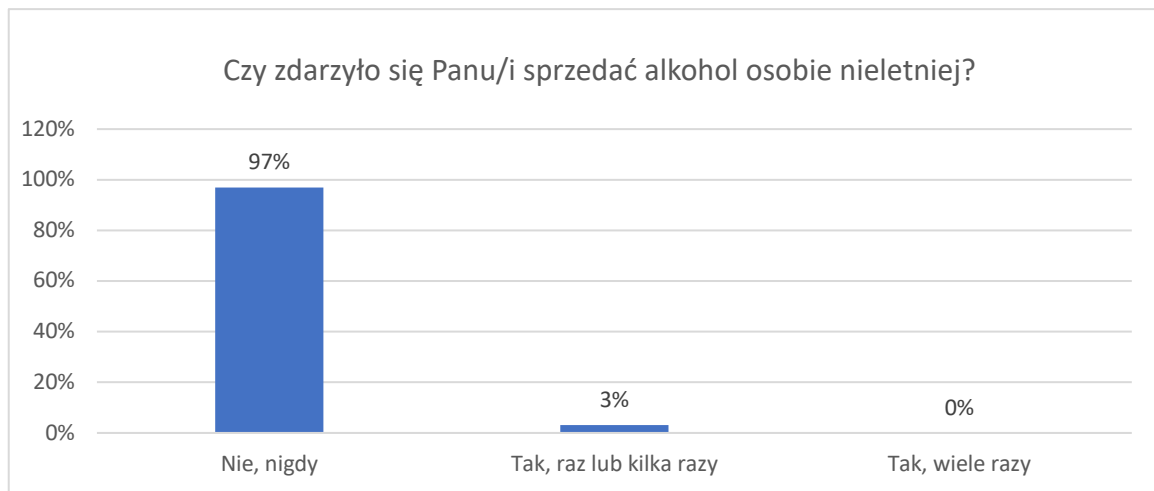
57% ankietowanych uważa, że na terenie gminy alkohol nigdy nie jest sprzedawany osobom niepełnoletnim. Natomiast 7% wskazało, że do takich sytuacji dochodzi czasami, a zdaniem 3% że często ma to miejsce.

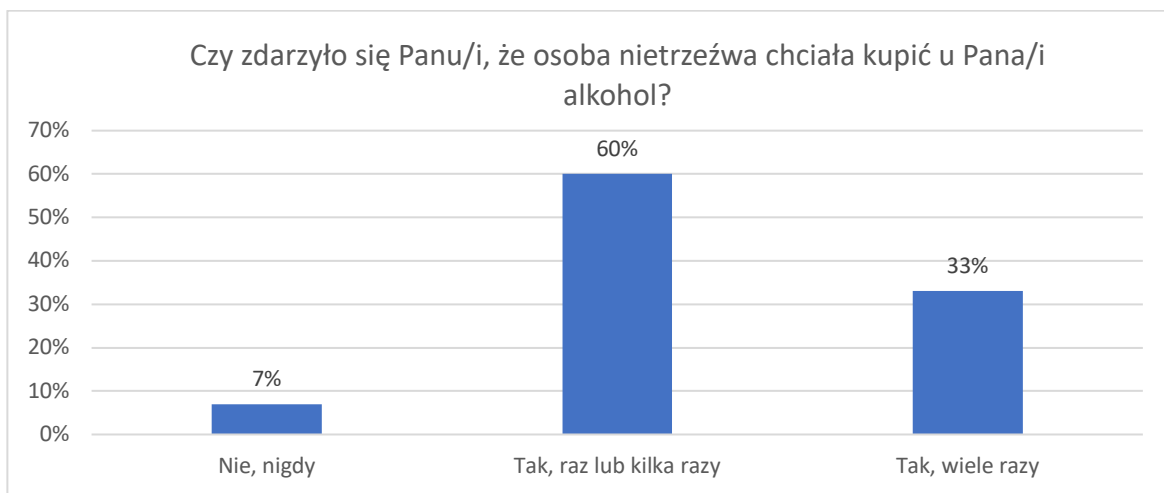
W przypadku wątpliwości, co do wieku klienta zakupującego alkohol **90% badanych sprzedawców sprawdza pełnoletniość za każdym razem a 7% robi to często.** 3% badanych nieodpowiedzialnie podchodzi do sprzedaży alkoholu, ponieważ nigdy nie sprawdza wieku osoby kupującej alkohol.

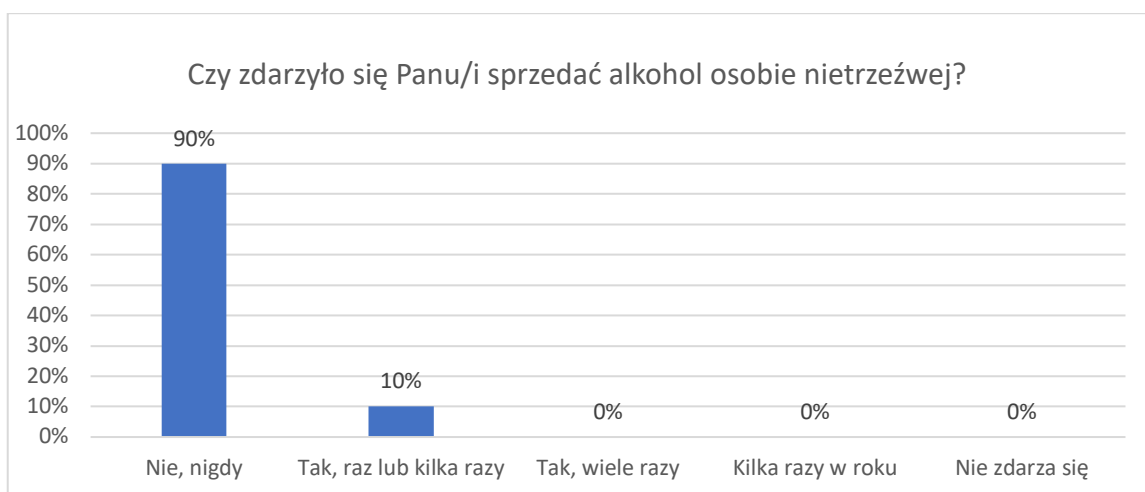
97% sprzedawców napojów alkoholowych z Gminy Lubliniec deklaruje, że nigdy nie sprzedało alkoholu osobie nieletniej. 3% przyznało, że do takiej sytuacji doszło raz lub kilka razy.

Kolejna bardzo ważną badana kwestią były próby zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe. **Badani w większości (60%) deklarują, że przynajmniej raz lub kilka razy spotkali się z sytuacją, że klientem chcącym kupić alkohol, była osoba nietrzeźwa.** W opinii 33% do takiej sytuacji dochodziło wiele razy.

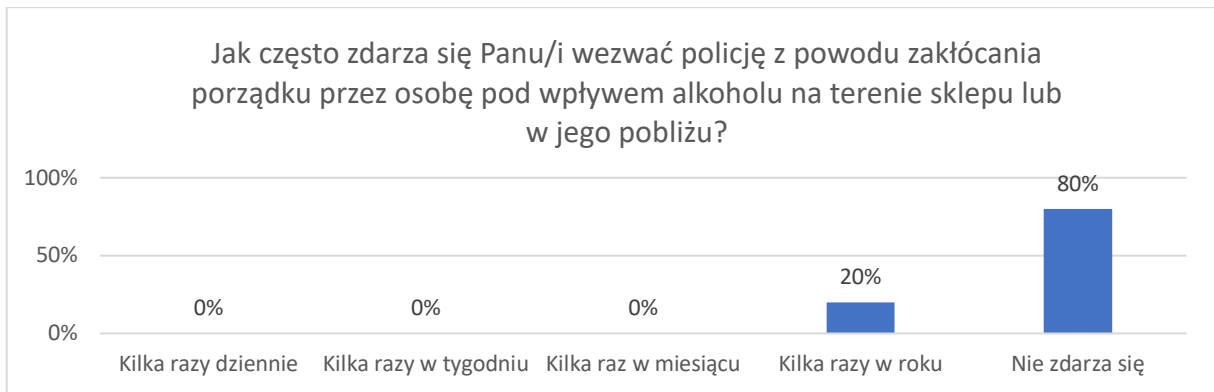
Sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym, podobnie jak osobom nieletnim jest niezgodna z ustawą regulującą sprzedaż alkoholu. **Mimo to 10% badanych sprzedawców alkoholu przyznaje, że raz lub kilka razy sprzedało alkohol osobie nietrzeźwej.**

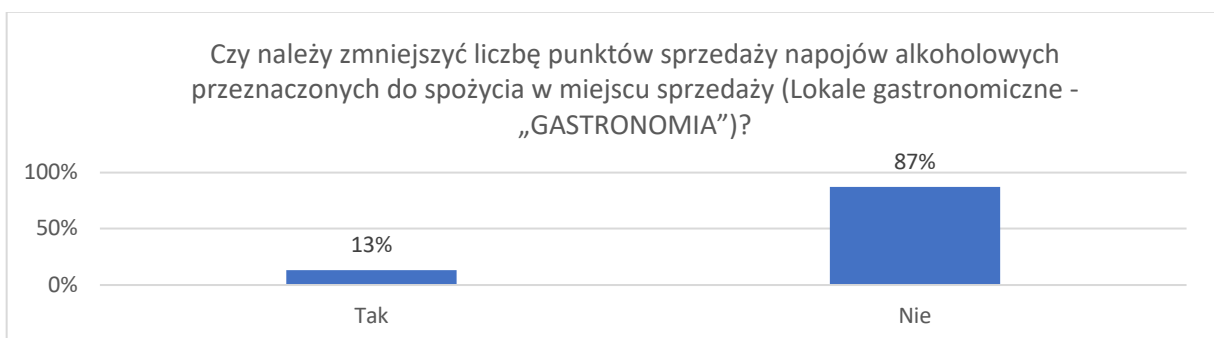
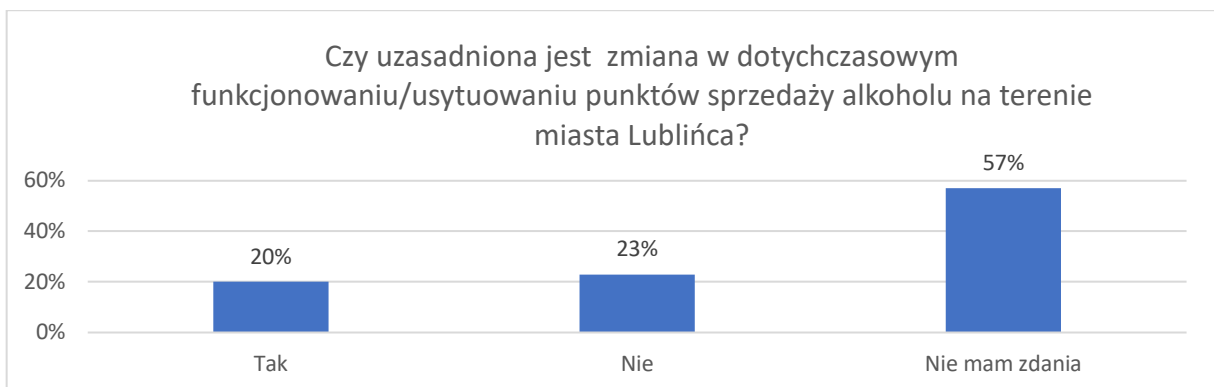
Zjawisko spożywania alkoholu w obrębie punktu sprzedaży zdarza się najczęściej kilka razy w roku (13%) oraz kilka razy w miesiącu (7%). Zdaniem 80% badanych do takich sytuacji nie dochodzi.

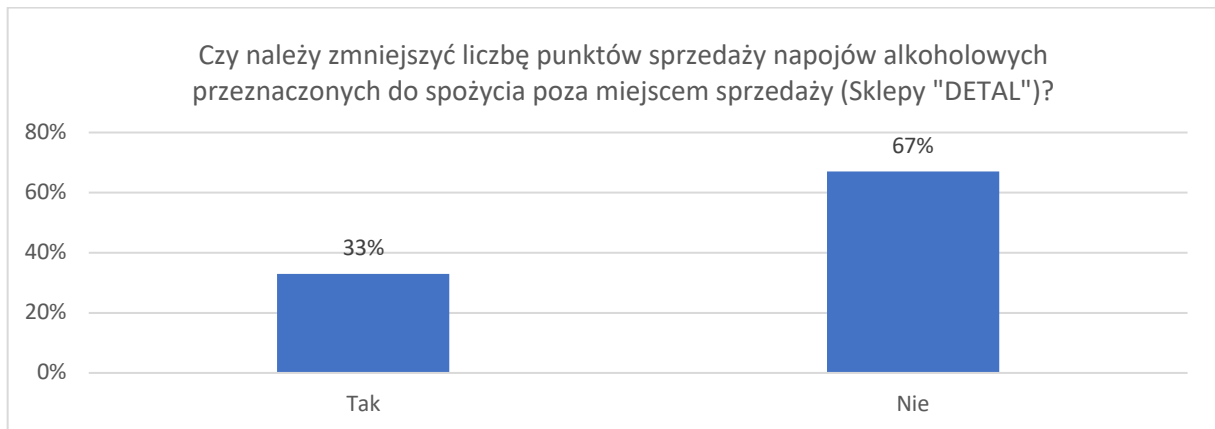
Zapytano również sprzedawców alkoholu Gminy Lubliniec czy zdarza się im wezwać policję z prośbą o interwencję w związku z zakłóceniem porządku przez osoby nietrzeźwe na terenie sklepu lub w jego obrębie. **Badani wskazują w większości (80%), że do takich sytuacji nie dochodzi. Natomiast 20% przyznaje, że zdarza się to kilka razy w roku.**

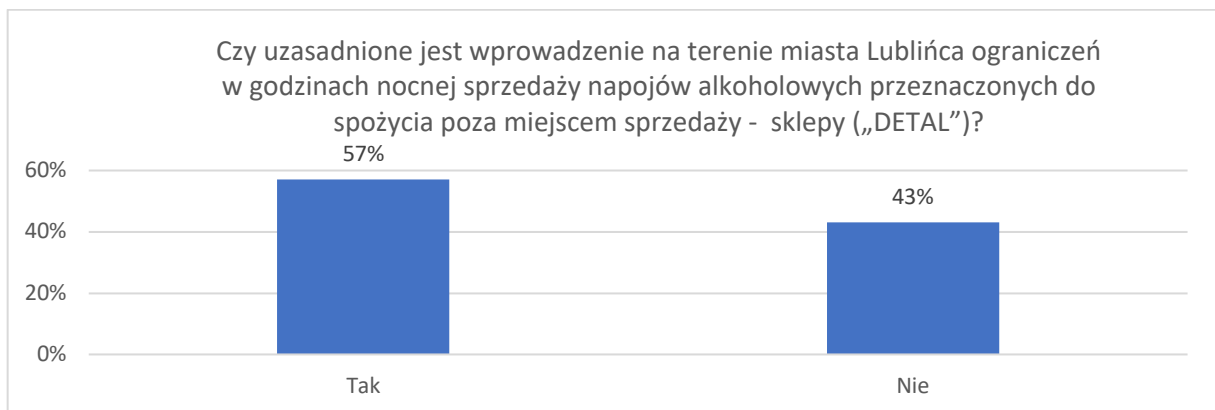
Kilka ostatnich pytań w tej części ankiety dla sprzedawców napojów alkoholowych dotyczyło ich subiektywnego zdania na temat funkcjonowania punktów sprzedaży alkoholu na terenie Gminy Lubliniec. **20% badanych jest zdania, że uzasadniona jest zmiana w dotychczasowym usytuowaniu punktów sprzedaży alkoholu. 13% opowiedziało się za zmniejszeniem liczby punktów typu „gastronomia” przeznaczonych do spożycia alkoholu w miejscu zakupu.**

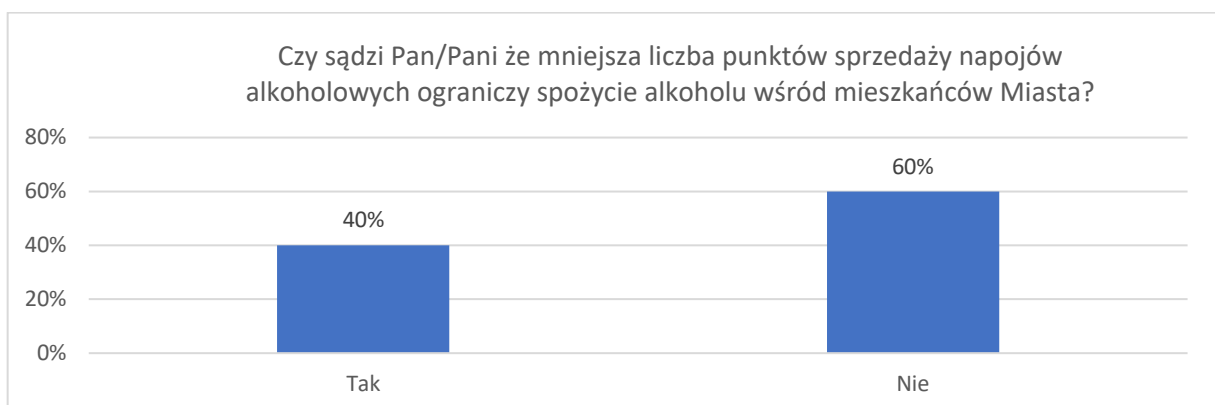
W opinii 33% ankietowanych sprzedawców zachodzi potrzeba zmniejszenia liczby punktów ze sprzedażą alkoholi przeznaczonych do spożycia poza miejscem zakupu (sklepy „detał”)

Poproszono również sprzedawców napojów alkoholowych o wyrażenie swojego zdania na temat wprowadzenia ograniczenia w godzinach nocnej sprzedaży alkoholu w sklepach. **57% z badanych opowiedziało się za wprowadzeniem takich ograniczeń.**

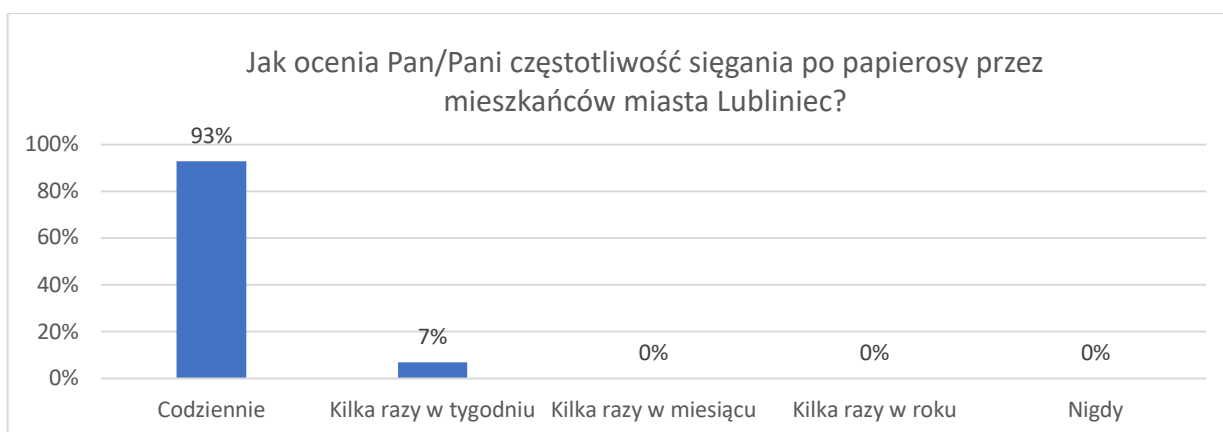

40% badanych sprzedawców z Lublińca uważa, że zmniejszenie liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych spowoduje ograniczenie spożycia alkoholu wśród mieszkańców Gminy Lubliniec.

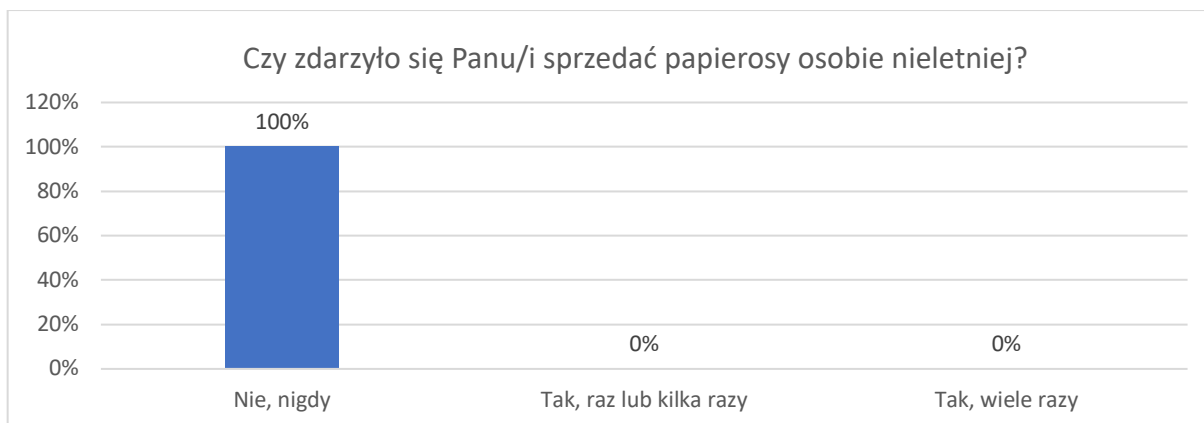

OPINIE NA TEMAT SIĘGANIA PO PAPIEROSY I NARKOTYKI PRZEZ MIESZKAŃCÓW GMINY

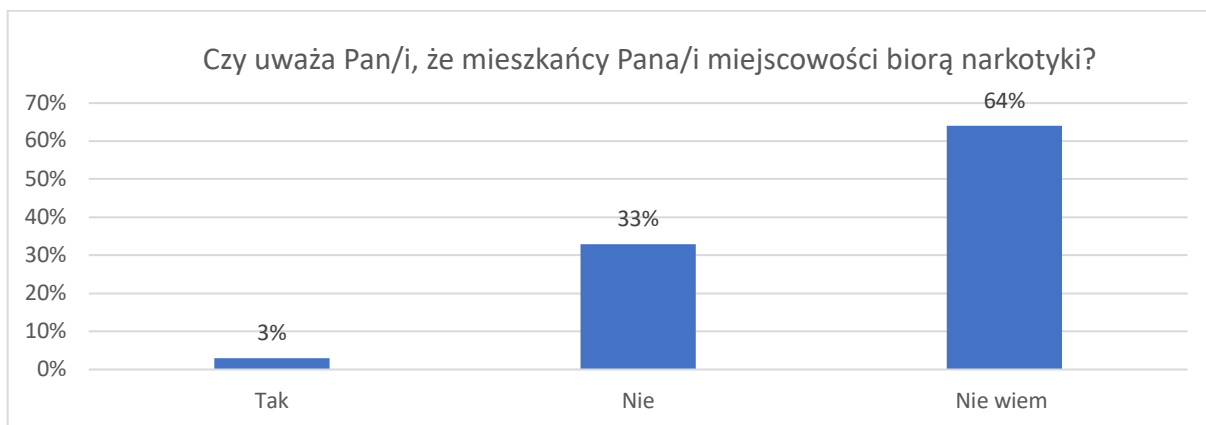
Pracownicy punktów sprzedaży alkoholu Gminy Lubliniec wyrobów tytoniowych, w swojej pracy mają do czynienia również z osobami palącymi papierosy. W subiektywnej ocenie ankietowanych **93% mieszkańców gminy Lubliniec sięga po papierosy codziennie a 7% robi to kilka razy w tygodniu.**

Wszyscy sprzedawcy jednogłośnie deklarują, że nigdy nie sprzedali wyrobów tytoniowych osobie niepełnoletniej.

3% ankietowanych sprzedawców napojów alkoholowych Gminy Lubliniec, deklaruje, że mieszkańcy gminy sięgają po środki odurzające takie jak narkotyki. 33% wskazało na odpowiedź nie, a 64% deklaruje brak wiedzy w tym temacie.

**ANALIZA PORÓWNAWCZA WYNIKÓW BADAŃ PRZEPROWADZONYCH WŚRÓD
SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH
GMINY LUBLINIEC W 2017 ROKU ORAZ 2021 ROKU**

Poniżej wyszczególniono różnice pomiędzy wynikami w poszczególnych badanych obszarach dla badanych sprzedawców napojów alkoholowych Gminy Lubliniec.

- 1) W porównaniu do badania sprzedawców napojów alkoholowych z 2017 roku, aktualnie zauważalny jest spadek częstotliwości prób zakupu alkoholu przez osoby nieletnie. Podobnie aktualnie rzadziej zdarzają się sytuacje picia alkoholu w obrębie sklepu;
- 2) Aktualnie sprzedawcy napojów alkoholowych deklarują na tym samym poziomie, że w przypadku wątpliwości co do wieku osoby kupującej alkohol zawsze sprawdzają dowody potwierdzające wiek kupującego.

METODOLOGIA

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, że na wszystkie pytania zostanie udzielona odpowiedź.

CEL BADANIA

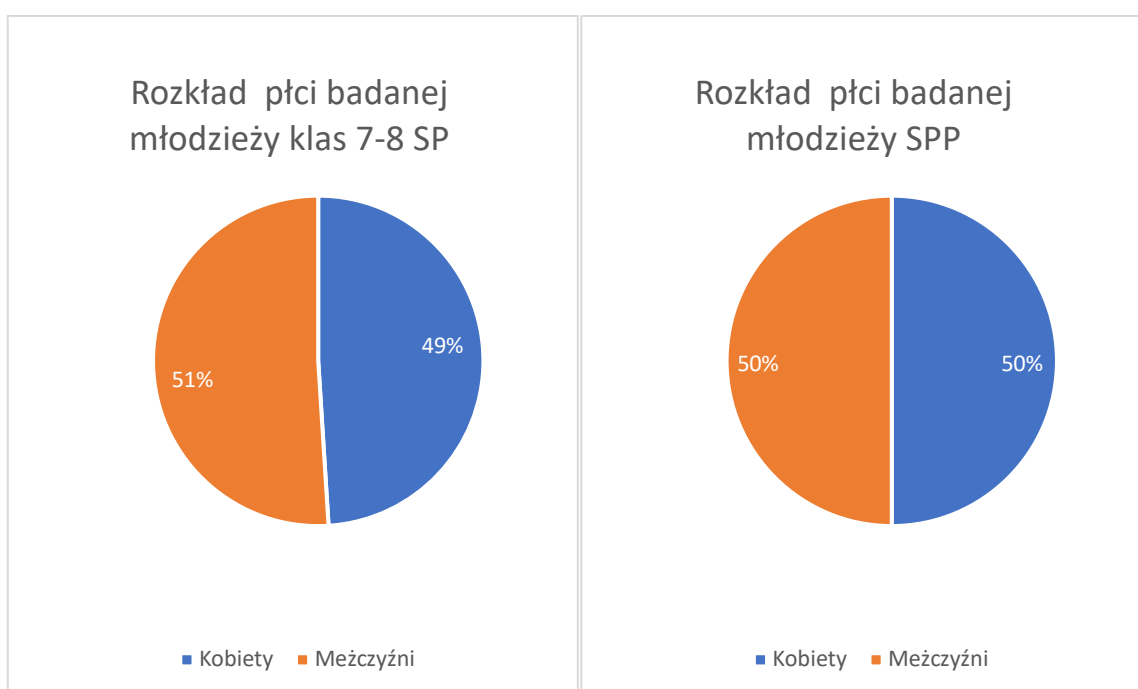
Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec:

- alkoholu,
- narkotyków i dopalaczy,
- nikotyny,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od hazardu;
- zagadnienia związane z przemocą w środowisku szkolnym i domowym,
- zagadnienia związane z cyberprzemocą oraz uzależnieniami od czynności związanych z nowymi technologiami,
- zagadnienia związane z czasem wolnym badanych uczniów.

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

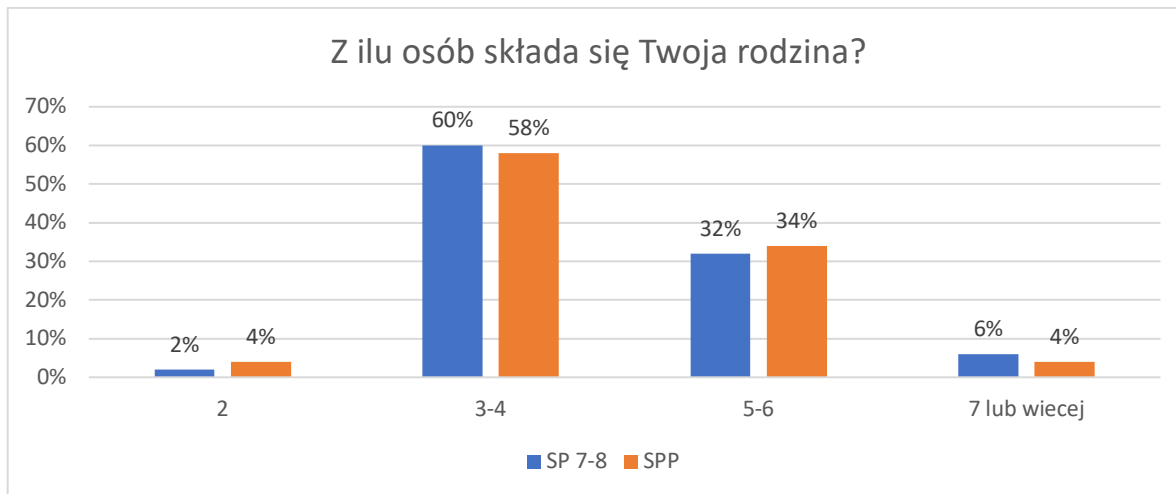
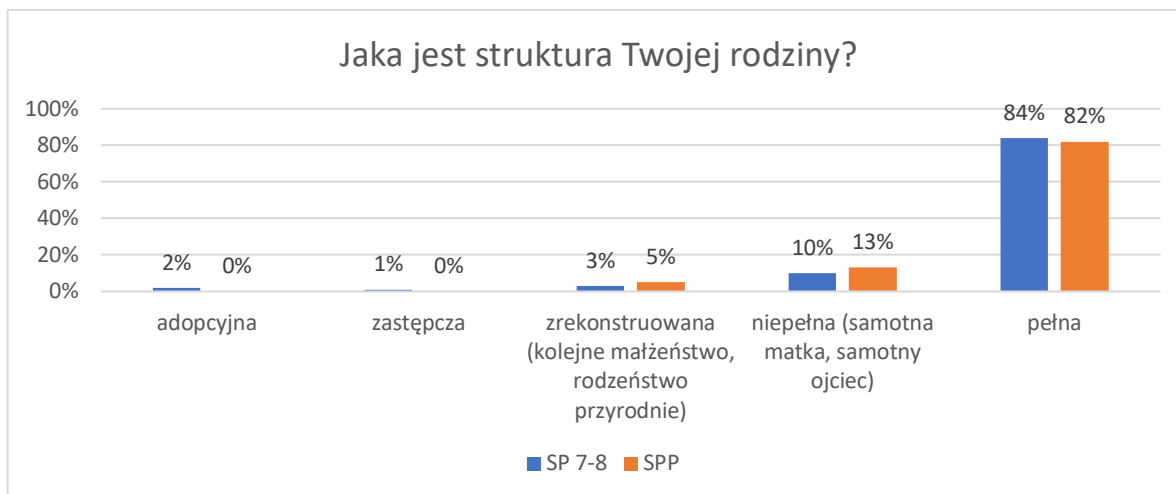
W badaniu wzięli uczniowie **szkół podstawowych i ponadpodstawowych z terenu Gminy Lubliniec**.

<i>Liczebność grup badanych</i>	
Klasy 7-8 Szkół Podstawowych w Lublińcu (SP 7-8)	262
Uczniowie Szkół Ponadpodstawowych w Lublińcu (SPP)	272
ŁĄCZNIE	534

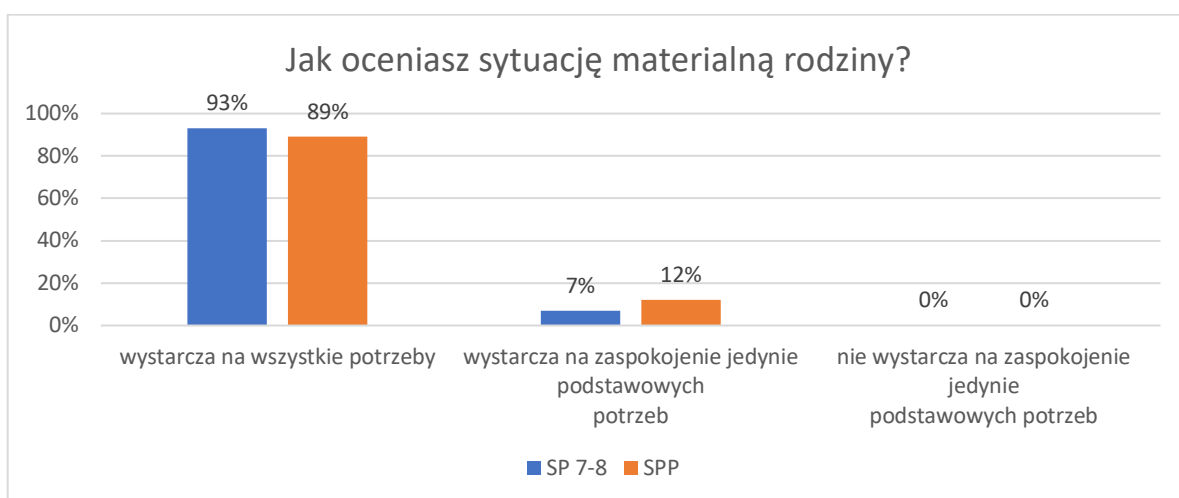
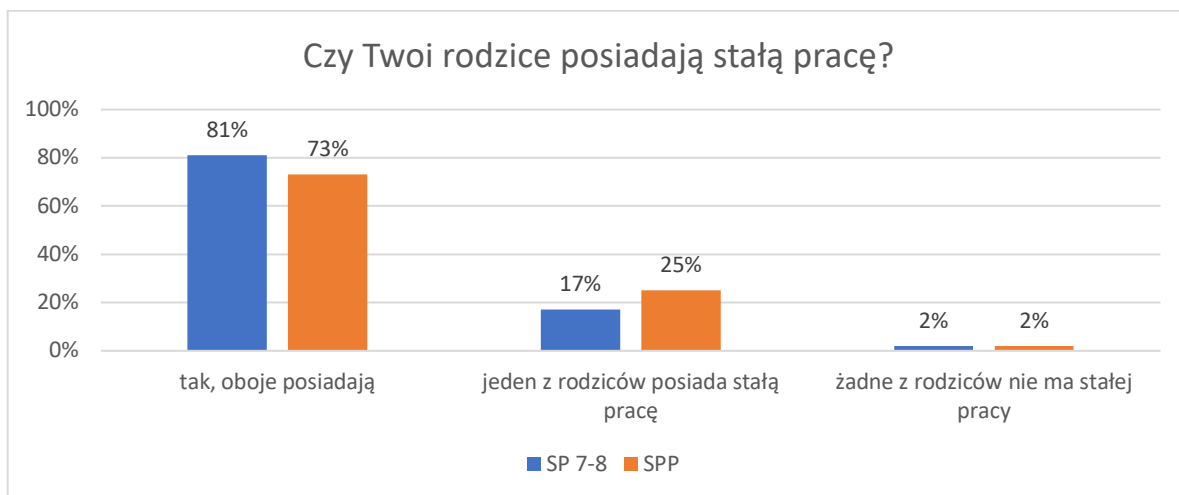

SYTUACJA RODZINNA

Odpowiedzi badanych uczniów Gminy Lubliniec wskazują, że zdecydowana większość wychowuje się w rodzinie pełnej. Podobne wskazania w obydwu grupach wiekowych dotyczyły również liczebności rodzin – najczęściej wskazań uzyskały rodzina 3-4 osobowa oraz 5-6 osobowa.

Następnie zapytaliśmy uczniów o sytuację bytową ich rodzin. **81% uczniów SP 7-8 oraz 73% SPP deklaruje, że obydwójce ich rodziców a stałą pracę. Sytuacja materialna rodziny zdaniem większości uczniów jest oceniana jako wystarczająca na wszystkie potrzeby (81% SP 7-8, 73% SPP)**

Uczniowie klas 7-8 oceniają relacje z osobami wymienionymi jako bardzo dobre i dobre:

- z rodzicami 92%, z Nauczycielami 65%, koleżankami i kolegami 85%.

Uczniowie klas SPP oceniają relacje z osobami wymienionymi jako bardzo dobre i dobre:

- z rodzicami 83%, z Nauczycielami 67%, koleżankami i kolegami 85%.

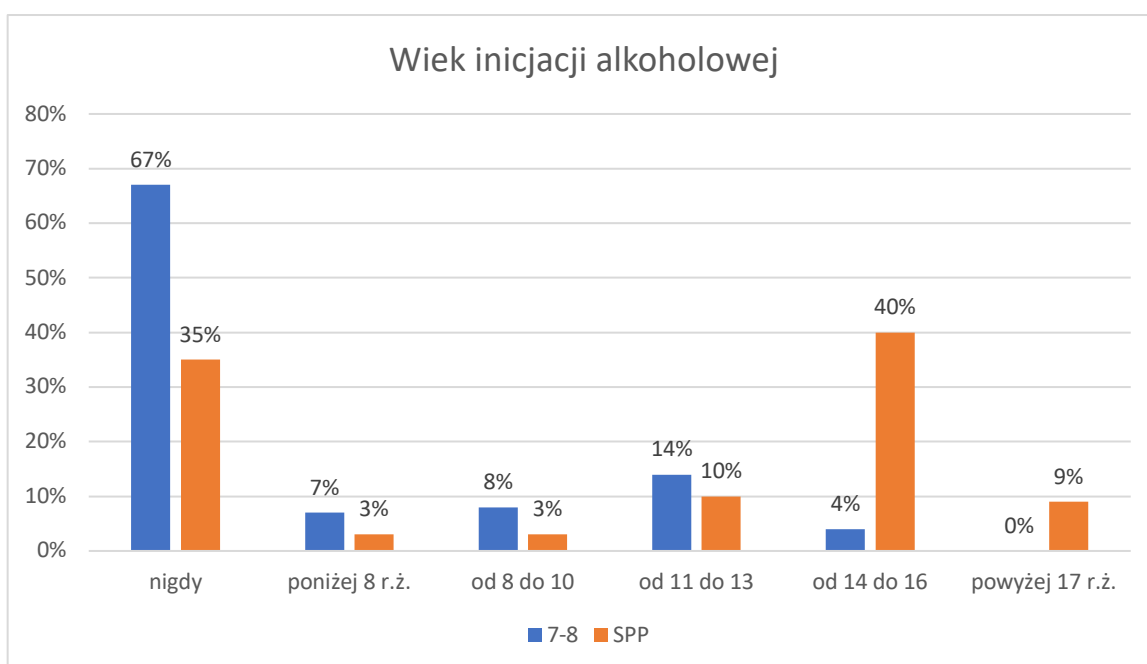
Szczegółowy rozkład odpowiedzi prezentuje poniższa tabela.

Ocena relacji i więzi uczniów klas 7-8 z wymienionymi osobami					
	<i>bardzo dobrze</i>	<i>dobrze</i>	<i>ani dobrze, ani źle</i>	<i>źle</i>	<i>bardzo źle</i>
Rodzice, opiekunowie	63%	29%	7%	1%	0%
Nauczyciele	14%	52%	24%	5%	5%
Koledzy, koleżanki	52%	34%	10%	3%	2%
Ocena relacji i więzi uczniów SPP z wymienionymi osobami					

	<i>bardzo dobrze</i>	<i>dobrze</i>	<i>ani dobrze, ani źle</i>	<i>źle</i>	<i>bardzo źle</i>
Rodzice, opiekunowie	47%	36%	11%	4%	2%
Nauczyciele	18%	48%	31%	1%	1%
Koledzy, koleżanki	46%	39%	13%	1%	1%

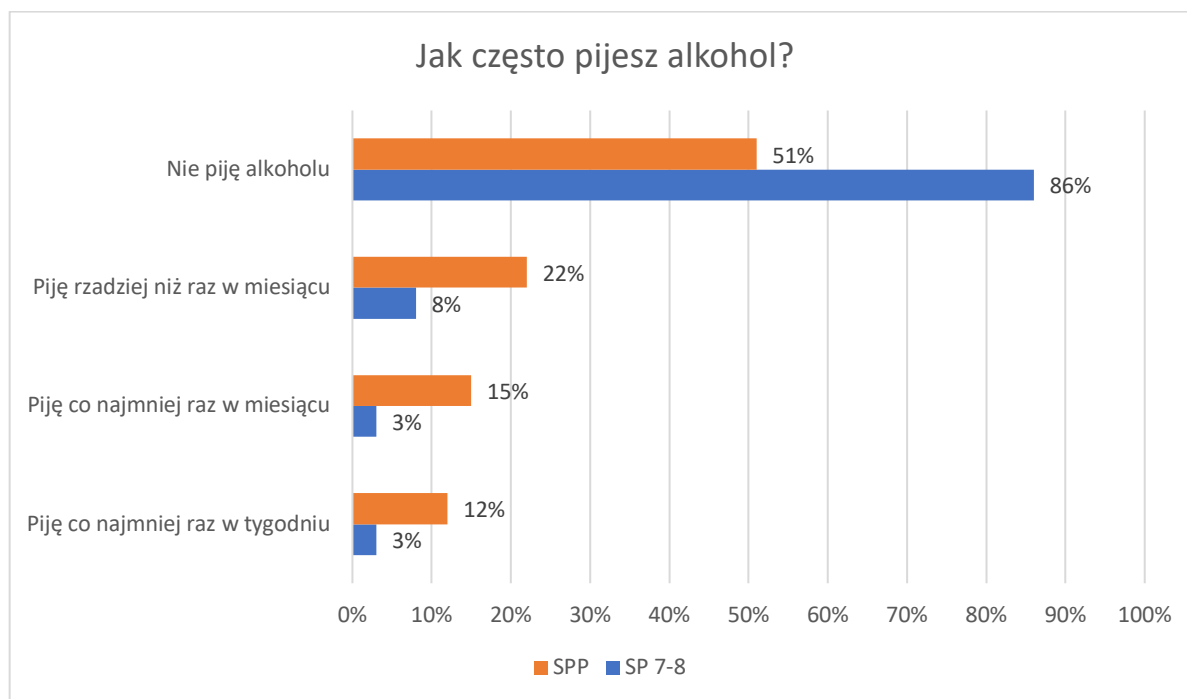
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL

Inicjację alkoholową ma za sobą: **33% uczniów klas SP 7-8 oraz 65% uczniów klas szkół ponadpodstawowych z terenu Gminy Lubliniec. Większość uczniów młodszych zadeklarowała, iż spróbowała alkohol w wieku od 11 do 13 lat (14%). Natomiast starsi – w wieku od 14 do 16 lat (40%)**

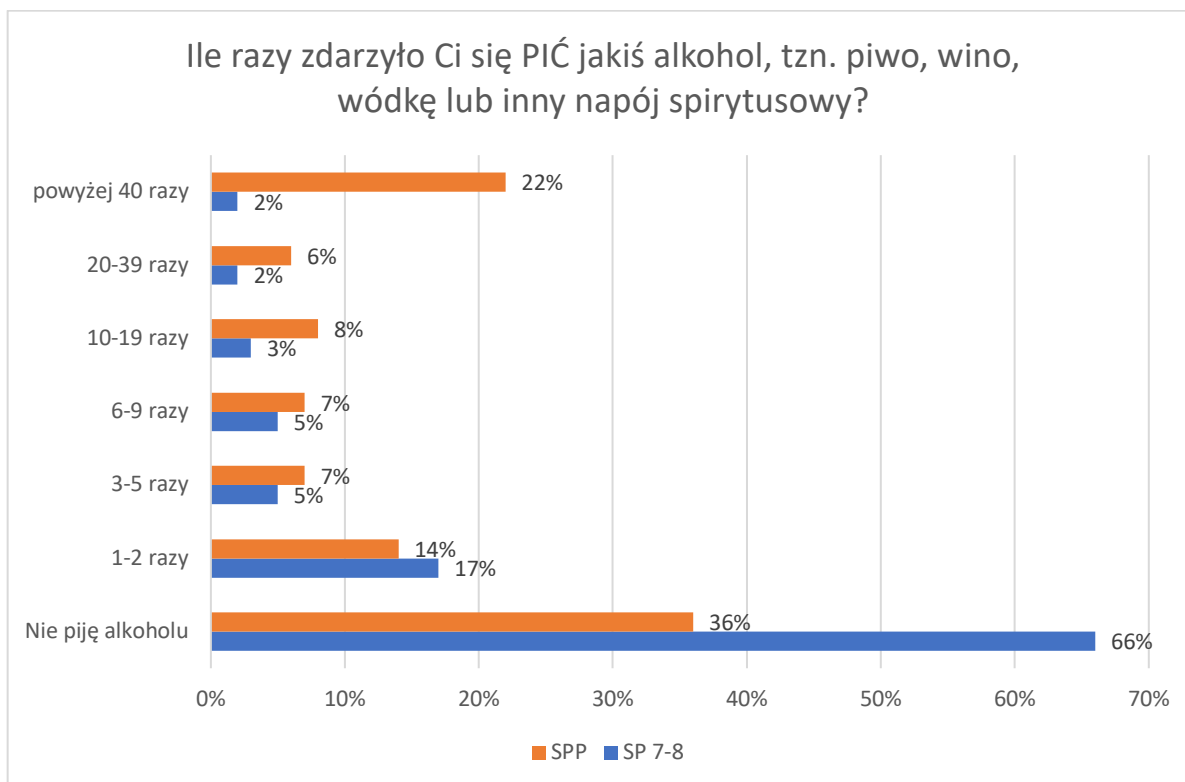

Oprócz wieku inicjacji ważne było dla nas także to, **jak często młodzi ludzie sięgają alkohol.** 86% młodszych uczniów deklaruje abstynencję. Wraz z wiekiem ta tendencja się zmienia: SPP – 51%. Wśród uczniów klas SP 7-8 najczęściej pojawiała się jedna kategoria odpowiedzi, która odnosiła się do picia rzadziej niż raz w miesiącu (8%). Natomiast uczniowie szkół ponadpodstawowych najczęściej deklarowali: rzadziej niż raz w miesiącu

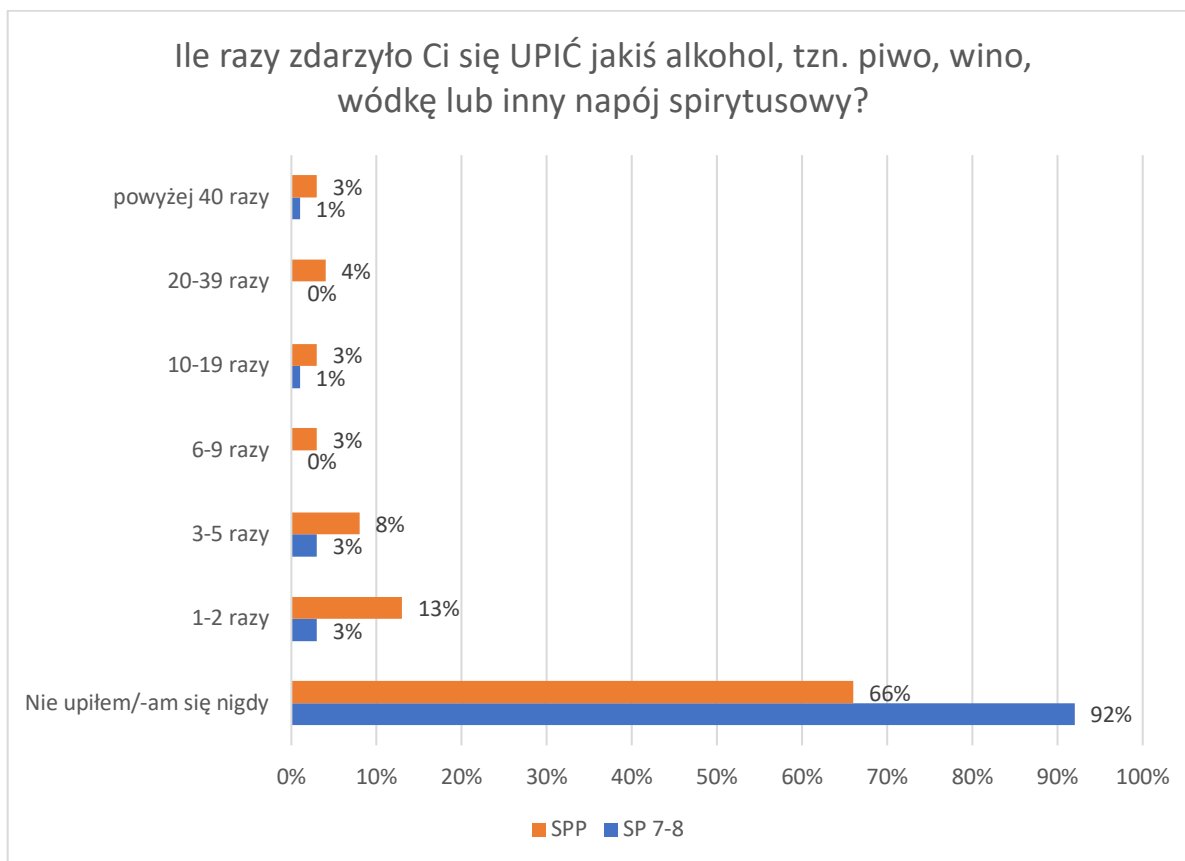
(22%) oraz picie raz w miesiącu (15%). **Niepokojący jest fakt, że 3% uczniów SP 7-8 oraz 12% najstarszych uczniów deklaruje, że spożywa alkohol co najmniej raz w tygodniu.**

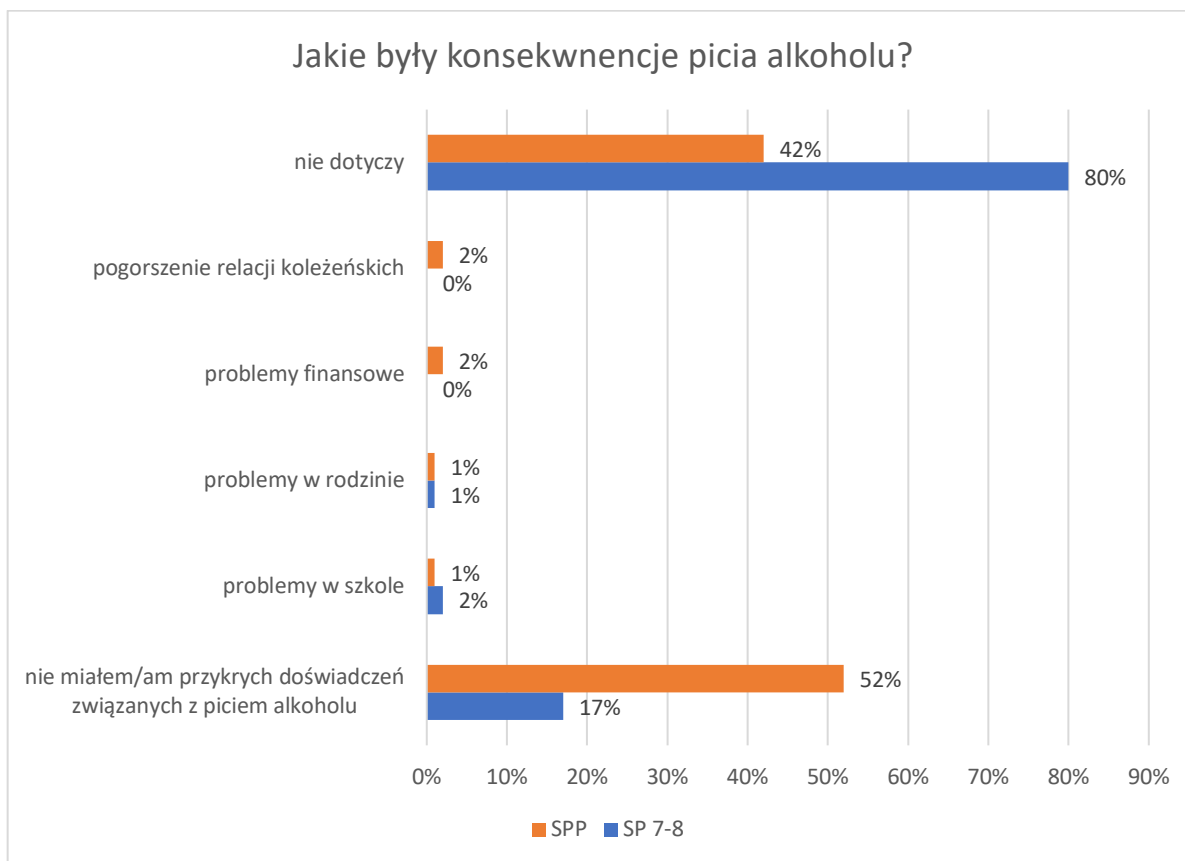
W kolejnym pytaniu abstynencję zadeklarowało 66% młodszych i 36% starszych uczniów. Młodszy uczniowie odpowiedzieli, że pili maksymalnie 1-2 razy (17%), natomiast starsi ponad 40 razy (22%)

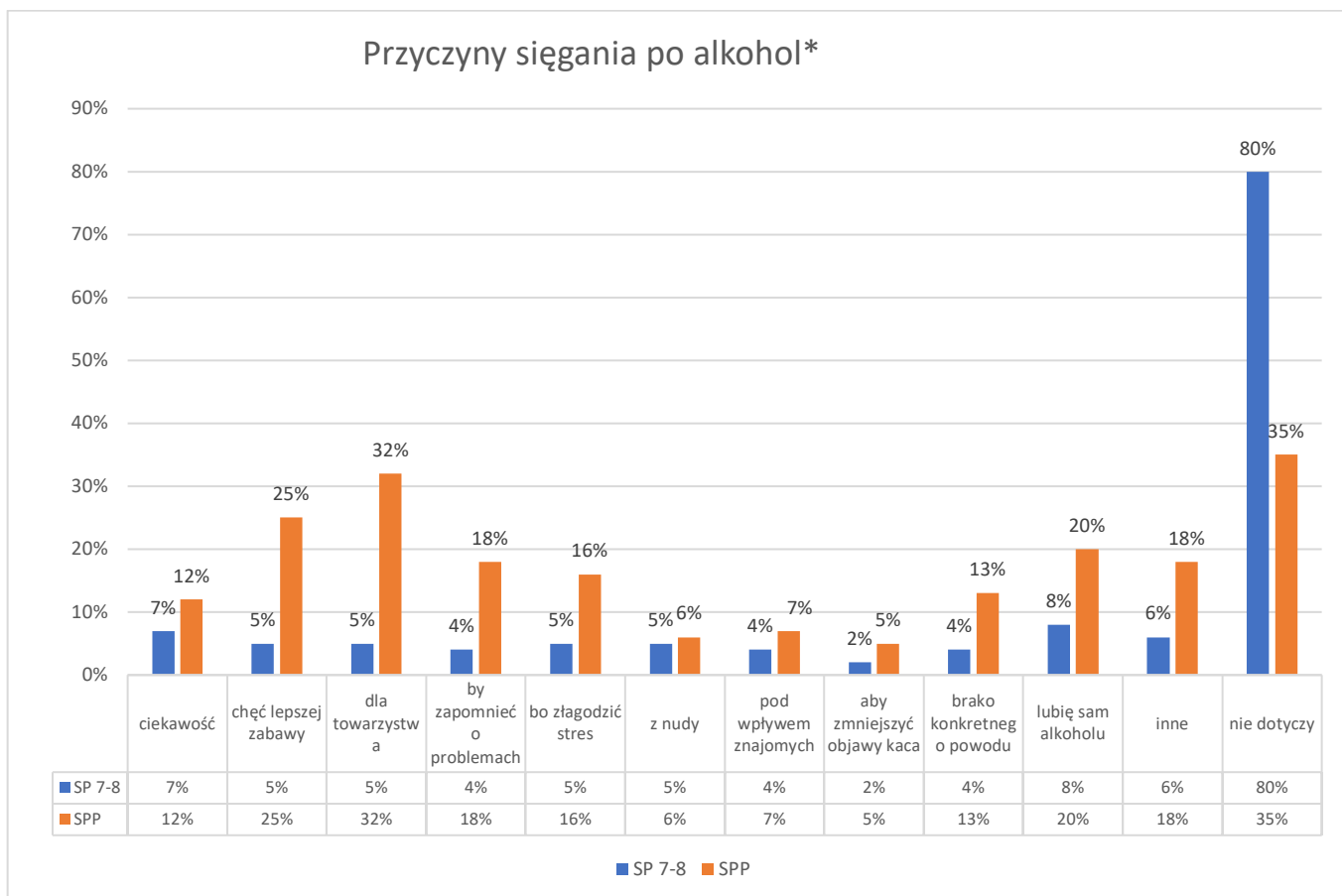
Z poniższych danych można wnioskować, że tendencja picia alkoholu wzrasta wraz z wiekiem. Aż 34% uczniów szkoły średniej ma za sobą już pierwsze upicia się alkoholem. Co niepokojące – 2% uczniów młodszych zadeklarowało, iż upiło się więcej niż 10 raz. W związku z powyższym należy zwrócić szczególną uwagę na profilaktykę alkoholową młodzieży Gminy Lubliniec.

Większość uczniów w obu grupach wiekowych, którzy mają już za sobą doświadczenie z alkoholem – zadeklarowało, że nie mieli żadnych przykrych doświadczeń związanych z piciem alkoholu.

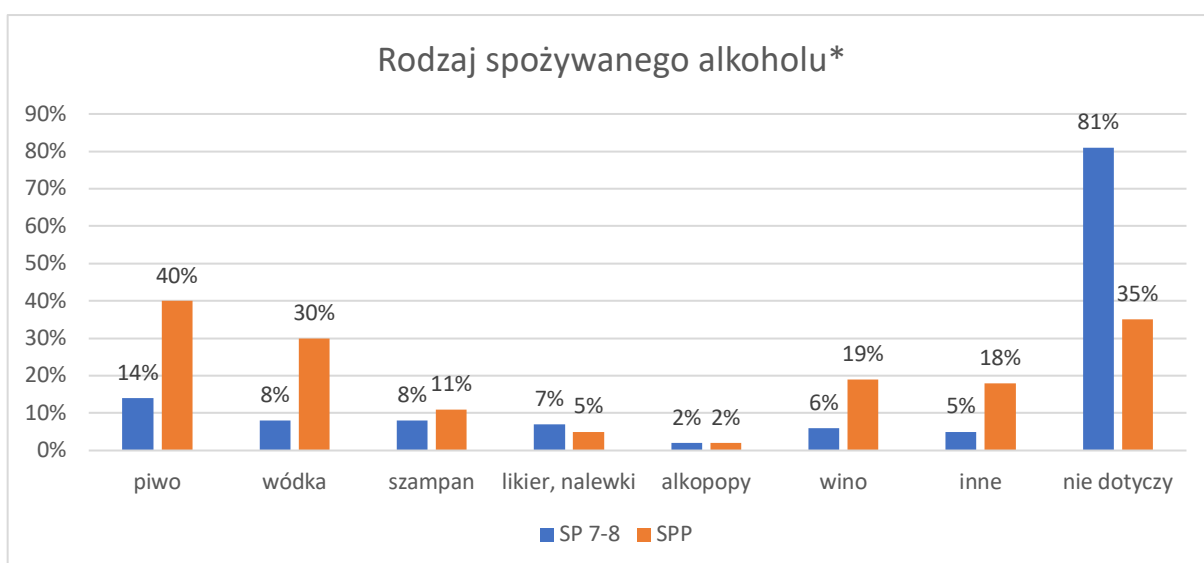

Najczęściej deklarowaną przyczyną picia alkoholu przez uczniów zarówno szkoły podstawowej, jak i ponadpodstawowej, jest **ciekawość, towarzystwo znajomych, chęć lepszego zabawy, ale również uczniowie odpowiedzieli, że lubią smak alkoholu (SP 7-8 – 6%; SSP – 20%)**. Powyższe wyniki wydają się potwierdzać prawidłowość związana z psychospołecznym rozwojem człowieka w wieku dorastania. Dla młodzieży najważniejszą społeczną grupą odniesienia są rówieśnicy. To utrzymanie pozycji w grupie znajomych jest jedną z najsilniejszych motywacji, aby sięgnąć po alkohol. Prawidłowość tę można wykorzystać w dobrym celu. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.

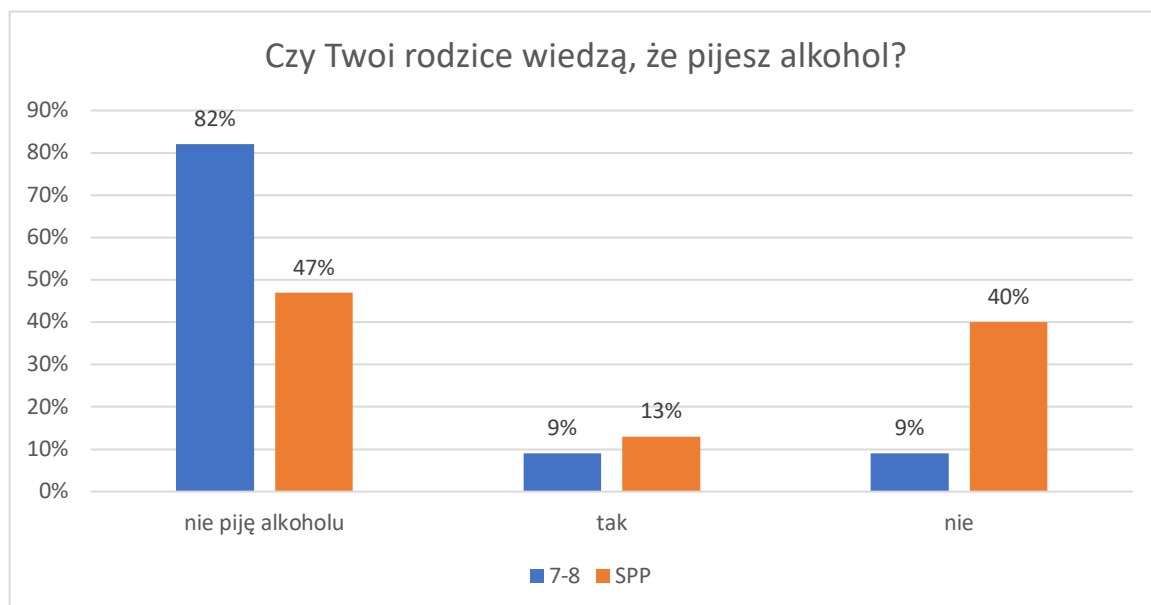
* Pytanie wielokrotnego wyboru

W następnej kolejności zapytaliśmy uczniów o rodzaj wypijanego alkoholu. Uczniowie **najczęściej sięgają po piwo** (SP 7-8: 14%; SPP - 40%) oraz **wódkę** (SP 7-8: 8%, SPP: 30%).

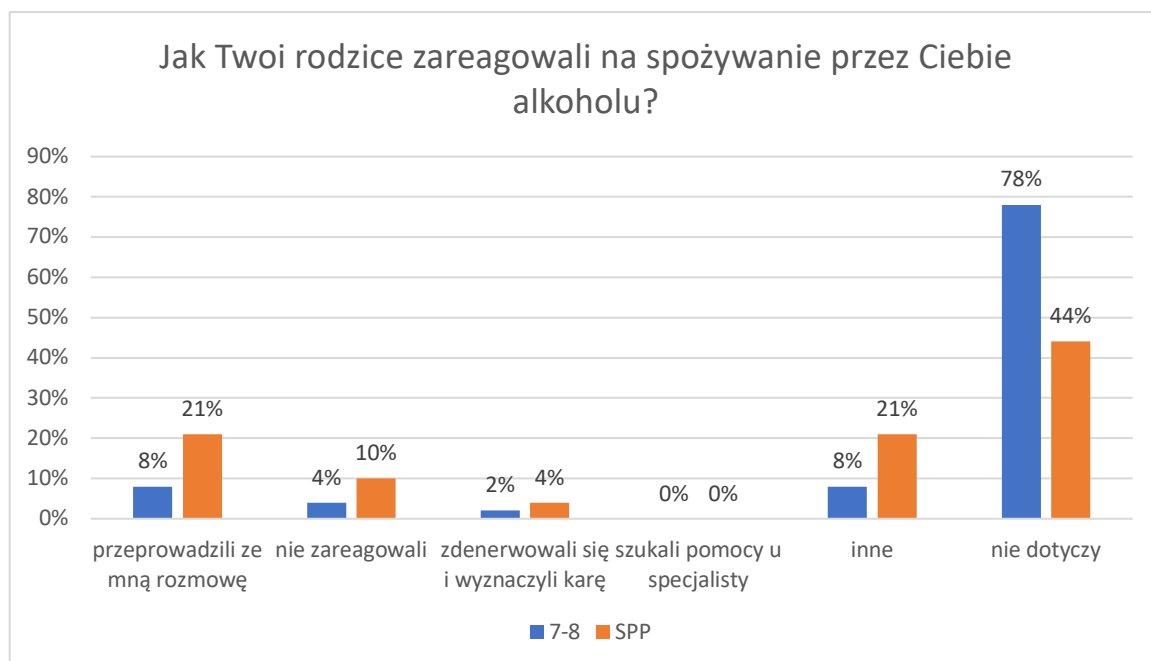

* Pytanie wielokrotnego wyboru

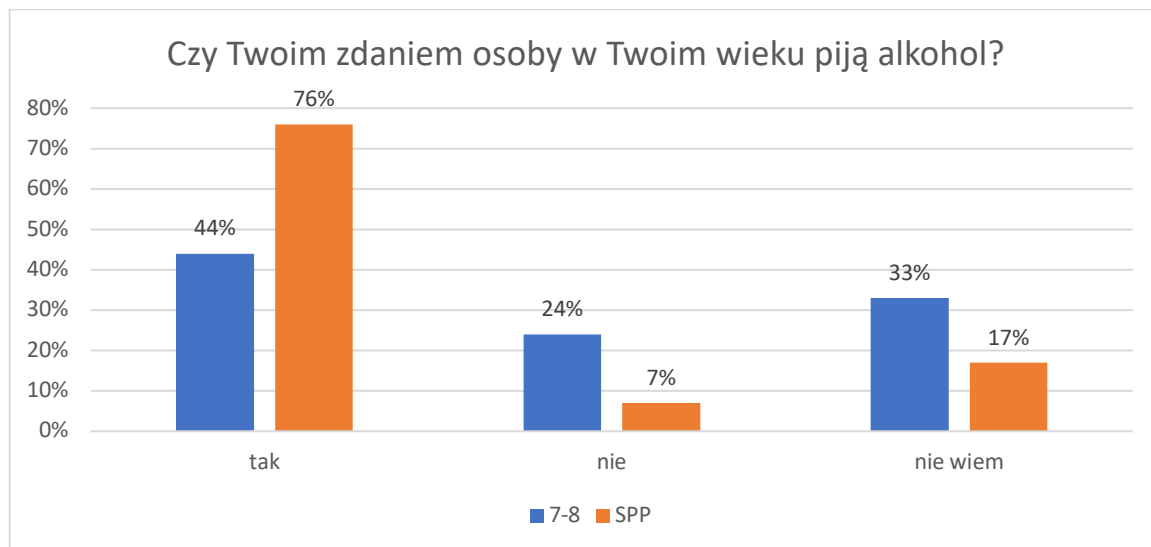
Młodzież bardzo często boi się przyznawać osobom dorosłym do eksperymentowania z alkoholem. Badani uczniowie z Gminy Lubliniec w większości nie przyznali się rodzicom do tego, iż już piją alkohol (SP 7-8 – 9%; SSP – 40%).

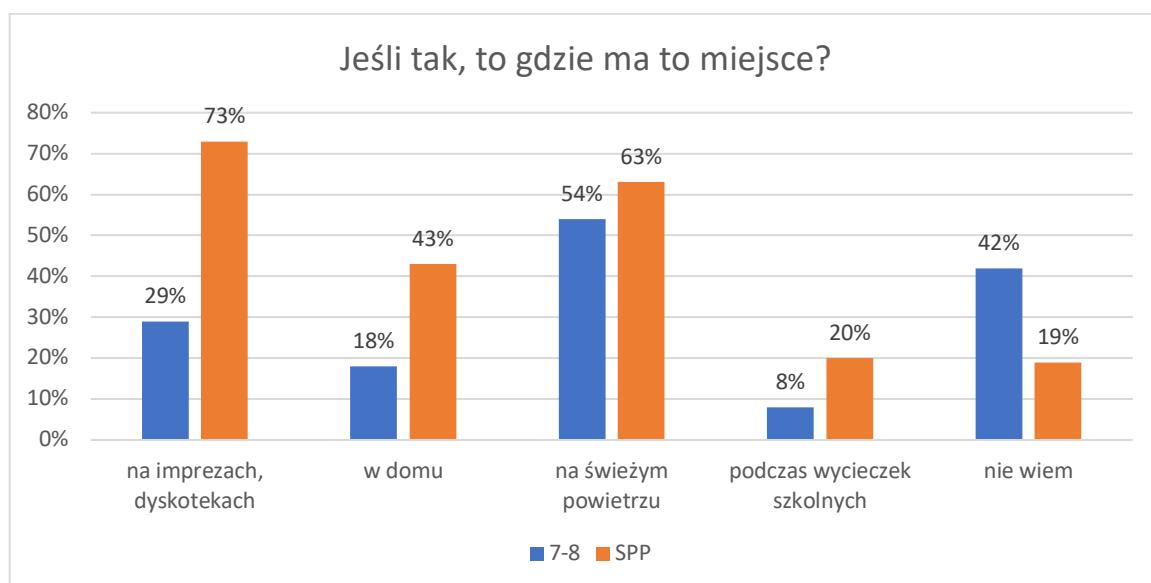
Według ankietowanych uczniów – rodzice najczęściej po dowiedzeniu się o inicjacji alkoholowej dzieci, przeprowadzili z nimi rozmowę (SP 7-8 – 7%; SSP – 21%). Jednakże część opiekunów przeszła obojętnie obok problemu, ponieważ zignorowała go (SP 7-8 – 4%, SSP – 10%) – co może świadczyć o przyzwoleniu części społeczeństwa na picie alkoholu przez osoby nieletnie.

Niepokojące jest, iż większość uczniów uważa, że jest całkowicie normalnym, iż osoby w ich wieku już spożywają alkohol (SP 7-8 – 44%; SSP – 76%).

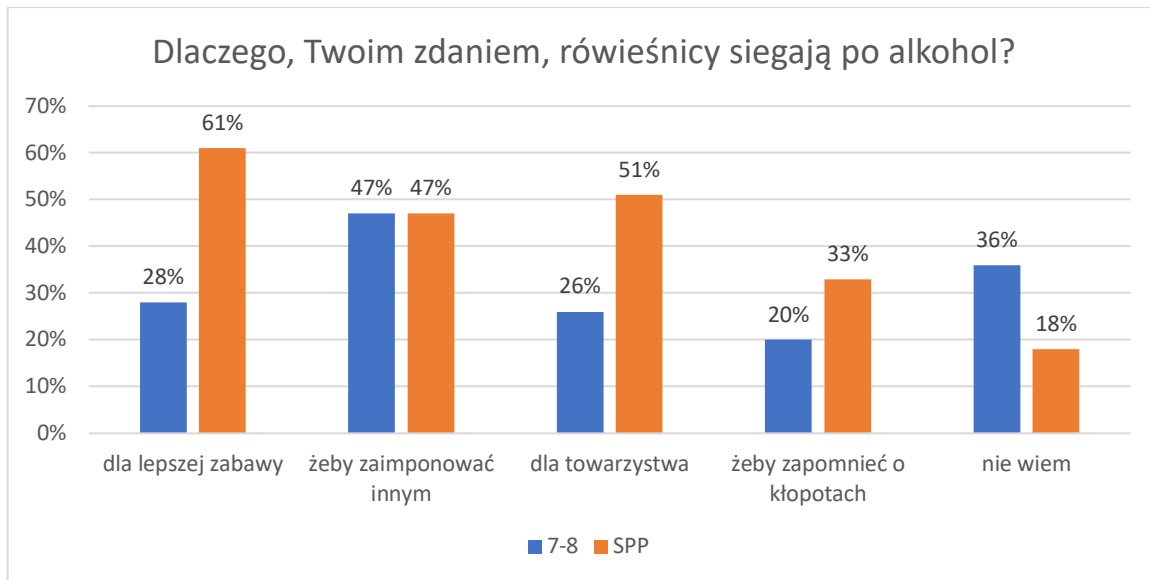

Według ankietowanych – młodzież najczęściej spożywa alkohol na świeżym powietrzu – prawdopodobnie w towarzystwie swoich rówieśników (SP 7-8 – 54%) oraz podczas imprez i dyskotek (SSP – 73%). Nauczyciele powinni się przyjrzeć wycieczkom szkolnym, ponieważ 8% młodszych i aż 20% starszych uczniów zadeklarowali, iż to właśnie podczas tych imprez szkolnych jest pity alkohol.

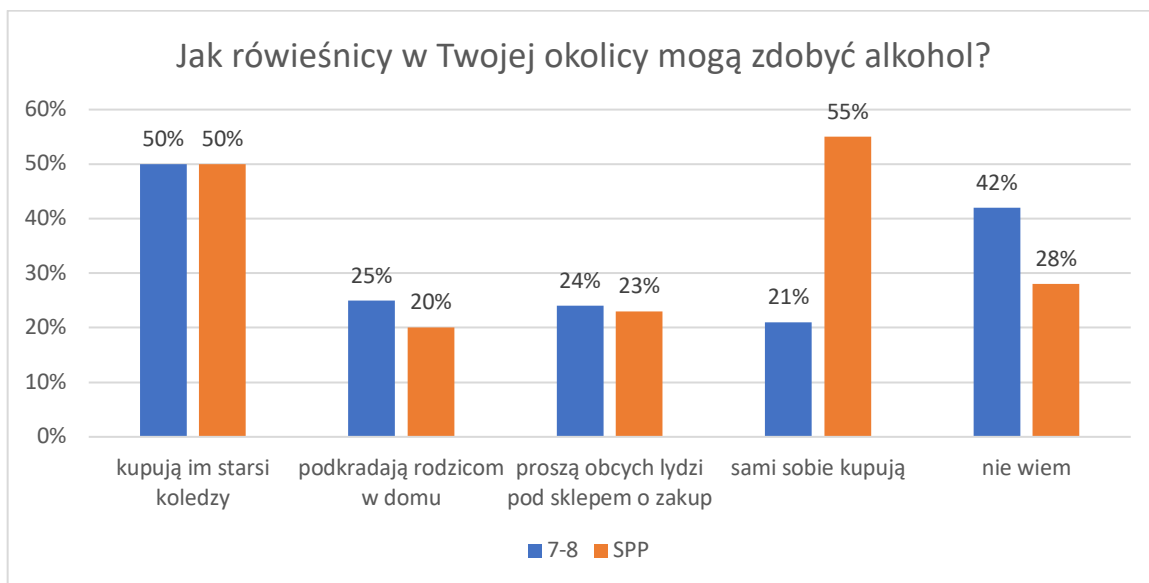
* Pytanie wielokrotnego wyboru

Najmłodsi przebadani uczniowie uważają, że ich koledzy poją alkohol głównie po to, aby zaimponować swoim znajomym (47%). Warto mieć na uwadze, że w tym wieku uczniowie bardzo się starają, aby dopasować się do grupy i zrobią wiele, aby nie zostać z niej wykluczonym. Starsi natomiast deklarują, iż ich rówieśnicy piją, aby lepiej się bawić (61%).

*** Pytanie wielokrotnego wyboru**

55% uczniów szkoły ponadpodstawowej zadeklarowało, iż ich rówieśnicy kupują sobie sami alkohol – wynika to prawdopodobnie z tego, iż większość uczniów SSP to uczniowie pełnoletni. Natomiast uczniowie klas 7-8 SP w celu dostępu do alkoholu wykorzystują fakt posiadania starszych kolegów (50%).

* Pytanie wielokrotnego wyboru

Wyniki związane z przekonaniem uczniów na temat alkoholu, zostały szczegółowo przedstawione w tabelach poniżej.

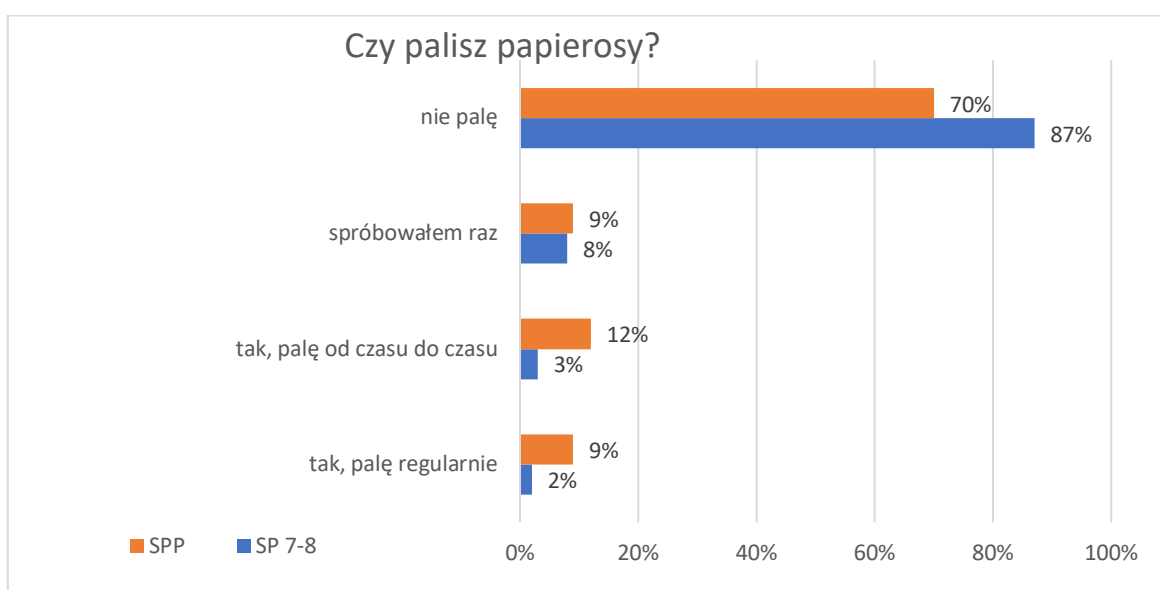
Przekonania uczniów SP 7-8 nt. alkoholu			
Twierdzenia	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Nie mam zdania
<i>Każdy może uzależnić się od alkoholu</i>	55%	13%	32%
<i>Piwo to nie alkohol</i>	13%	62%	25%
<i>W moim mieście są miejsca, gdzie osoba niepełnoletnia bez problemu może kupić alkohol</i>	26%	21%	53%

Przekonania uczniów SPP nt. alkoholu			
Twierdzenia	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Nie mam zdania
<i>Każdy może uzależnić się od alkoholu</i>	69%	11%	20%
<i>Piwo to nie alkohol</i>	15%	65%	20%
<i>W moim mieście są miejsca, gdzie osoba niepełnoletnia bez problemu może kupić alkohol</i>	42%	22%	36%

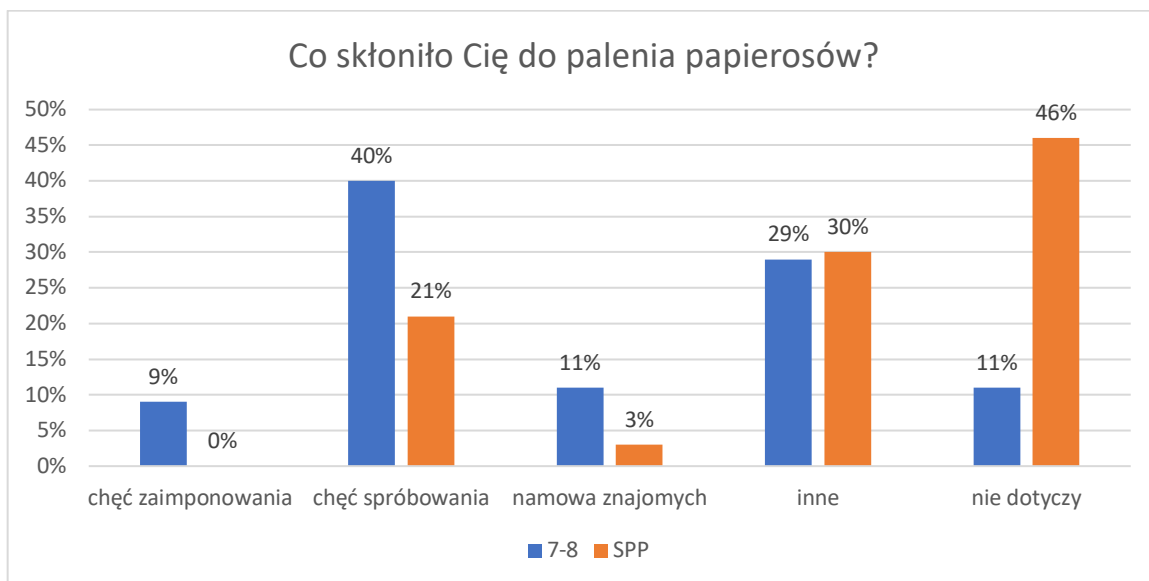
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY

Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytaliśmy uczniów z Gminy Lubliniec czy palą wyroby tytoniowe.

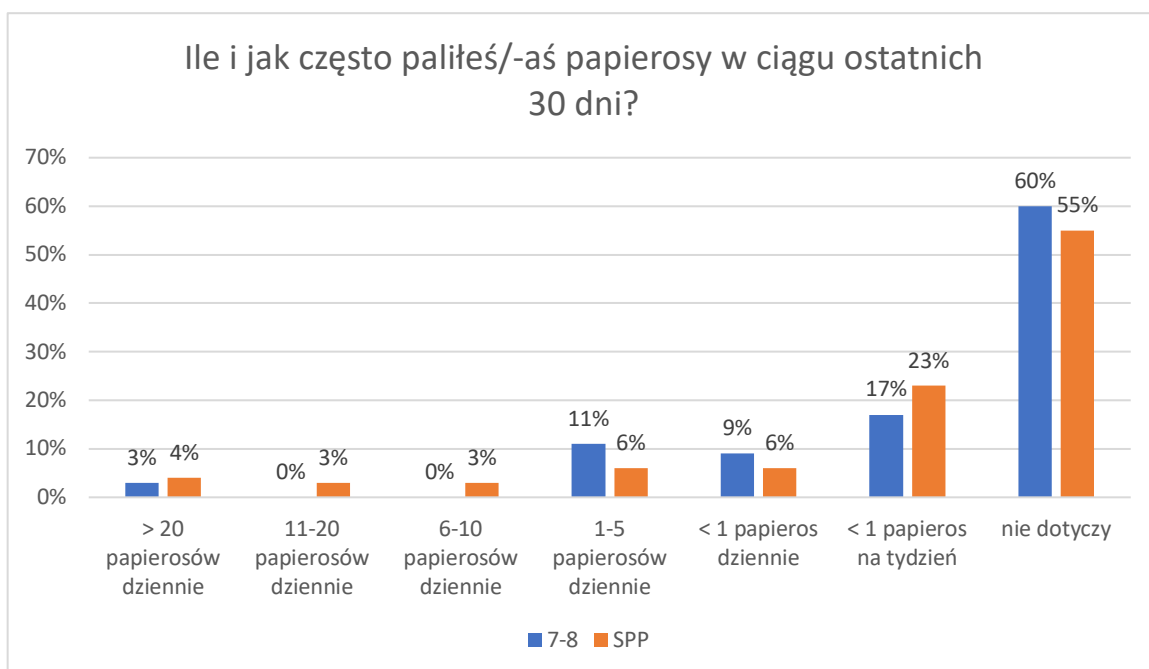
Większość uczniów szkół podstawowych z Gminy Lubliniec aktualnie nie pali papierosów (SP 7-8 – 87%). Wśród uczniów szkół ponadpodstawowych nie pali papierosów 70% ankietowanych.

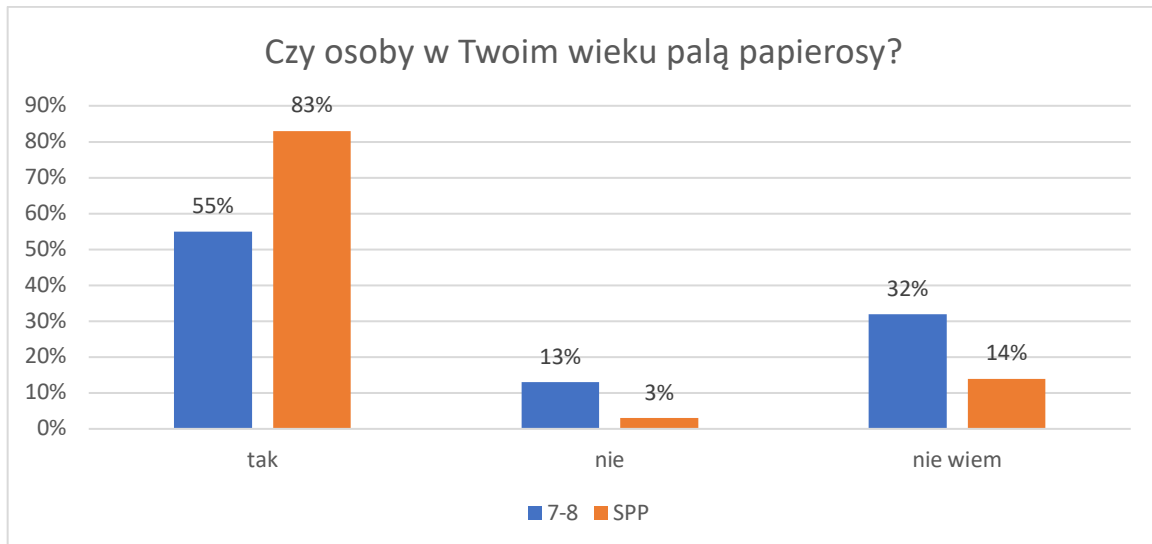
Uczniowie, którzy mają za sobą inicjację nikotynową, wskazali, że zapalili pierwszego papierosa, ponieważ chcieli spróbować / doświadczyć czegoś nowego (SP 7-8 – 40%; SSP – 21%).

W ostatnich 30 dniach przed badaniem większość badanych uczniów, którzy palą papierosy – zadeklarowali, iż w ostatnim tygodniu zapalili mniej niż 1 papierosa w tygodniu (SP 7-8 – 17%; SSP – 23%).

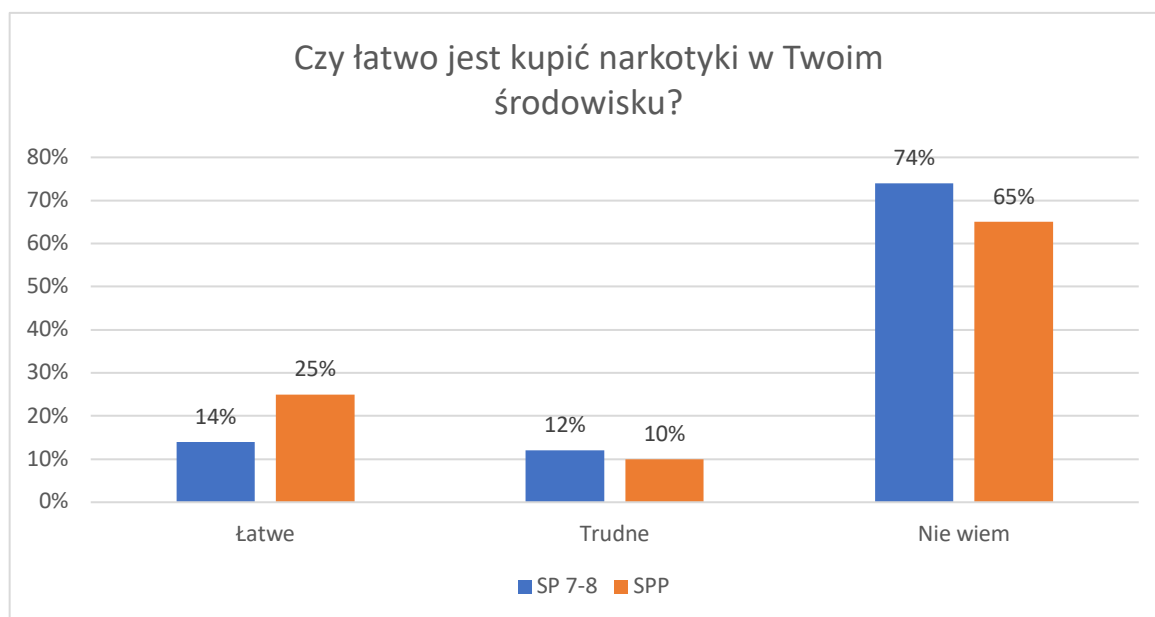

Niepokojące jest, iż większość ankietowanych uczniów zadeklarowała, iż ich rówieśnicy palą papierosy (SP 7-8 – 55%; SSP – 83%) – co może świadczyć o tym, że problem nikotynowy może być większy niż pokazują to powyższe wyniki.

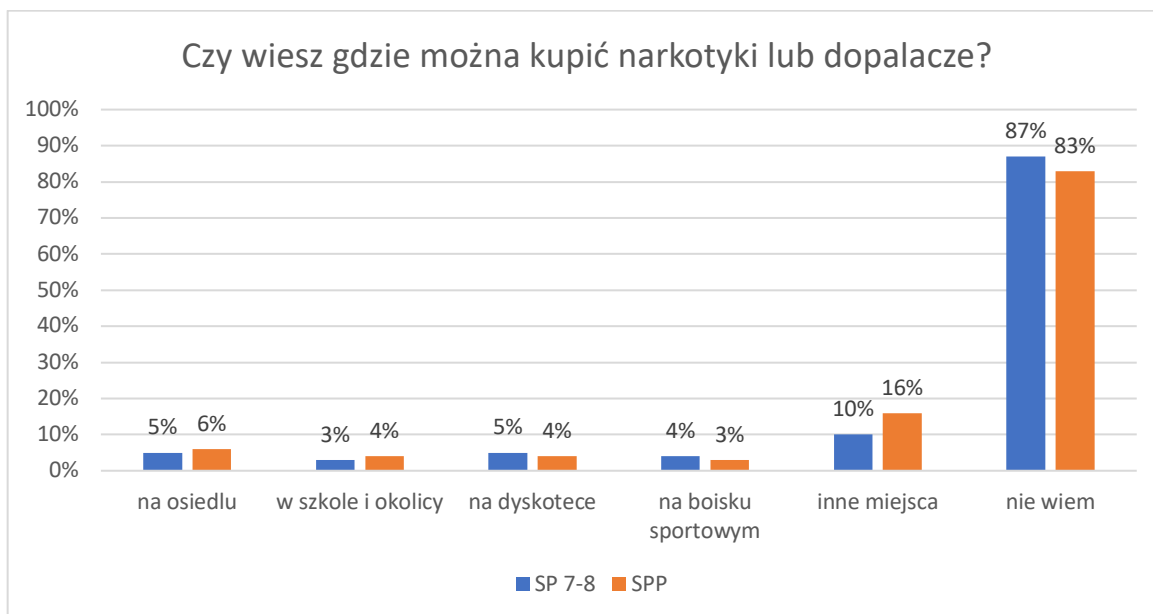

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

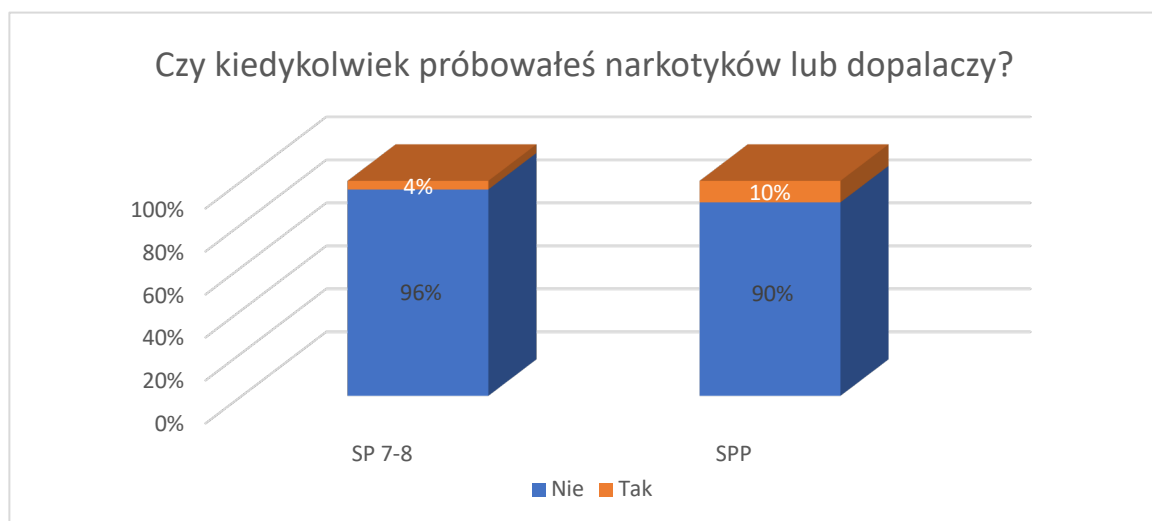
Zdecydowana większość uczniów przyznaje, że nie wie czy łatwo jest kupić narkotyki i dopalacze w ich środowisku (SP 4-6: 74%, SP 7-8: 74%, SPP: 65%). Natomiast dla 14% młodszych i 25% starszych uczniów nie stanowiłoby to problemu – co może oznaczać, że oni lub ich rówieśnicy próbowali kupić tego typu środki psychoaktywne.

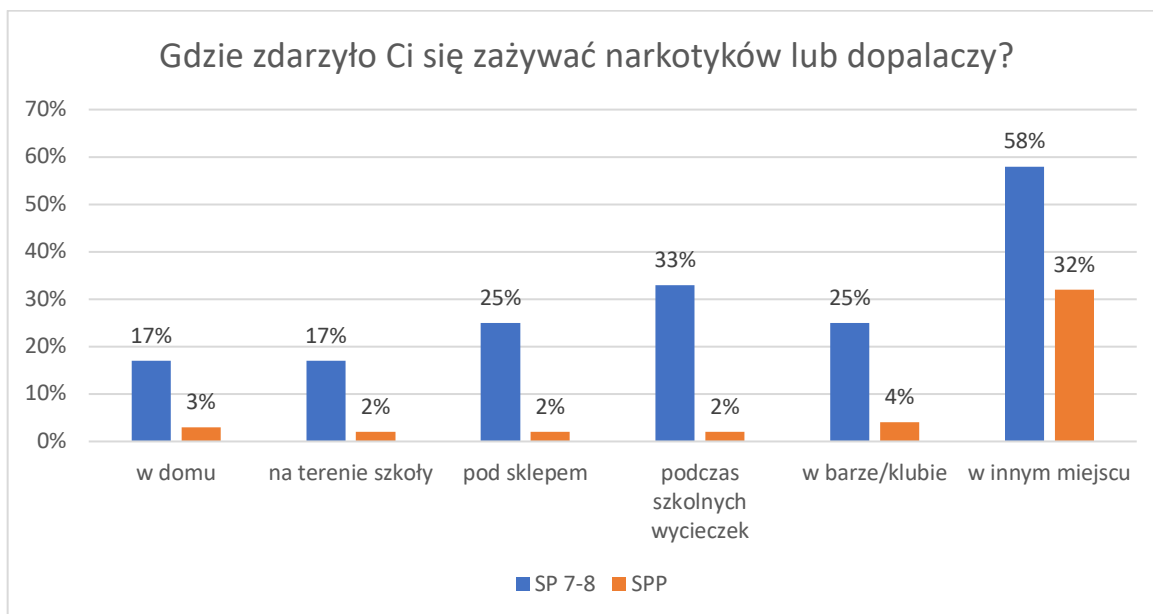
Zdecydowana większość badanych uczniów nie zna miejsc, w których można kupić narkotyki i dopalacze (SP 7-8 – 87%, SSP – 83%). Jednakże, nie można bagatelizować faktu, iż 3% uczniów SP 7-8 oraz 4% SSP – odpowiedziało, iż takiego zakupu mogą dokonać na terenie szkoły.

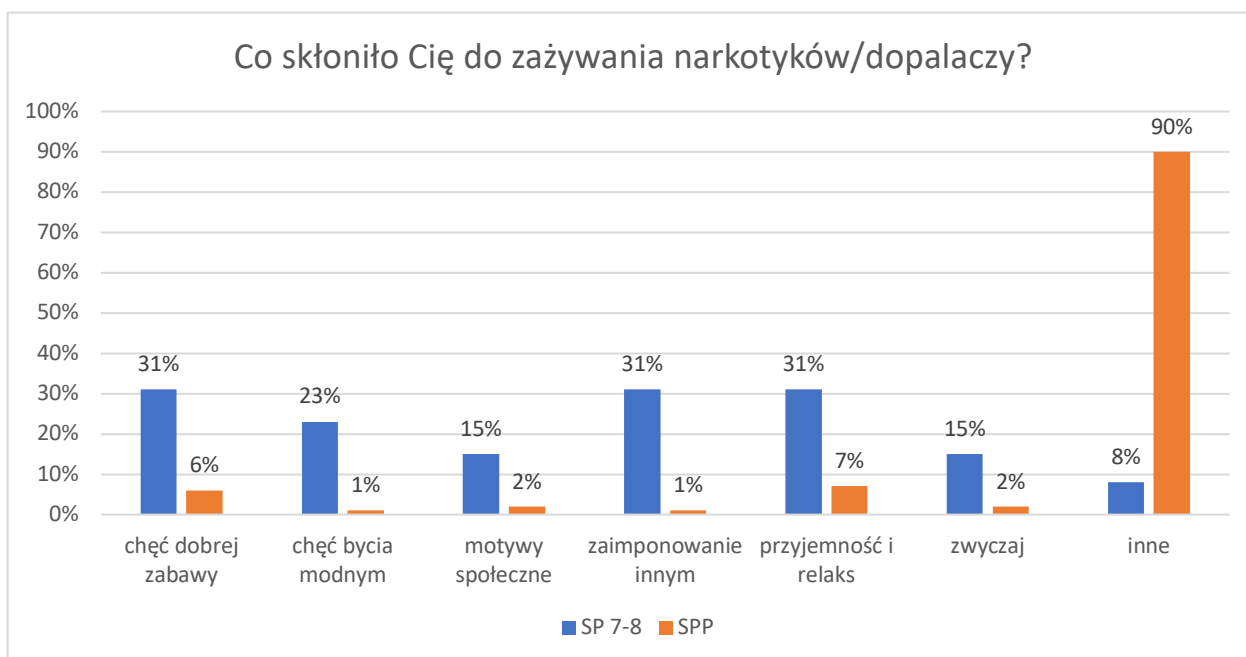
Wyniki badań wskazują, że uczniowie Gminy Lubliniec przejawiają problemów związanych z próbami przyjmowania narkotyków lub dopalaczy (SP 7-8 – 4%; SSP – 10%).

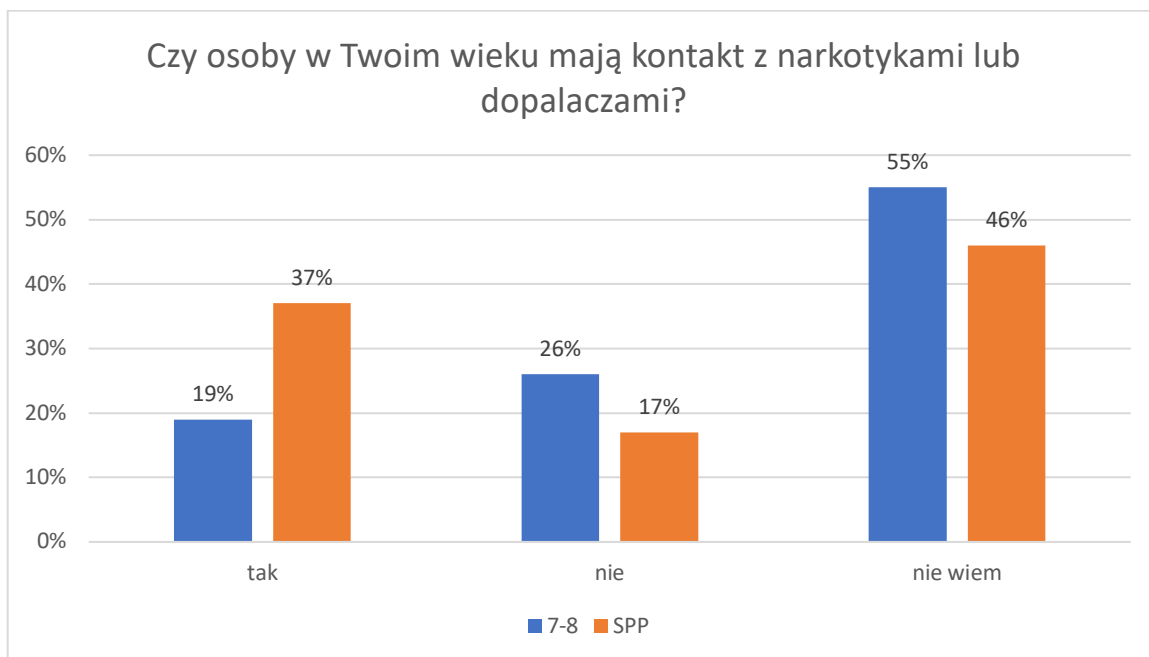
Poniższe wyniki pokazują, iż uczniowie najczęściej zażywają substancji psychoaktywnych w postaci narkotyków i dopalaczy w barze oraz klubach (SSP – 4%), a także na wycieczkach szkolnych (SP 7-8 – 33%). Uczniowie w obu grupach odpowiedzieli, iż narkotyki i dopalacze najczęściej pozyskiwali od znajomych lub osoby obcej.

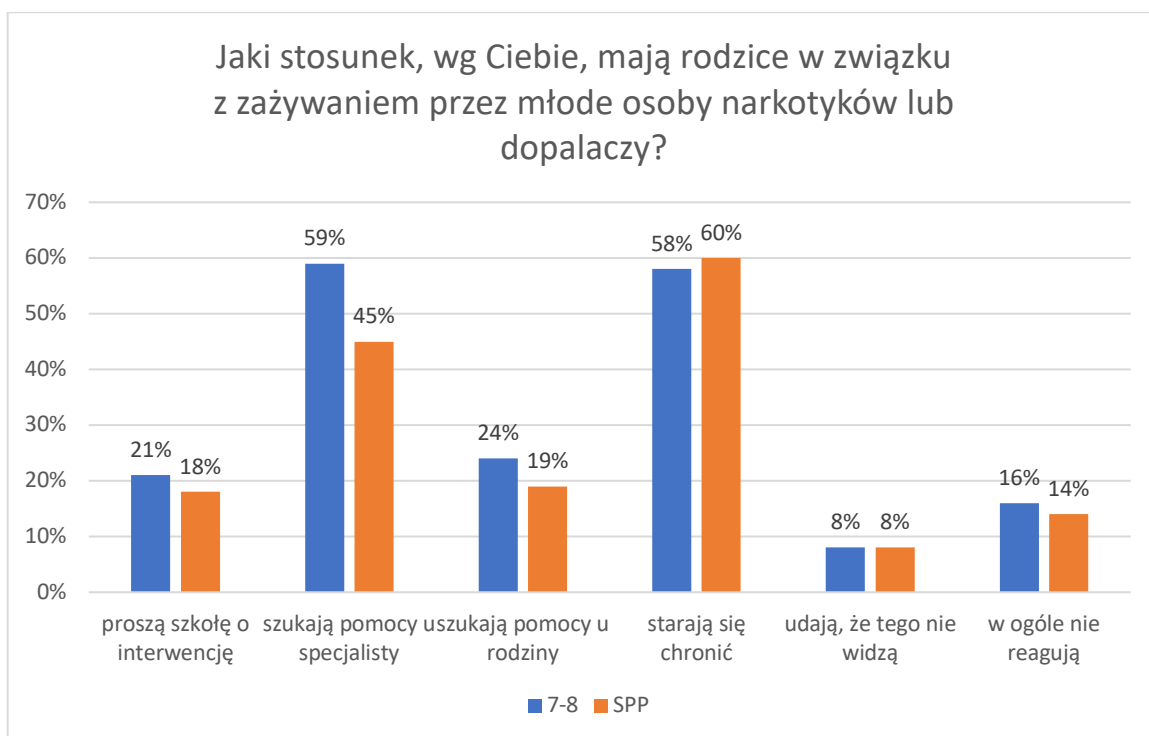
Jak w przypadku alkoholu i wyrobów tytoniowych – uczniowie klas 7-8 zażywają narkotyków głównie po to, aby zaimponować innym oraz z powodu chęci dobrej zabawy (po 31%). Starsi natomiast sięgają po wspomniane środki dla przyjemności i relaksu (7%),

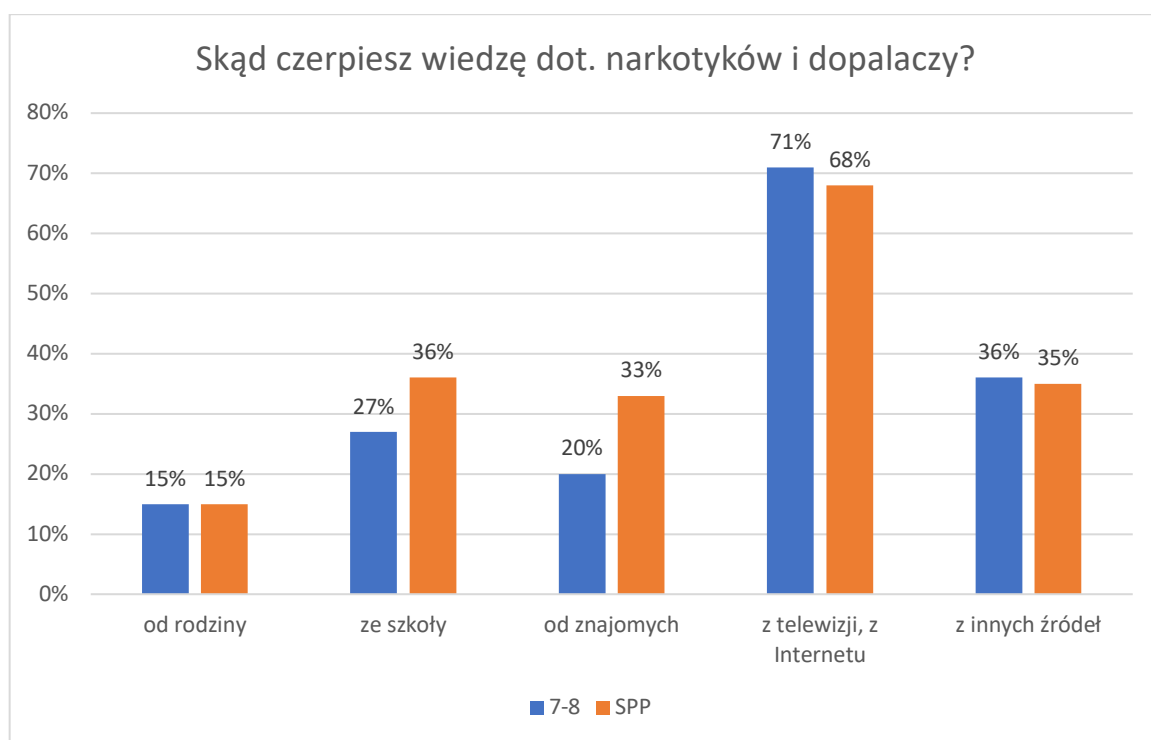
Poniższy wykres potwierdza postawioną na początku tej części tezę. Uczniowie Gminy Lubliniec przejawiają problemy z zażywaniem narkotyków oraz dopalaczy. W odczuciu 19% uczniów klas 7-8 oraz 26% uczniów szkół ponadpodstawowych – ich rówieśnicy mają kontakt z tym typem substancji odurzających.

W subiektywnej ocenie uczniów – rodzice w większości przypadków reagują na problem narkotykowy (SP 7-8 – 84%; SSP – 86%). Dorośli, wg młodzieży, najczęściej szukają pomocy u specjalisty, a także starają się chronić swoje dzieci.

Podstawowym źródłem informacji współczesnej młodzieży są wszechobecne media – telewizja i Internet (SP 7-8 – 71%; SSP – 68%). Wspomniane źródła są bardzo często przepełnione błędnymi i nieprawdziwymi informacjami – dlatego też zaleca się przeprowadzenie wśród młodzieży większej liczby warsztatów profilaktycznych/ spotkań ze specjalistami, które rozwieją wszystkie wątpliwości uczniów, a co więcej przyczynią się do zmniejszenia ryzyka zażywania przez nich substancji odurzających.

POSTAWY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Dodatkowo zbadaliśmy, czy uczniowie mogą liczyć na pomoc innych osób, jeżeli chodzi o pytania związane z substancjami odurzającymi takie jak alkohol, papierosy, narkotyki i dopalacze. Szczegółowe wyniki zamieszczone są w tabelach poniżej (poruszone pytania były wielokrotnego wyboru).

Uczniowie klas 7-8	
<i>Kto rozmawiał z Tobą na temat działania i szkodliwości środków takich jak alkohol, narkotyki, dopalacze, papierosy?</i>	
Rodzice	55%
Nauczyciele	49%
Koleżanki, koledzy	10%
Pedagog, psycholog szkolny	22%
Inne osoby	14%
Sam pozyskuję wiedzę n ten temat	29%
Nikt nie rozmawiał ze mną na ten temat	22%
<i>Do kogo zwróciłbyś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami?</i>	
Rodziców, opiekunów	52%
Nauczycieli	1%
Kolegów, koleżanek	8%

Policji, Straży Miejskiej	2%
Ośrodka Interwencji Kryzysowej	0%
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	0%
Urzędu Gminy	1%
Telefonu Zaufania	6%
Nie wiem	26%
Innych miejsc, osób	4%

Uczniowie SSP	
<i>Kto rozmawiał z Tobą na temat działania i szkodliwości środków takich jak alkohol, narkotyki, dopalacze, papierosy?</i>	
Rodzice	48%
Nauczyciele	63%
Koleżanki, koledzy	26%
Pedagog, psycholog szkolny	35%
Inne osoby	14%
Sam pozyskuję wiedzę n ten temat	37%
Nikt nie rozmawiał ze mną na ten temat	15%
<i>Do kogo zwróciłbyś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami lub dopalaczami?</i>	
Rodziców, opiekunów	41%

Nauczycieli	1%
Kolegów, koleżanek	18%
Policji, Straży Miejskiej	0%
Ośrodka Interwencji Kryzysowej	0%
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	1%
Urzędu Gminy	0%
Telefonu Zaufania	6%
Nie wiem	27%
Innych miejsc, osób	6%

CZAS WOLNY

Wśród ulubionych sposobów spędzania czasu wolnego młodzieży dominują spotkania z przyjaciółmi i znajomymi (86%). Popularną aktywnością towarzyską są też wyjścia do dyskotek i klubów (19%), jednak miłośników tego typu rozrywki po raz kolejny ubyło. Blisko jedna trzecia badanych (31%) najchętniej przeznaczą wolny czas na uprawianie sportu, które jest minimalnie mniej popularne niż dwa lata temu. Po jednej czwartej uczniów lubi spędzać czas grając w gry komputerowe (25%) lub surfując w Internecie (25%), a jedna dziesiąta (10%) – na udzielaniu się w serwisach społecznościowych. Podobne jak przed dwoma laty odsetki uczniów preferują spędzać wolny czas z książką (17%) lub przed

telewizorem (18%). Około jednej ósmej (13%) poświęca czas na aktywności artystyczne, a nieco mniej (9%) chodzi na koncerty. „Nic nierobienie” – spanie, leżenie, odpoczywanie – stanowi preferowaną formę spędzania czasu wolnego niemal jednej trzeciej młodzieży (29%), a jej popularność utrzymuje się od dwóch lat na wyższym niż wcześniej poziomie.⁸

Czas wolny to czas, który pozostaje do dyspozycji dziecka po wypełnieniu obowiązków szkolnych i domowych, na odpoczynek, regenerację fizyczną i psychiczną organizmu, ale także na zabawę oraz rozwój zdolności i zainteresowań.

Zapytaliśmy badanych uczniów o sposoby spędzania wolnego czasu. Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawiają poniższe tabele.

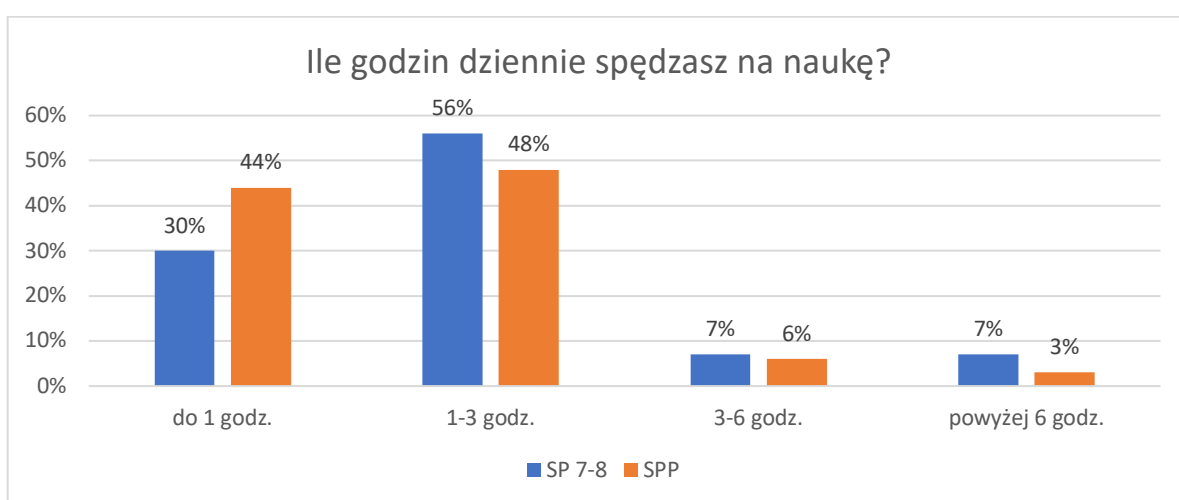
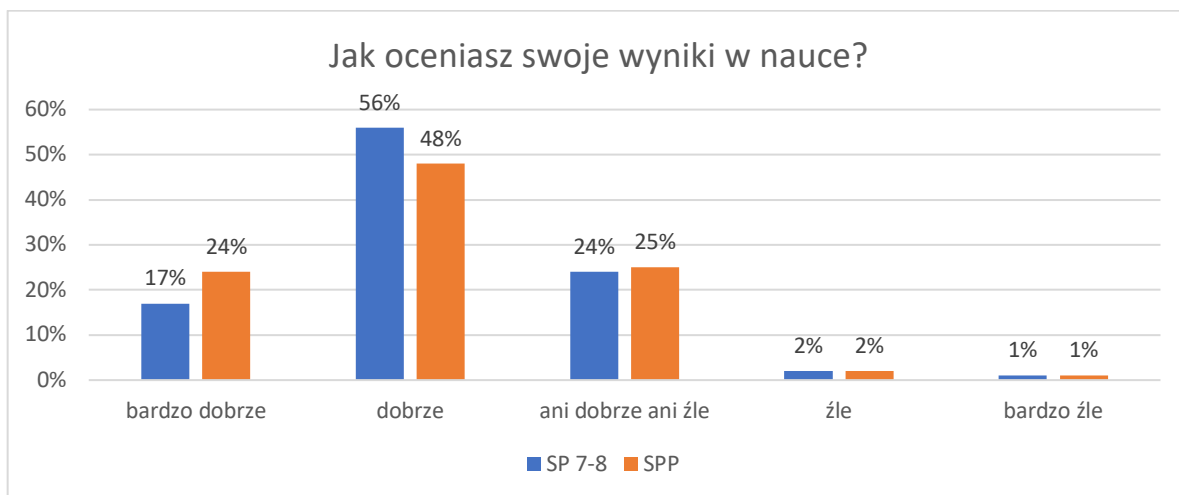
Zarówno młodszy jak i starsi uczniowie wskazują, że najczęściej codzienny czas wolny spędzają na: korzystaniu z Internetu dla przyjemności oraz alternatywne formy spędzania czasu wolnego (słuchanie muzyki, oglądania filmów, gra na instrumencie).

Sposoby spędzania czasu wolnego przez uczniów klas 7-8						
	<i>kilka razy w roku</i>	<i>raz lub dwa razy w miesiącu</i>	<i>co najmniej raz na tydzień</i>	<i>kilka razy w tygodniu</i>	<i>codziennie</i>	<i>nigdy</i>
czytasz książki dla przyjemności	29%	20%	8%	9%	7%	28%
uczysz się języków obcych	5%	8%	24%	39%	17%	7%
wychodzisz wieczorami z przyjaciółmi (dyskoteka, kawiarnia)	18%	21%	18%	13%	5%	25%
wychodzisz wieczorami z przyjaciółmi (centrum handlowe, park)	18%	26%	15%	17%	8%	16%
uczestnictwo w zajęciach placówek wsparcia dziennego	9%	5%	5%	5%	5%	71%
granie w gry online	8%	13%	10%	24%	36%	9%
korzystanie z Internetu dla przyjemności	3%	1%	3%	15%	78%	1%
alternatywne formy spędzania czasu wolnego (słuchanie muzyki, oglądania filmów, gra na instrumencie)	3%	3%	6%	16%	67%	4%

⁸ Centrum Badania Opinii Społecznej, Komunikat z badań: Młodzież 2018, Warszawa 2019 (dostęp: 5.10.2020 r.)

Sposoby spędzania czasu wolnego przez uczniów klas SPP						
	<i>kilka razy w roku</i>	<i>raz lub dwa razy w miesiącu</i>	<i>co najmniej raz na tydzień</i>	<i>kilka razy w tygodniu</i>	<i>codziennie</i>	<i>nigdy</i>
czytasz książki dla przyjemności	28%	15%	8%	10%	6%	33%
uczysz się języków obcych	8%	12%	21%	30%	13%	16%
wychodzisz wieczorami z przyjaciółmi (dyskoteka, kawiarnia)	14%	26%	18%	18%	3%	20%
wychodzisz wieczorami z przyjaciółmi (centrum handlowe, park)	14%	24%	21%	18%	8%	16%
uczestnictwo w zajęciach placówek wsparcia dziennego	7%	2%	2%	3%	1%	85%
granie w gry online	13%	11%	13%	18%	27%	18%
korzystanie z Internetu dla przyjemności	2%	1%	2%	7%	88%	1%
alternatywne formy spędzania czasu wolnego (słuchanie muzyki, oglądania filmów, gra na instrumencie)	1%	1%	6%	17%	72%	2%

Prosiłiśmy uczniów również uczniów o ocenę ich wyników w nauce. **Łącznie 73% uczniów szkół podstawowych i 72% uczniów szkół ponadpodstawowych ocenia swoje wyniki w nauce jako dobre i bardzo dobre.** Podobnie rozkładają się deklaracje dotyczące czasu przeznaczanego dziennie przez uczniów na naukę. **Łącznie 86% uczniów szkół podstawowych i 92% uczniów szkół ponadpodstawowych przeznaczają do 3 godzin dziennie.**

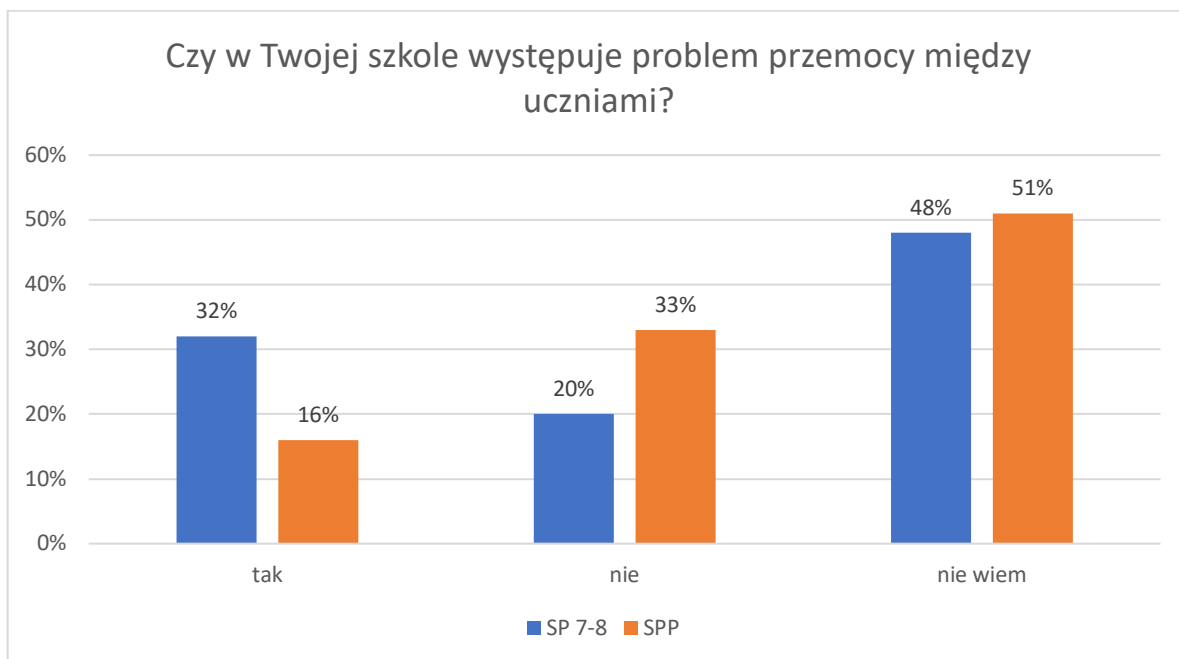
PRZEMOC W SZKOLE

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w szkole pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

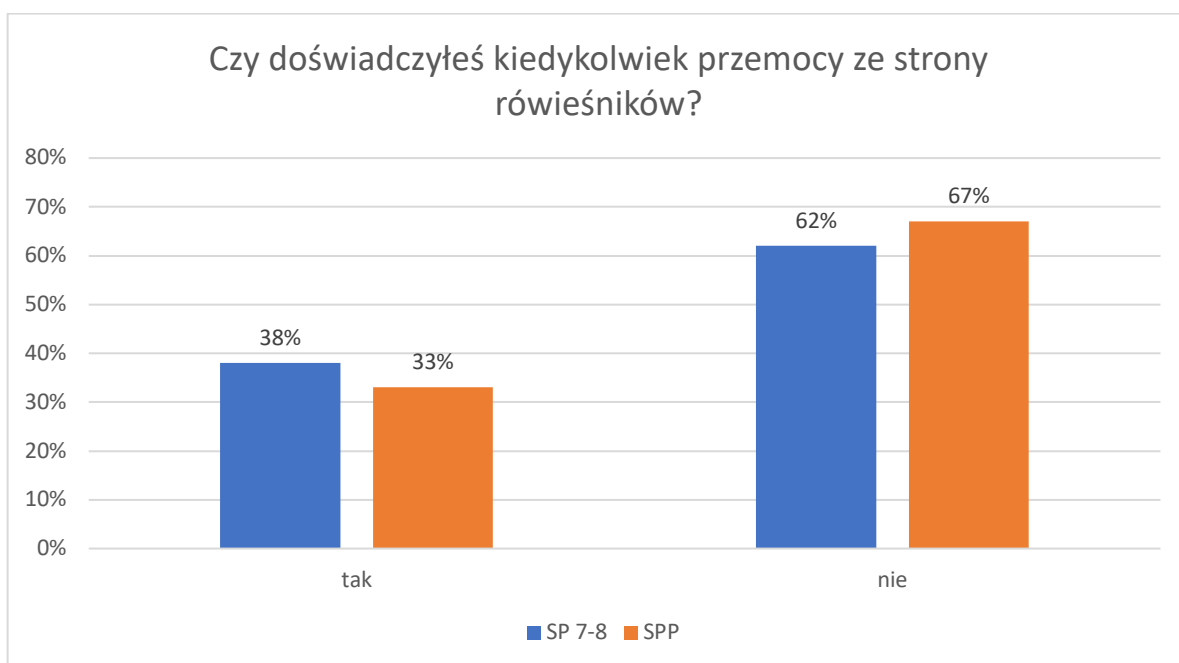
W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowy rozkład wskazań uczniów dotyczących sytuacji, które uznali za akt przemocy. **Wśród obydwu grup uczniów najwięcej wskazań uzyskały: grożenie i straszenie (7-8 SP: 78%; SPP: 82%), bicie przedmiotami (7-8 SP: 75%; SPP: 86%) oraz spoliczkowanie (7-8 SP: 58%; SPP: 73%).**

Sytuacje w opinii uczniów będące aktem przemocy	SP 7-8	SPP
krytykowanie wyglądu	42%	42%
grożenie, straszenie	78%	82%
nieopiekowanie się kimś kto wymaga opieki	26%	29%
kradzież pieniędzy lub innej własności	56%	62%
podszycanie się w Internecie	40%	43%
wyłudzenie pieniędzy	54%	58%
bicie przedmiotami	75%	86%
zmuszanie do oglądania pornografii	50%	56%
okazywanie braku szacunku	29%	35%
wysyłanie obraźliwych wiadomości	54%	58%
spoliczkowanie	58%	73%

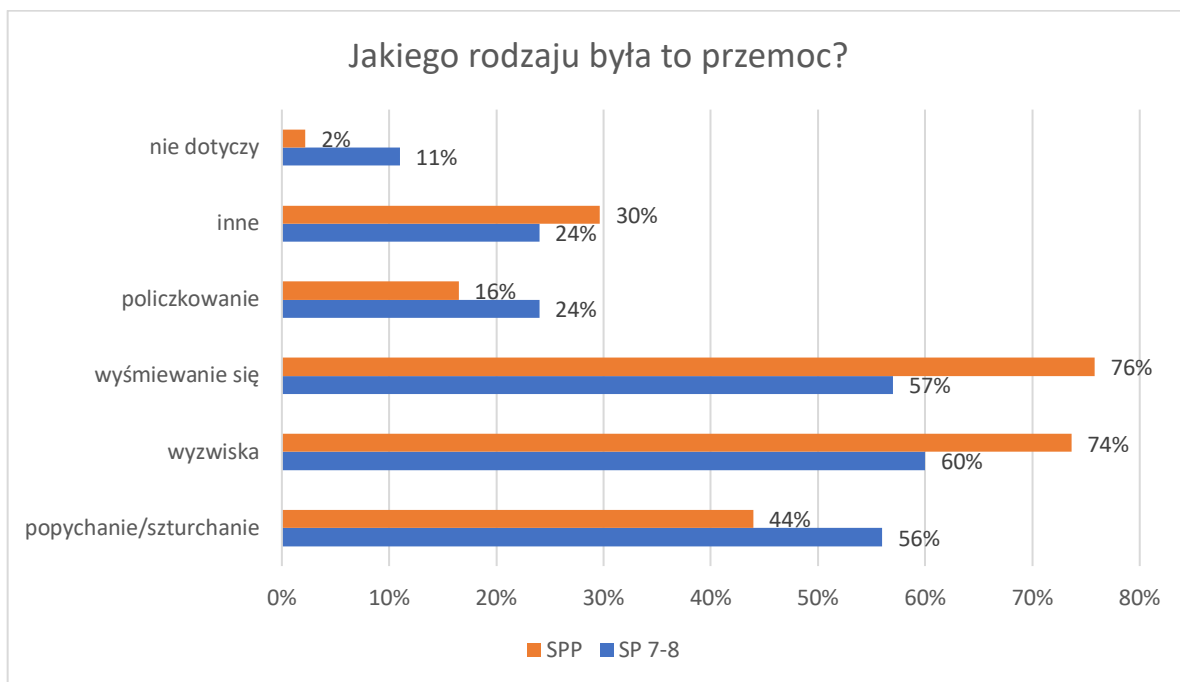
Poprosiliśmy ankietowanych uczniów o określenie czy w szkole, do której uczęszczają występuje problem przemocy między uczniami. **32% uczniów klas 7-8 oraz 26% uczniów szkół ponadpodstawowych deklaruje, że zauważa problem przemocy rówieśniczej w swojej szkole.**

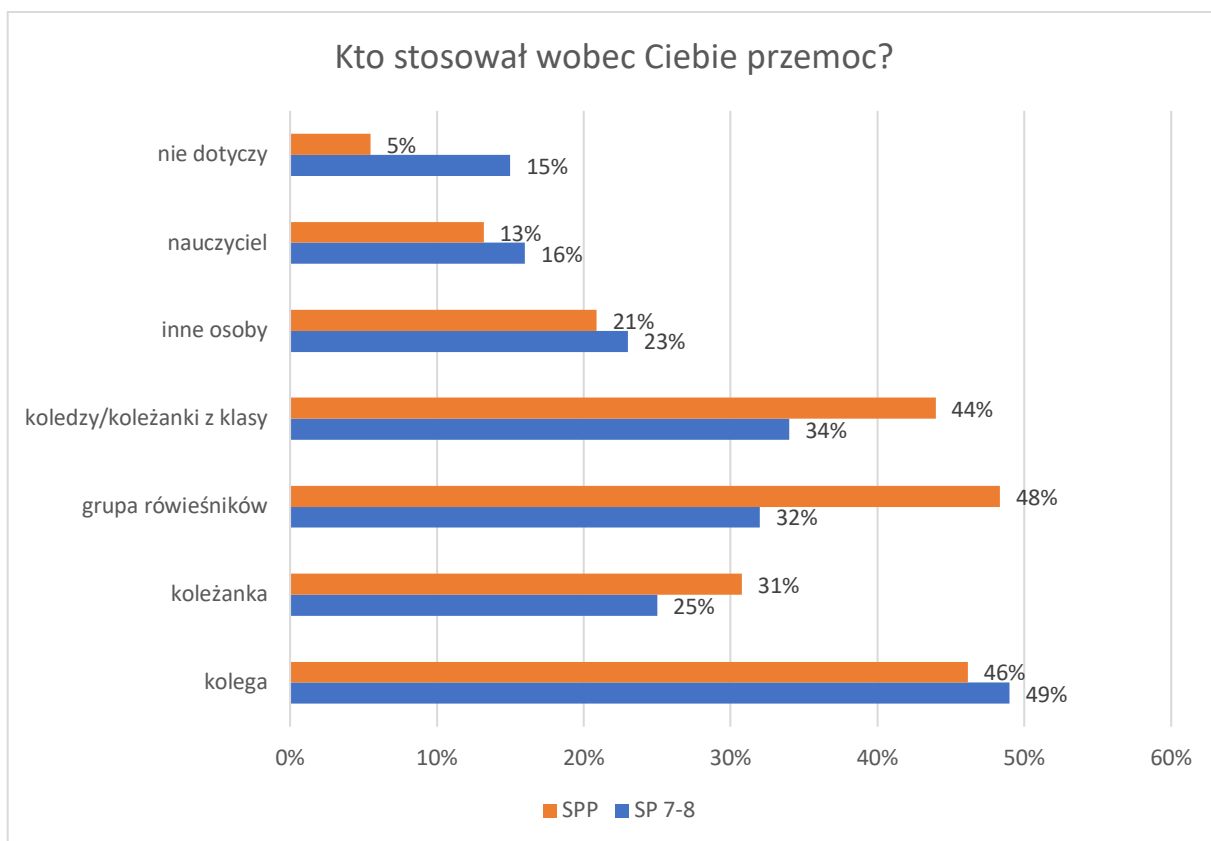
Doświadczenie przemocy ze stornu rówieśników deklaruje 38% uczniów klas 7-8 oraz 33% uczniów starszych. Uczniowie najczęściej doświadczali ze strony rówieśników: wyzwisk (60% SP 7-8; 74% SPP), wyśmiewania (57% SP 7-8; 76% SPP) oraz przemocy fizycznej⁹ (80% SP 7-8; 60% SPP)

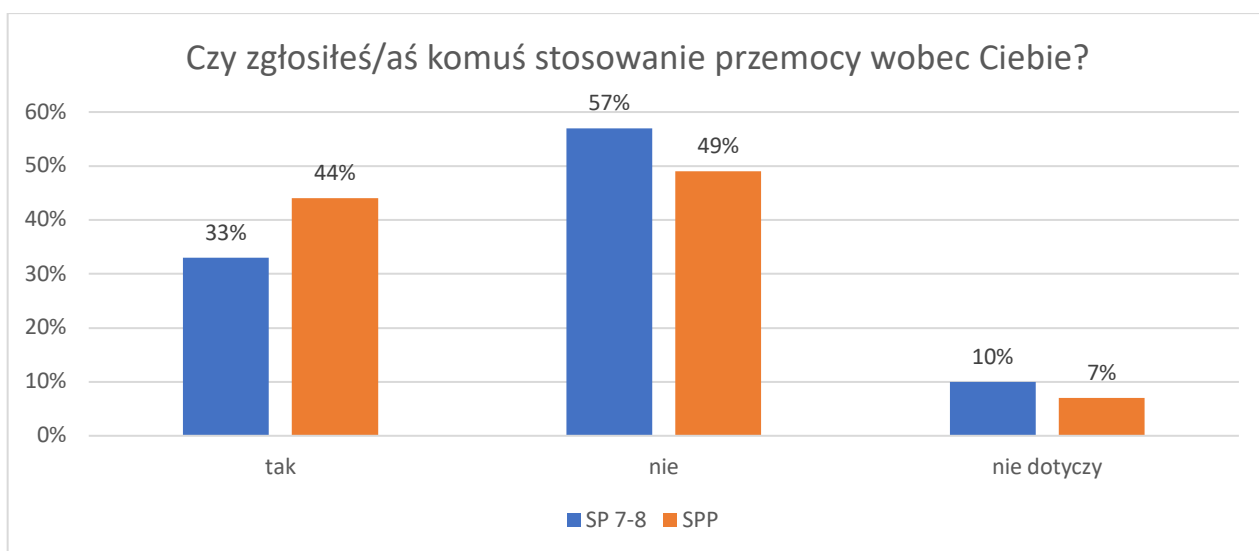
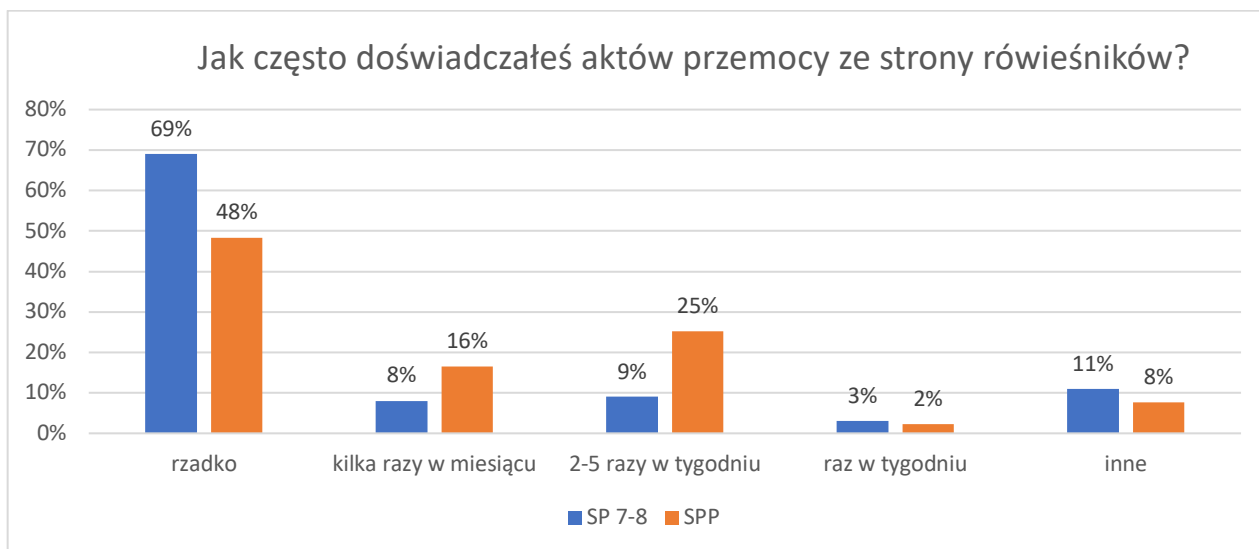

⁹ Suma odpowiedzi: policzkowanie oraz popychanie/szarpanie

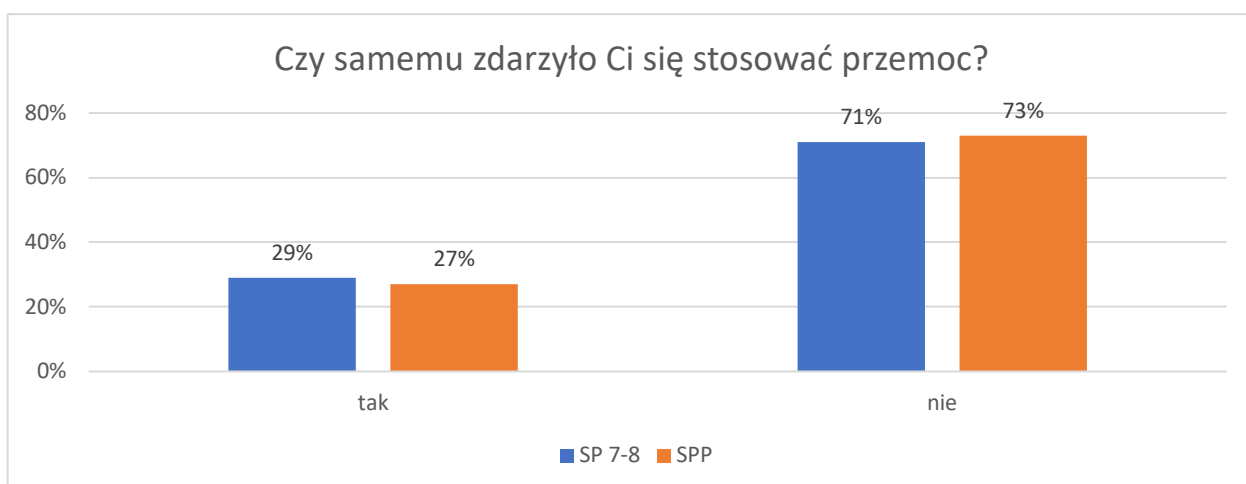

Poniższy wykres prezentuje rozkład odpowiedzi wskazujący na sprawców przemocy doświadczanej przez uczniów w szkole. Większość uczniów (69% SP 7-8; 48% SPP) deklaruje, że rzadko doświadcza przemocy ze strony rówieśników, a w takiej sytuacji aż połowa (57% SP 7-8; 49% SPP) uczniów nie zgłosiła tego nikomu.

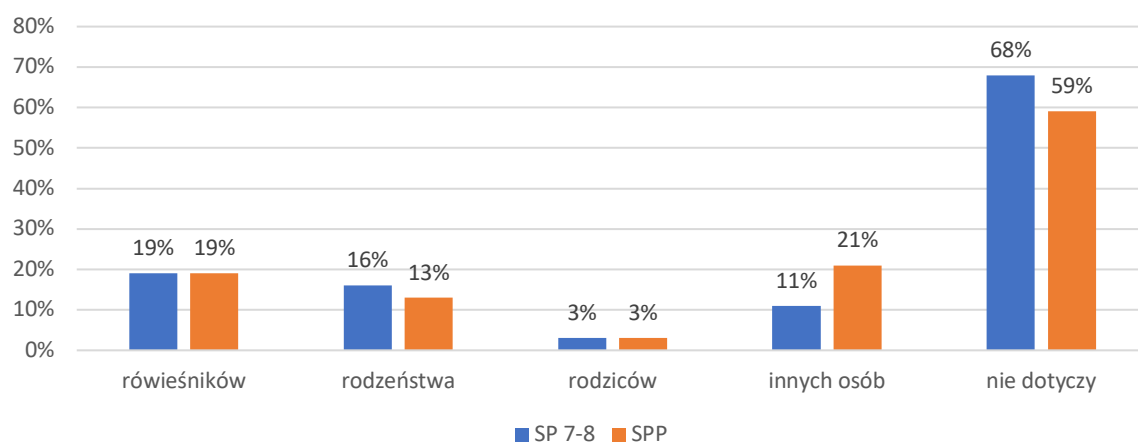

Niemal jedna trzecia uczniów szkół w Lublińcu (29% SP 7-8; 27% SPP) przyznaje się, że stosowała przemoc. Najczęściej wobec rówieśników (po 19% klasy 7-8 oraz SPP) oraz rodzzeństwa (16% SP 7-8; 13% SPP)

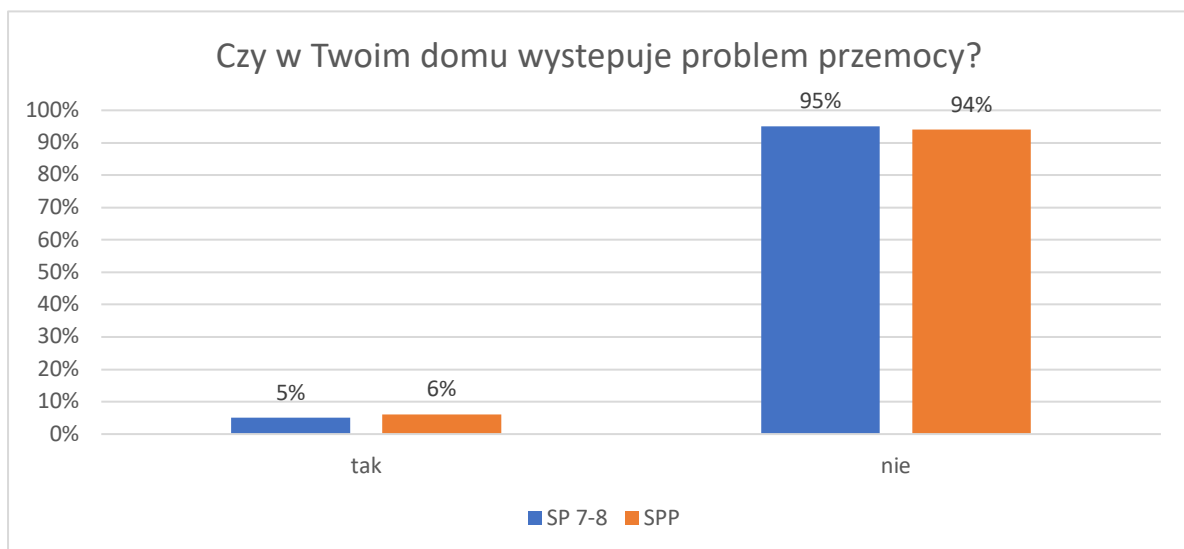
Wobec kogo stosowałeś przemoc?

PRZEMOC W DOMU

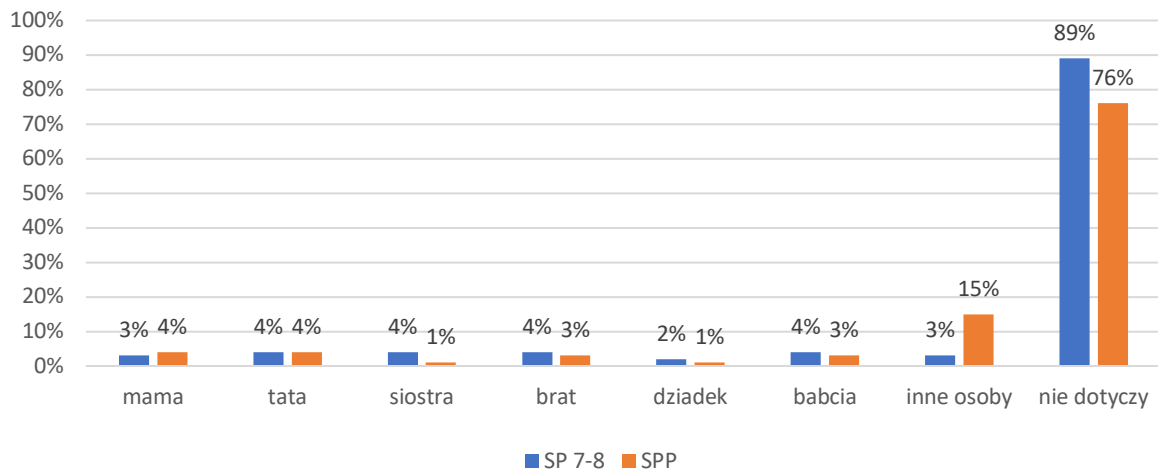
Na przemoc w rodzinie można spojrzeć z perspektywy prawnej, moralnej, psychologicznej i społecznej. Z punktu widzenia prawa przemoc w rodzinie to przestępstwo, którego odmiary określone są w różnych kodeksach i odpowiednio karane. Najczęściej stosowany artykuł 207 kodeksu karnego dotyczy znęcania się fizycznego lub moralnego nad członkiem rodziny i przewiduje za nie karę pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat. Z perspektywy moralnej, dokonywanie przemocy to krzywdzenie słabszego, co jest złem moralnym. Sprawca powinien więc podlegać sankcjom własnego sumienia i potępieniu ze strony innych ludzi. Moralna ocena przemocy powinna powstrzymywać sprawców i motywować świadków do pomagania. Z perspektywy społecznej zwracamy uwagę na czynniki zawarte w obyczajach i postawach społecznych, które mogą sprzyjać przemocy lub ją usprawiedliwiać. Z drugiej strony w obronie przed przemocą mogą organizować się znaczące siły społeczne i wywierać wpływ na stan spraw publicznych i życie¹⁰.

Zdecydowana większość młodych mieszkańców Gminy Lubliniec (95% SP 7-8; 94% SPP) deklaruje, że w jego domu nie występuje problem przemocy domowej. Poniższe wykresy prezentują również rozkład odpowiedzi uczniów, wyrażających ich zdanie na temat sprawców przemocy domowej w ich środowisku.

¹⁰ J. Mellibruda, Psychologiczne aspekty przemocy domowej, www.psychologia.edu.pl

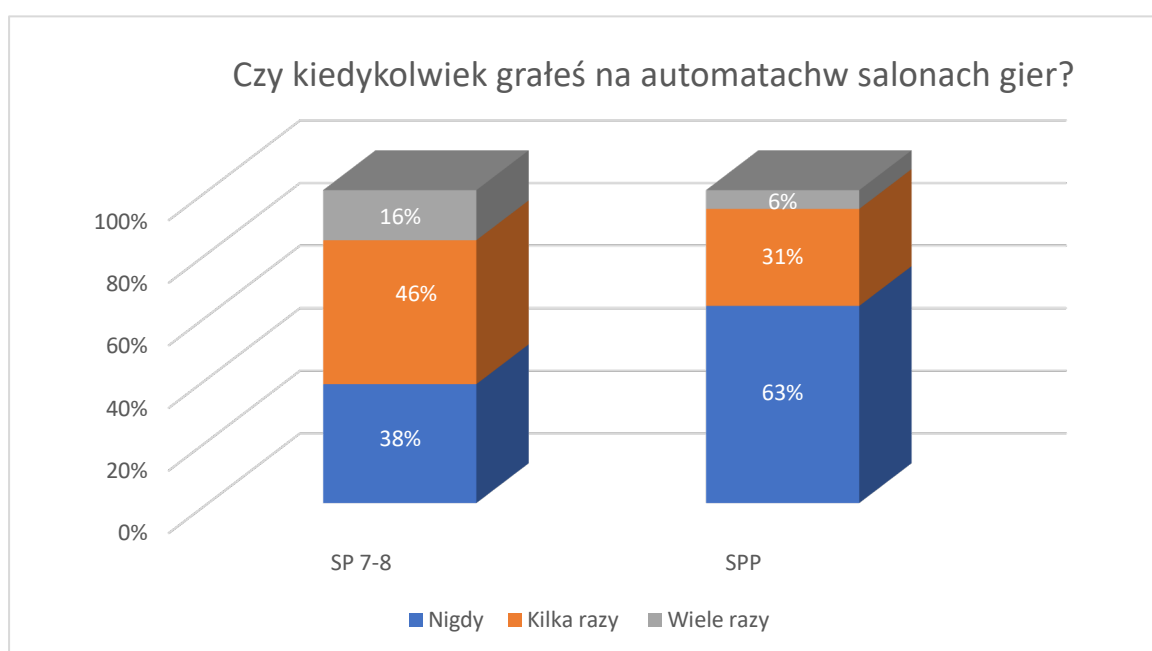
Kto w Twoim domu stosuje przemoc?

HAZARD

Prawie 5% młodzieży szkolnej gra na automatach o niskich wygranych stanowi jedną z często praktykowanych form spędzania czasu wolnego (przynajmniej raz na tydzień lub prawie codziennie)¹¹. Nastolatki w stopniu większym niż osoby dorosłe są podatne na patologiczny hazard, a zwłaszcza na negatywne skutki gier¹². Faktem jest, że – szczególnie dla młodzieży – hazard w Internecie jest generalnie dużo łatwiej dostępny niż hazard tradycyjny, ze względu na mniejszą kontrolę wieku oraz możliwość grania o dużo niższe stawki¹³.

Większość uczniów (SP 7-8 – 38%; SPP – 63%) szkół z terenu Gminy Lubliniec nie korzystała nigdy z formy „rozrywki” jaką jest gra na automatach, jednakże odsetek młodych ludzi mających styczność z tą formą rozrywki jest zauważalny.

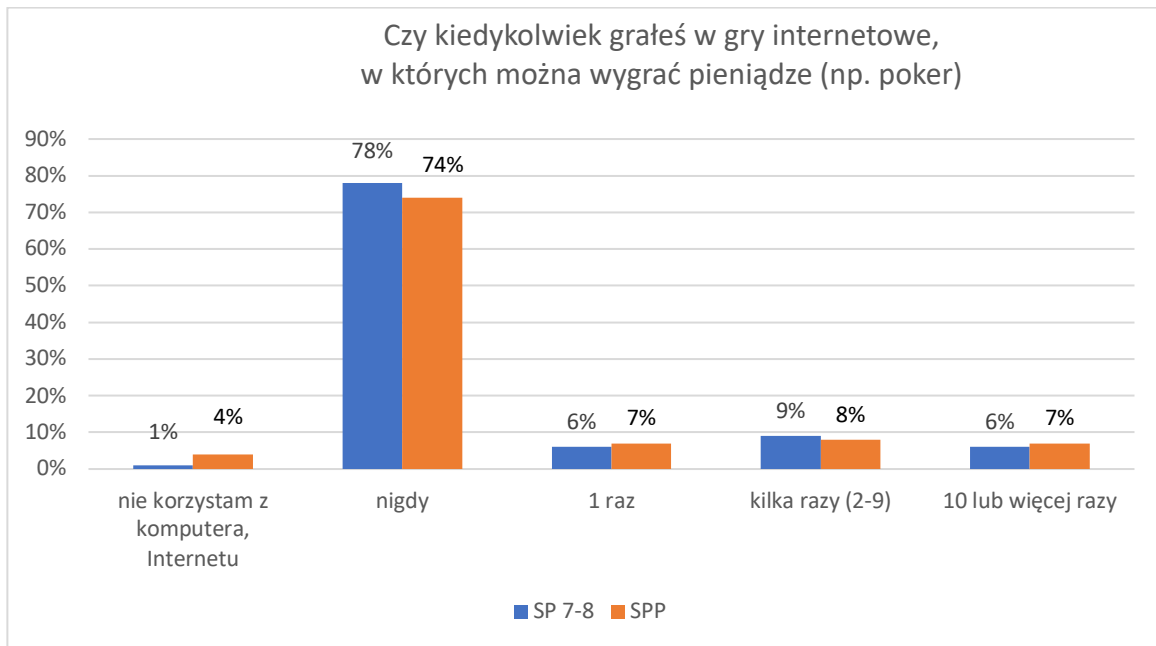

¹¹ P. Sobierajski, J. Szczepkowski, *Postawy zdrowotne młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2011.

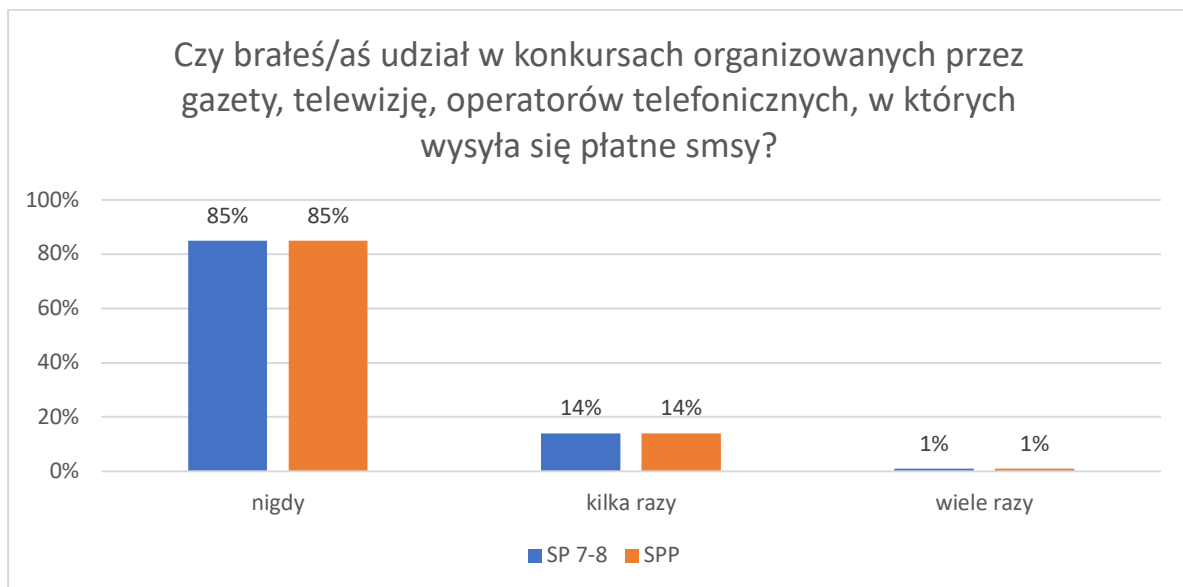
¹² M. Griffiths M., *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dorastania*, GWP, Gdańsk 2004.

¹³ M. Griffiths M., *Gambling Addiction on the Internet*, w: Young K. S., Abreu N. de (ed.), *Internet Addiction. A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, Hoboken: John Wiley and Sons.

W porównaniu do gier na automatach, internetowe gry „na pieniądze” są mniej popularne wśród badanych uczniów. 78% młodszych uczniów oraz 74% starszych deklaruje, że nigdy nie grało w gry internetowe na pieniądze.

Większość uczniów (po 85% w każdej grupie wiekowej) deklaruje, że nigdy nie wysyłało smsów w konkurach organizowanych przez operatorów telefonicznych. Telewizję czy prasę.

Nadmierne korzystanie z Internetu staje się dziś niezwykle poważnym problemem społecznym. Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażone są dzieci i młodzież, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki. Badania pokazują, że problem staje się coraz poważniejszy i wymaga szybkiej reakcji rodziców, opiekunów i pedagogów. W Polsce 23% badanych nastolatków (w wieku 11–16 lat) stwierdziło u siebie przynajmniej jeden z badanych symptomów nadużywania Internetu. Najczęściej występujący symptom to surfowanie po Internecie nawet wtedy, kiedy to specjalnie nie jest interesujące (38%) oraz zaniedbywanie rodziny, znajomych i nauki szkolnej (35%).¹⁴

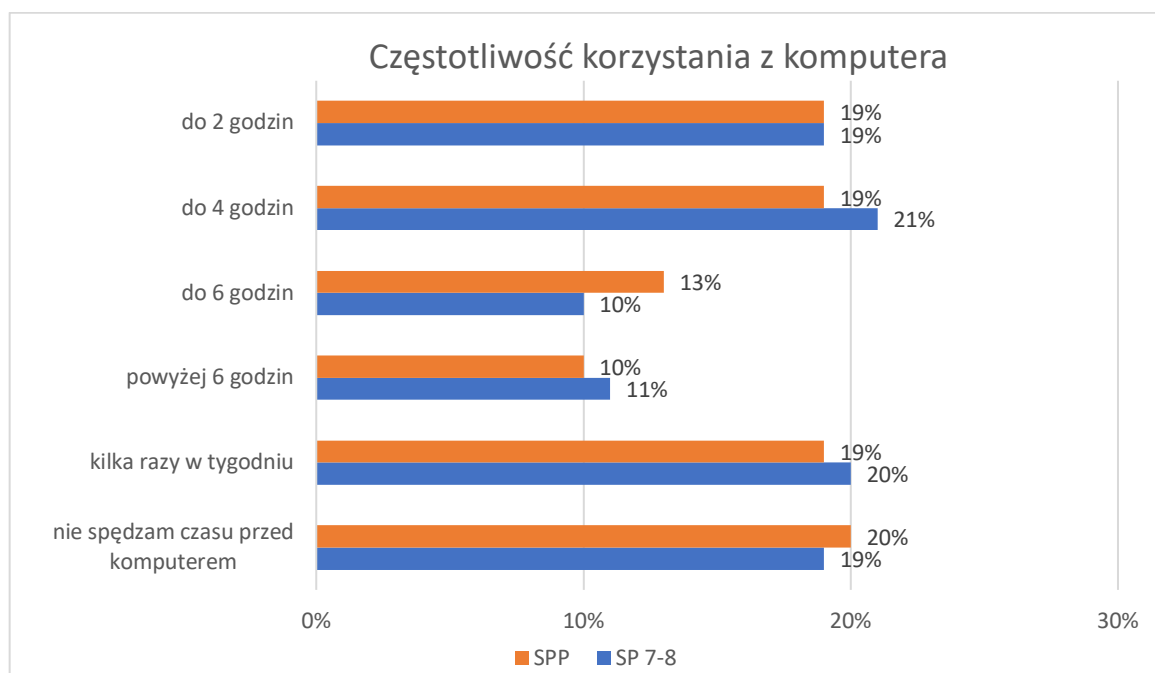
Poczynając od 2013 roku coraz więcej czasu spędzają w Internecie – w 2018 roku było to przeciętnie ponad cztery godziny na dobę. Do najpopularniejszych aktywności w sieci należy kontaktowanie się ze znajomymi, co deklaruje trzy czwarte badanych, a trzy piąte twierdzi, że w zasadzie cały czas są online, na bieżąco otrzymując wiadomości i reagując na nie. Trzy czwarte słucha muzyki, ponad połowa głównie ogląda seriale, połowa spędza czas na portalach społecznościowych (z których najpopularniejszy jest Facebook – 98% badanych deklaruje, że ma konto na Facebooku), jedna trzecia badanych szuka tam informacji potrzebnych do nauki.

W tym „życiu w sieci” na pewno pomagają smartfony – posiadane przez niemal wszystkich badanych uczniów – które łączą w sobie funkcje telefonu komórkowego i komputera. O tym, jak bardzo „wrosł” on w życie młodych ludzi, świadczy choćby fakt, że ponad połowa uczniów nie uważa za niewłaściwe używania smartfonów do przeglądania Internetu, portalii społecznościowych lub aplikacji podczas lekcji.¹⁵

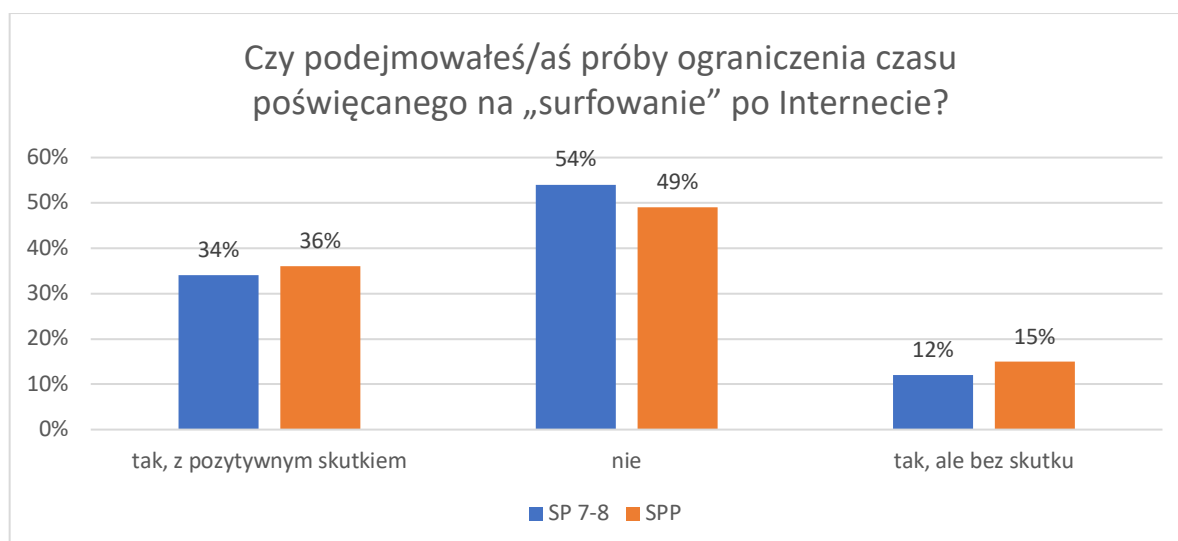
¹⁴ L. Kirwil L., Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II, SWPS, Warszawa 2011.

¹⁵ Mirosława Grabowska, Magdalena Gwiazda, na podstawie danych Centrum Badania Opinii Społecznej oraz Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Młodzież 2018, Warszawa 2019

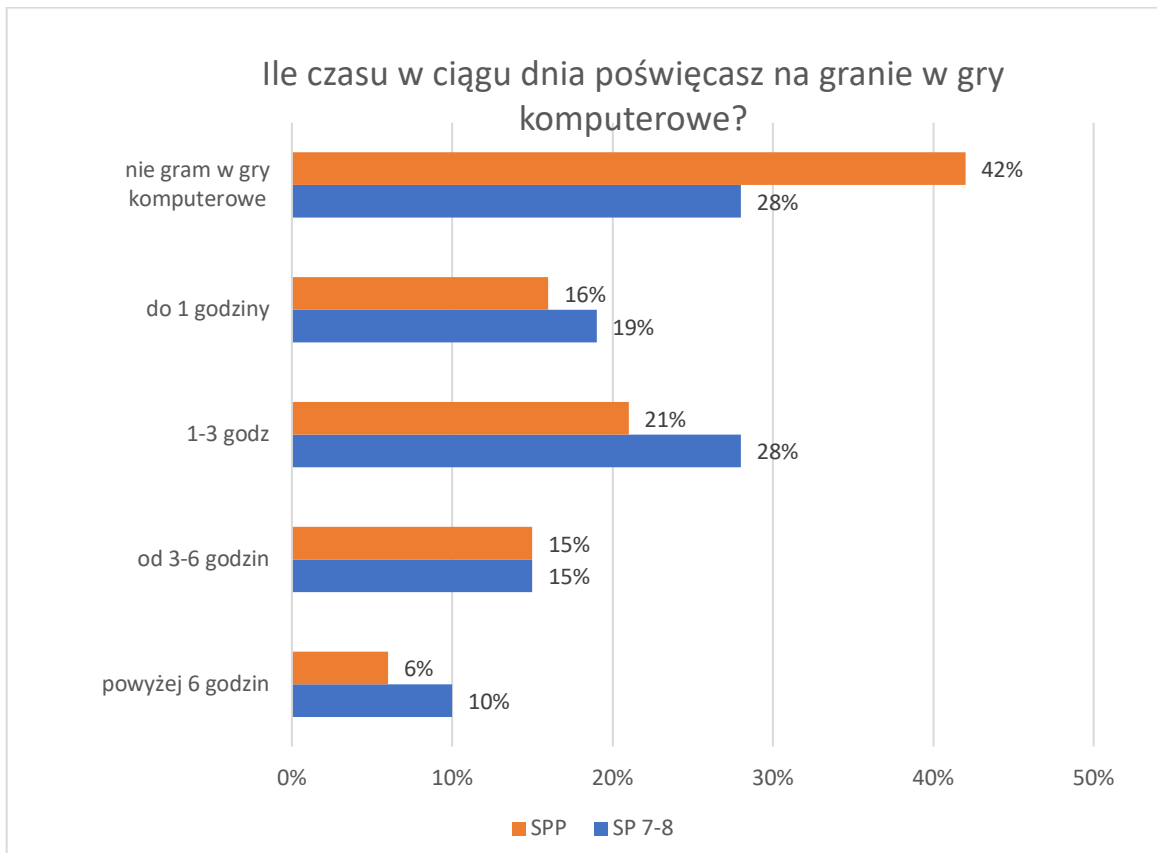
Uczniowie klas 7-8 oraz SPP najczęściej spędzają do 4 godzin przed komputerem (łącznie odpowiednio 40% oraz 38%) lub w ogóle go nie używają (19% SP 7-8, 20% SPP). Niepokojący jest fakt, że 11% uczniów klas 7-8 oraz 10% SPP deklaruje korzystanie z komputera ponad 6 godzin dziennie. Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich negatywnych przyzwyczajzeń czy nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.

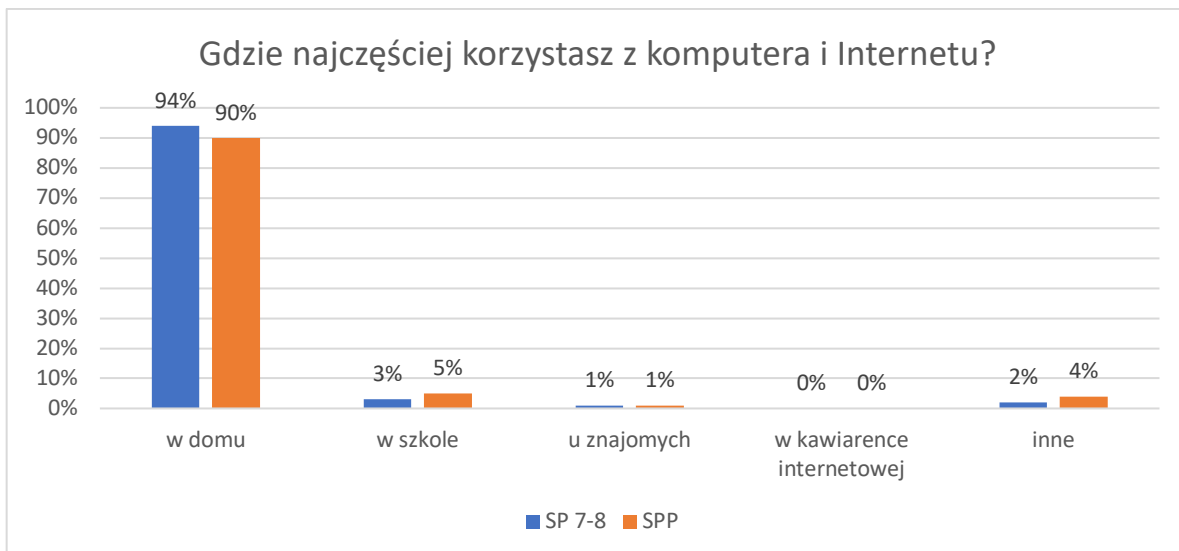
34% uczniów klas 7-8 oraz 336% uczniów szkół ponadpodstawowych deklaruje, że podejmowało próby ograniczenia czasu spędzanego na surfowaniu po Internecie z pozytywnym skutkiem.

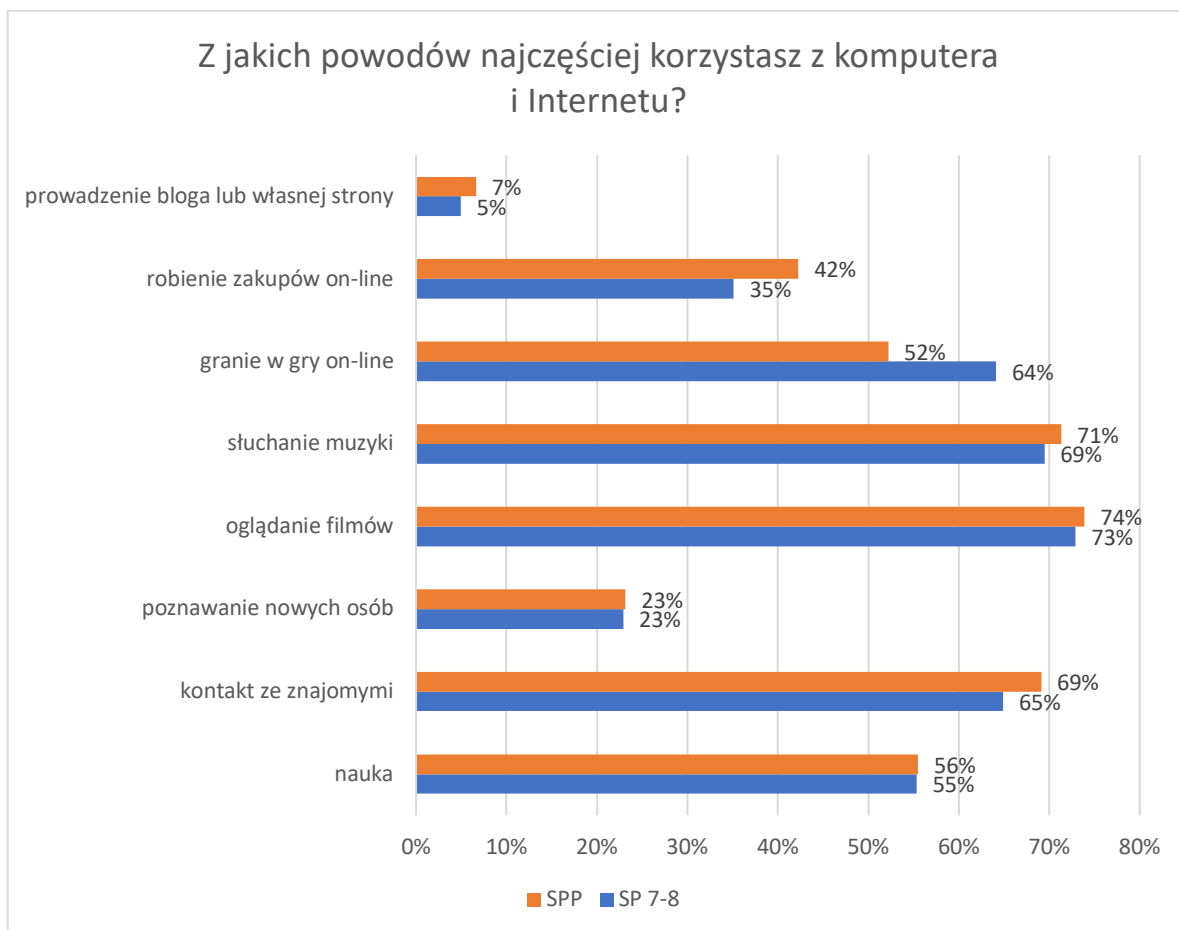

Zapytaliśmy uczniów, ile czasu w ciągu dnia poświęcają na granie w gry komputerowe. Okazuje się, że w taki właśnie sposób do 3 godzin dziennie spędza 47% uczniów młodszych oraz 37% uczniów starszych.

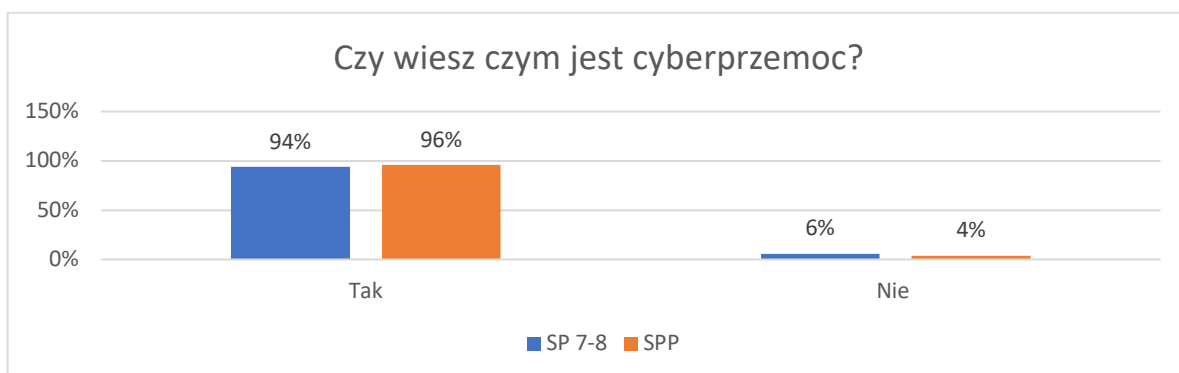
Według deklaracji uczniowie najczęściej korzystają z komputera i Internetu w domu. Jeżeli chodzi o powody korzystania z komputera uczniowie wskazywali na: kontakty ze znajomymi, słuchanie muzyki, oglądanie filmów oraz nauka.

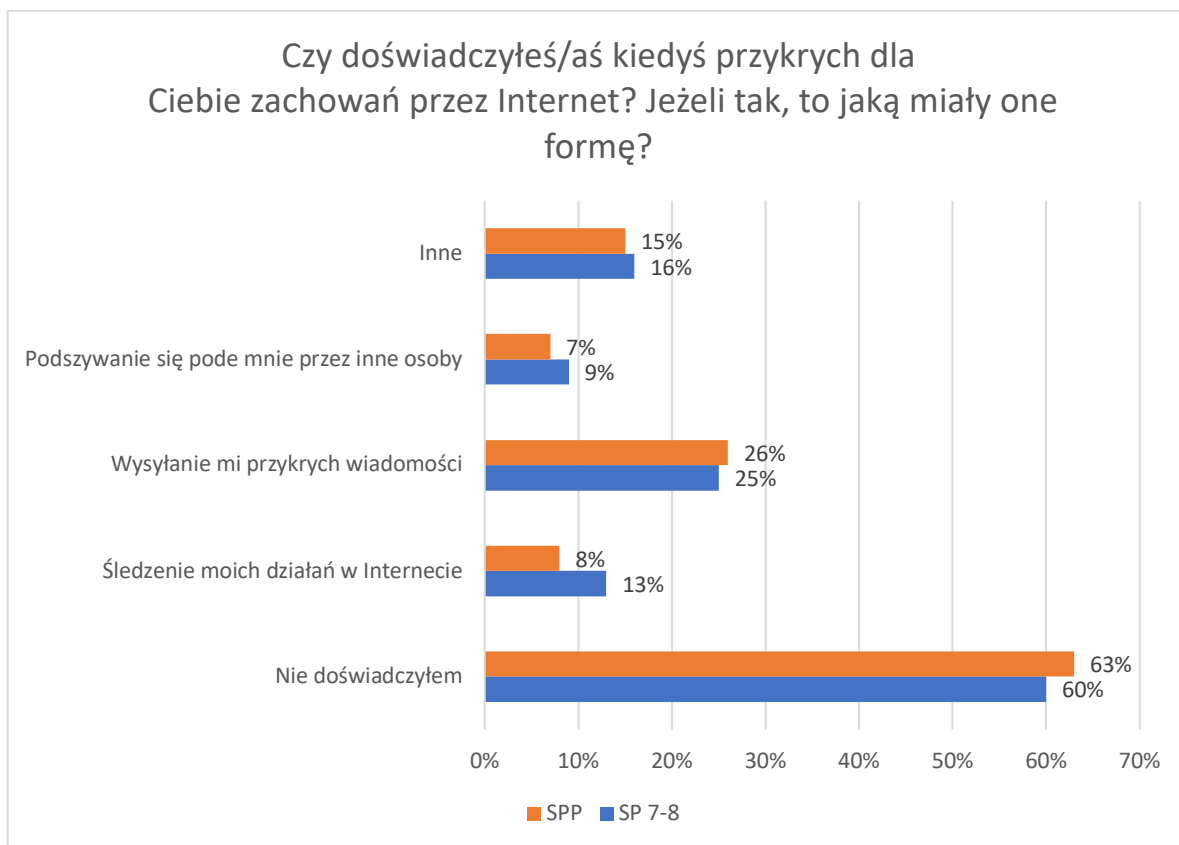

Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą.

Niemal wszyscy uczniowie zdają sobie sprawę czym jest cyberprzemoc. Nie można bagatelizować faktu, że w każdej grupie wiekowej pojawiły się wskazania przeciwne.

25% uczniów klas 7-8 i 26% uczniów klas SPP doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia. Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

Wskazuje to na konieczność edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych.

Analiza porównawcza wyników badań przeprowadzonych wśród uczniów szkół Gminy Lubliniec w 2017 roku do badań z 2021 roku

W diagnozie lokalnych zagrożeń społecznych Gminy Lubliniec w roku 2017, badania w grupie dzieci i młodzieży szkolnej były przeprowadzone wg podziału wiekowego na rodzaje wówczas funkcjonujących placówek: szkoła podstawowa oraz gimnazjum.

W badaniach ankietowych z 2021 roku przeprowadzone zostały badania wg podziału wiekowego: szkoły podstawowe klasy (7-8) oraz szkoły ponadpodstawowe.

Poniżej wyszczególniono różnice pomiędzy badaniami w poszczególnych badanych obszarach dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych Gminy Lubliniec

- Alkohol:
 - deklaracja dotyczące inicjacji alkoholowej na niższym poziomie: w porównaniu do badań z lat ubiegłych:

	Szkoły podstawowe	Gimnazjum (2017) Szkoły Ponadpodstawowe (2021)
Badanie z 2017 r.	b.d.	96%
Badanie z 2021 r.	33%	65% (-31%)

- Papierosy:
 - deklaracja dotyczące inicjacji nikotynowej na niższym poziomie w porównaniu do badań z lat ubiegłych

	Szkoły podstawowe	Gimnazjum (2017) Szkoły Ponadpodstawowe (2021)
Badanie z 2017 r.	12%	54%
Badanie z 2021 r.	13% (+1%)	30% (-24%)

- Narkotyki i dopalacze:
 - deklaracje dotyczące inicjacji narkotykowej aktualnie nie występują w porównaniu do badań z lat ubiegłych

	Szkoły podstawowe	Gimnazjum (2017) Szkoły Ponadpodstawowe (2021)
--	-------------------	---

Badanie z 2017 r.	3%	15%
Badanie z 2021 r.	4% (+1%)	10% (-5%)

- Przemoc w szkole:

- deklaracje uczniów wskazują, że aktualnie większa liczba z nich doświadczyła w środowisku szkolnym przemocy ze strony innych uczniów.

	Szkoły podstawowe	Gimnazjum (2017) Szkoły Ponadpodstawowe (2021)
Badanie z 2017 r.	34%	25%
Badanie z 2021 r.	38% (+4%)	33% (+8%)

PODSUMOWANIE

Dorośli mieszkańcy Gminy Lubliniec:

- Do najpoważniejszych problemów społecznych w opinii mieszkańców Gminy Lubliniec należą: **uzależnienie od alkoholu (45%), spożywanie alkoholu przez osoby niepełnoletnie (41%) oraz uzależnienie od komputera i Internetu (41%).**
- Według opinii wyrażonych w ankiecie na temat spożywania alkoholu wydawałoby się, że mieszkańcy Lublińca odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o **niskim poziomie ryzyka** – mieszkańcy gminy piją okazjonalnie, jednorazowo spożywając stosunkowo małe ilości alkoholu. **Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo: 1 – 2 porcji alkoholu 44%), 3 – 4 porcji (37%).**
- Wydaje się wskazane przeprowadzenie wśród mieszkańców Gminy Lubliniec kampanii informacyjnej, mającej na celu zwrócenie uwagi na negatywne skutki spożywania alkoholu na organizm człowieka oraz konsekwencje społeczne związane z jego nadmiernym i regularnym spożywaniem. **Warto przy tej okazji szeroko poinformować mieszkańców o miejscach, gdzie osoba uzależniona od alkoholu może uzyskać pomoc.** Kształtowanie postaw mieszkańców powinno nie tylko wiązać się z oddziaływaniem na poziom ich wiedzy, ale także koncentrować się na dwóch pozostałych składnikach postaw, czyli przekonaniach oraz emocjach, które mają swoje

odzwierciedlenie w motywacjach mieszkańców, sięgających po alkohol. Dlatego, należałoby wziąć pod uwagę możliwość zorganizowania szeregu darmowych spotkań otwartych, mających na celu kształtowanie umiejętności i kompetencji społecznych związanych z asertywnością, radzeniem sobie z negatywnymi emocjami czy identyfikacją podejmowanych przez siebie zachowań ryzykownych oraz źródeł ich występowania.

- Badani respondenci deklarują, że w swoim środowisku mają pojedyncze przypadki osób przyjmujących substancje odurzające tj. narkotyki i dopalacze. **19% ankietowanych zna co najmniej jedną osobę uzależnioną od tych substancji), a 16% badanych dorosłych mieszkańców Gminy Lubliniec przyznaje, że zażywało narkotyki.**
- Według ankietowanych zjawisko przemocy w rodzinie w Lublińcu jest zauważalne (**16% ankietowanych deklaruje, ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie**). Celem zwiększenia świadomości mieszkańców na temat przemocy w rodzinie, należałoby, na przykład, przeprowadzić na terenie gminy kampanię informacyjną dotyczącą przemocy w rodzinie oraz lokalnych instytucji, które mogą udzielać pomocy.
- W subiektywnej ocenie wyników ankiet mieszkańców Gminy Lubliniec zjawisko uzależnienia od hazardu nie jest zauważalne (**24% deklaruje, że gra w gry hazardowe**).

Sprzedawcy napojów alkoholowych

- Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu pozwala sądzić, iż **sprzedawcy odpowiedzialnie podchodzą do sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim**. W przypadku wątpliwości, co do wieku osoby kupującej alkohol wszyscy badani deklarują, że zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek. **W opinii 57% sprzedawców próba zakupu przez niepełnoletnich zdarza się rzadko**. Jednak, w zestawieniu tych wyników z opiniami badanych uczniów w szkołach z terenu Gminy Lubliniec, zalecane jest przeprowadzenie kampanii informacyjnej z zakresu odpowiedzialnej sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych. Kampania informacyjna może zatem obejmować szkolenie dla sprzedawców, akcje z wykorzystaniem techniki Mystery

Shopping i dystrybucję materiałów typu plakaty, naklejki do umieszczenia w punktach.

Młodzież szkolna Gminy Lubliniec:

- **Inicjację alkoholową** ma za sobą: **33%** badanych uczniów **klas młodszych** oraz **65%** uczniów **klas starszych**. Alkohol to substancja, do której dostęp dla uczniów, w porównaniu do narkotyków czy dopalaczy, jest zdecydowanie łatwiejszy. Jego spożywanie jest też powszechnie tolerowane, traktowane, jako element tradycji czy kultury, a wręcz nieodłączny element wielu życiowych wydarzeń — niestety często osoby dorosłe nie widzą problemu w tym, że akceptują włączanie w ten „zwyczaj” osób niepełnoletnich. W związku z tym warto organizować kampanie informacyjne czy specjalne wydarzenia o charakterze profilaktycznym, prowadzone przez specjalistów, skierowane do ogółu mieszkańców, podczas których będą mieli oni okazję zapoznać się ze specyfiką problemów i sposobami ich przeciwdziałania. Jeśli uczniowie nie otrzymują informacji od osób dorosłych, że tego typu zachowania nie powinny być akceptowane, mogą zacząć z biegiem czasu włączać je, mniej lub bardziej świadomie, w repertuar własnych zachowań. Niebagatelna rola w przeciwdziałaniu tego typu sytuacjom przypada szkołom i nauczycielom mających kontakt z rodzicami, ale także władzom samorządowym, które mogą postarać się włączać w lokalne programy przeciwdziałania problemom uzależnień oddziaływania skierowane na edukację i promocję zachowań pożądaných u rodziców oraz pozostałych mieszkańców gminy. Grupa rówieśnicza stanowi nieodłączny element prawidłowego rozwoju społecznego nastolatków, dzięki której nabywają umiejętności komunikacyjnych, empatii, pracy w grupie itp. Ważne przy tym, by środowisko szkolne, rodzinne itd. umożliwiło młodym ludziom spędzanie wolnego czasu w sposób, który będzie dla nich bardziej atrakcyjny niż np. wspólne picie alkoholu. Warto, więc zadbać o dostępność zajęć sportowych oraz rozwijających inne pasje i hobby oraz organizację różnego rodzaju akcji i wydarzeń, które będą mogły być alternatywą dla spotkań „zakrapianych” alkoholem czy innymi używkami (należy tutaj zaznaczyć, że spotkania ze znajomymi stanowią dla prawie połowy uczniów główny sposób spędzania wolnego czasu). Równie przydatne będzie organizowanie szkolnych warsztatów, podczas których młodzież będzie mogła wspólnie wypracowywać pożądane postawy wobec zagrożeń.

- Młodzi ludzie deklarują najczęściej spożywanie piwa oraz wódki. Większość uczniów przyjmuje konstruktywne postawy wobec substancji psychoaktywnych i ma świadomość ich szkodliwości.
- Wyniki badań wskazują, że wśród młodych ludzi problem przyjmowania substancji psychoaktywnych, tj. **narkotyków i dopalaczy jest zauważalny – część uczniów ma za sobą inicjację narkotykową (SP 7-8 – 4%; SSP – 10%)**. Raczej dobrze rokujące są wyniki dotyczące nastawienia uczniów wobec brania narkotyków i dopalaczy w większości uczniowie w każdej grupie wiekowej nie zgadzają się lub raczej nie zgadzają się, by było to normalne dla osób w ich wieku. Warto jednak przeprowadzić działania mające na celu uświadomienie młodym ludziom **skutków przyjmowania** tych substancji.
- Uczniowie deklarują w ogromnej większości **bardzo dobre lub raczej dobre relacje z rodzicami i nauczycielami**. Generalnie rzecz ujmując pozytywne relacje z rodzicami uczniów to niewątpliwie zasób chroniący, który może zostać wykorzystany w planowaniu oddziaływań profilaktycznych poprzez tworzenie sojuszu rodzic—nauczyciel w przeciwdziałaniu uzależnieniom i przemocy m.in. poprzez uzupełniającą się edukację dotyczącą zagrożeń, a także kształtowanie konstruktywnych postaw i budowanie sieci wsparcia.
- **Uczniowie przyznają, że doświadczają w szkole przemocy w różnorodnych formach (fizycznej bądź psychicznej)**. Otrzymane wyniki mogą posłużyć za zachętę do organizowania szkolnych warsztatów, podczas których dzieci i młodzież będą miały okazję do wspólnego zastanowienia się nad alternatywnymi sposobami rozładowywania negatywnych emocji i skutecznymi sposobami rozwiązywania konfliktów, bez używania przemocy. Należy także ciągle udoskonalać szkolne systemu przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci i młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy, jako rozwiązania codziennych problemów.
- **Uczniowie deklarują w większości stosunkowo „zdrową” ilość czasu spędzanego przy komputerze**, jednakże należy sumować to z czasem korzystania z telefonu oraz oglądania telewizji. Trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak, aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po mało oferujących stronach internetowych. Samo korzystanie z komputera może być bardzo pożyteczne dla młodych ludzi, ale należy pomóc im w wyborze

odpowiednich stron i portali. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.

- Wyniki uczniów dotyczące zagrożeń związanych z nowymi technologiami (doświadczenia w zakresie cyberprzemocy) wskazują na konieczność edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przed niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych, ale także profilaktyki zachowań agresywnych i nauki polubownego rozwiązywania konfliktów rówieśniczych w przestrzeni wirtualnej. **25% uczniów klas 7-8 i 26% uczniów klas SPP doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie „hejtowaniem**

ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania¹⁶. Dzieci i młodzież są, więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu¹⁷. Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka¹⁸:

Czynniki ryzyka

- 1) przemoc rówieśnicza
- 2) odrzucenie przez rówieśników
- 3) słaba więź ze szkołą
- 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli)
- 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza
- 6) niepowodzenia szkolne

¹⁶ World Health Organization, (2004), *Mental Health Policy, Plans and Programs*, Geneva.

¹⁷ Szymańska, J. (2012) *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w szkole*, ORE Warszawa

¹⁸ Monograph, (2000) Commonwealth Department of Health and Aged Care 2000. *Promotion, Prevention and Early Intervention for Mental Health*. Mental Health and Special Programs Branch, Canberra

Czynniki chroniące

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki, a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*¹⁹.

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności
- 2) pozytywny klimat szkoły
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza
- 4) wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy
- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć
- 6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy²⁰.

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmacnianie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że **oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.**

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów klas I-II”, **sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o charakterze ogólnym.** Mianowicie:

- nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmacnianie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży;
- do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniących młodzież przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych; aktywny udział w praktykach i uroczystościach religijnych; dobry kontakt z

¹⁹ Słownik terminów według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Źródło: http://www.parpa.pl/download/sloownik_terminow.pdf (dostęp: 28.10.2017).

²⁰ Rządowy Program na lata 2014-2016, *Bezpieczna i przyjazna szkoła*.

rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których dziecko spędza czas wolny.

- efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresu adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju;
- wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu: „Dbałość o dobry stan zdrowia psychicznego nauczycieli uczących w gimnazjum powinna być częścią szkolnego programu profilaktyki. W tym celu należy wspierać wszelkie inicjatywy służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli, ułatwiać im dostęp do form kształcenia i rozwoju własnych możliwości”²¹;
- działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m.in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń podejmowanych przez nich zachowań, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnym i rodzinnym. Jednym z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić²²:

²¹K. Ostaszewski, A. Rustecka-Krawczyk, M. Wójcik, *Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów: klasy I-II*, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, s. 52.

²²A. Jaros, R. Jaros, *Czynniki ryzyka i czynniki chroniące związane z zachowaniami problemowymi – przegląd badań przeprowadzonych w Polsce [w:] Zapobieganie wykluczeniu z systemu edukacji dzieci i młodzieży*

- zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;
- wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;
- wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
- wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;
- kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem **inicjowania zmian systemowych**, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.

nieprzystosowanej społeczności: perspektywa pedagogiczna, (red.) J. E. Kowalska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 12-13.